

ԱՎԵԴԱՊԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 1, 1908

ԹԻՒ 31

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Հ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Օսմանեան Սահմանադրութիւն

Օսմանցիք եւ Ազատութիւն

Սեռի խնդիրը կրթութեան մէջ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Անգղիացի վարչապետ մը

Արդի օրինակ մը

ԳԻՏԱԿԱՆ

Աշխարհիս ամէնէն խոշոր Ժամացոյցը

Գլխացաւ

ԲԱԶՄԱԶԲԱՂ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Բազմարդիւն կեանք

Փրոֆ. Հանսընի զիւտերն ու

հնարքները

Տ. Եղիշէ Եպս. Դուրեան եւ վեր.

Թաշմեան

ԼԻԻԹԶԵՐ ՀՈԼԶԻ ԿԻԼԻՔ

ՍՍՀԱԿ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

Ա. ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

ՍԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՄԱՄՈՒՂ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատմէն խաթմը Հիւմայունին եւ Սահմանադրութեան

կանոնագրին

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
 Յարեկ. Բժնեզին 30 ԴՏ.
 Ամերիկայի հմբ. 1.50 Տոլ.
 Անգլիոյ „ 6 շիլին
 Ռուսիչ եր-
 կերներու „ 7.75 Ֆր.
 Զեռքէ՝ հատը 30 փարս
 Կանոնացման գիները
 չափաւոր

ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱՐԱՔԱՔԵՐՔ

ՀԱՅՆԵՐԷՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

(ԱՆԿԵԼԻՒՅՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՆԻ ԹՈՒՐԿԵՐԷՆ

Խմբագիր Հ. Մ. Ալեք

Պաշարը Հառաւ, Որամպուլ

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN

ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
 GRECO-TURKISH

EDITOR HERBERT M. ALLEN

Offices: American Bible House

Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An. Subscrip. Ps. 30
 U. S. A. \$1.50
 England Shils. 6.-
 Other countries Frs. 7 75

Single Copy 30 Paras

Advertising rates on
 application

ՊԱՂԱՏԱՐԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ

Ի ՓՐՈՒՍԱ

Յուլիսի մէջ մեր ձեռք հասած գրամներն և իրեզններն կը հրատարակենք սրտաբուլիս չնորհալալութեամբ:

Աղս. Տեարք, Տիկնայք և Օրիորդք.

Վեր. ձ. Բ. Նէվի Խարբերդ 574, որոյ 208 Վեր. Մ. Գափրիէլեան օրց. 208, Փրօֆ. Որբերեան 40, Յ. Պարտիզպանեան Զմէկածակ 100, Վեր. Ա. Սիրականեան Եղէզի 100, (որոյ 70ը Ծ. Ֆրէնկեան և 30ը ինքը), Յ. Գաղանձեան 108 և Վեր. Կիրակոս Խուլագիւղ 50: Վճարումէ 40. վաճառումէ 40. Տիգրան Բիրմասթըրցի 1 մատուկ աղած ձուկ. 2 որբոց համար 324. վաճառումէ 30. Խ. Եանկէպիլեան Ճէրբա՝ 10. վաճառումէ 3,051. Տիկն Բ. Սրենց 1 չալ. Միս Բաուրս 20. Վեր. Յ. Յ. Ե. 708. վաճառումէ 70. Տիկ. Մ. Մինասեան Պարտիզակ 48 և 4 կտոր ձեռագործ: Համագումար 4,993 դհ.:

Ծանօթ. — Մարտի ցուցակին մէջ պիտի ուղղուի «Հաճի Ռուբէն» ոչ թէ «Տէֆէր Ռուբէն»: — Վեր. Սինանեանի խրկած գրամը 290 դհ. էր, ոչ թէ 230: — Վեր. Լ. Սողոմոնեանի խրկած 70 դհ.ը բացայտի հասոյթ էր ոչ թէ նուէր եկեղեցիին:

Յ. Գոնտաեանի արգէն հրատարակուած 217 դհ. դոյացած է հետեւեալ նուէրներէն. — Չէնկիլէրէ Կ. Փափաղեան 20, Կ. Փէշկիվանեան 20, Ռ. Մէսէլեան 20, Մ. Փաշեան 40, Յ. Պատառճիկեան 5, Պ. Շէյթմանեան 5, Կ. Փապուչճեան 5, Հաճի Ս. Սուքիասեան 5, Վ. Թիլրէքեան 5, Թ. Ինճէեան 5, Ն. Թոպեան 5, Յ. Մեղքոնեան 5, Ս. Նալպանեան 5, Ս. Տէր-Մինասեան 5, Կ. Մկրտիչեան 40, Վ. Վարդերեան 5, Մ. Ուղկուեան 3, Կ. Աջաճեան 3, Ղ. Մէսէլեան 2, Տ. Թորոսեան 2, Գ. Գարամանեան 2, Ս. Ա.

գուշեան 2, Մ. Արգարեան 4, Ս. Թորոսեան 4, Յ. Թովմանեան 4, Յ. Մեղքոնեան 4, Օհան Բիրէմիսճի 4 և Ա. Զապուրեան 4: — Գարսաղէ Հաճի Ս. Փափաղեան 20, Պ. Փափաղեան 5, Պ. Նալպանեան 5, Գ. Սմբատեան 5 և Կ. Գամբուրեան 5: — Քէրէմէթէ Փ. Մեսրոպեան 5: — Սէօլգէ Ա. Մարտիկեան 5: — Եալագտէրէէ Պ. Հաճի Յարութիւնեան 2: — Օրթագիւղէ Գ. Սէմէրճեան 5 և Բ. Սահակեան 5: — Վեր. Մ. Գափրիէլեանի ձեռքով Խարբերդէ ընդունուած գրամն հետեւեալ գումարներէ դոյացած է. — Բրօֆ. Ն. Յ. Թէնէքէճեան 25, Մ. Աղաէկեան 15, Հացագործ Պետրոս 3, Մ. Մուրատեան 40, Բ. Մկրտիչեան 4, Յ. Մկրտիչեան 6, Աշուր Եոսեփ 20, Գ. Կոստանեան 5, Գ. Կապուտեան 20, Պ. Օղկասեան 5, Խ. Տէր Մկրտիչեան 3, Պ. Պոճիգանեան 5, Կարապետ Վարժապետ 40, Կ. Նահիկեան 41, Ս. Մուրատեան 5, Յ. Տոնապետեան 3, Ս. Չէլօեան 5, Յ. Խաչօեան 3, Ա. Ստեփանեան 3 և Ա. Ժամկուշեան 3:

Ուրիշ անուանց ցուցակներ այլ պատահութեամբ կը հրատարակենք: Ստիպեալ ենք, սակայն, դարձեալ խնդրել խոնարհաբար որ բոլոր օրացոյց և գրեանք ընդունող պատուարժան անձնաւորութիւնք հաճին մաքրել Որբանոցին հետ ունեցած հաշիւներն, խրկելով դոյացած գումարներն և, եթէ հնար է, նուէր մ'ալ վրան աւելցնելով: Հաստատութիւնս չունի ունէ հասոյթ, ուստի յայտնի է թէ որքան դժուարին դործ մ'է խումբ մը որբոց առօրեայ պէտքերն հոգալ: Վստահ ենք որ մեր խնդրը նկատողութեան առնուելով գրամներուն առաքումը պիտի փութացուի, որոյ համար կանխաւ խորին չնորհալալութիւններ:

Գ. ՊԱՂԱՏԱՐԵԱՆ

ԱՄԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՕԳՈՍՏՈՍ 1, 1908

ԹԻԻ 31

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Զ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Զ. Մ. ԱԼԷՆ

ՕՍԹԱՆԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒԼԻՍ 24 Թուականը Օսմանեան Պետութեան տարեդրութիւններուն մէջ առ յաւէտ պիտի մնայ իբրեւ
1908 աջն որ Նոր Դարադուլի մը բերաւ Սուլթան Ապաիւլ Համիտ Բ Կայսեր հաւատարիմ միլիտ-
նաւոր հպատակներուն համար: Այդ օրը հրատարակուեցաւ մայրաքաղաքիս և բոլանդակ Պե-
տութեան մէջ Ն. Կ. Վեհափառութեան բարերար նպատակը 1876ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը վերա-
հաստատելու: Սոյն էջերով արձագանգ կ'ըլլանք այն ազգակիւն, որ այն ժամէն ի վեր բիւրաւոր կո-
կորդինէ կը բարձրանայ մեծ մայրաքաղաքիս պողոտաներուն վրայ, Վոսփորի գեղեցիկ ափերն ի վեր և
վար, Մարմարայի ալիքներէն անդին, մինչև Կայսրութեան հեռագոյն սահմանները: Մեր նպատակը չէ
հոս նկարագրել փորձել այն տեսարանները որոնք պարզուեցան Ն. Օգոստափառ Վեհափառութեան հրո-
վարտակէն ետև: Սակայն ամենախորին նշանակութիւն ունին և յիշատակութեան արժանի են այն դա-
սերը զորոնք ականատեսներն առին այդ տեսարաններէն: Առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան ժողով-
ուած և հասարակաց հայրենիքի մը սիրով միացած հազարաւորներու ձայներով ու շարժուձևերով ար-
տայայտուած ժողովրդային ցնծութիւնը այնչափ տպաւորիչ է որ լեզուով անհնար է բացատրել: Այս
ցնծութիւնը սուրբ ցնծութիւն է, հեռաւոր ցոլքը այն ձերմակ լոյսին որու մէջ ի վերջոյ պիտի զըտ-
նուին մարդիկ իրենց Հօրը առջև, ի սպառ միացած յաւիտենական եղբայրութեան կապերով: Անոր
աղբեցութեան հմայքին ներքև ստորին կիրքեր խոյս կու տան, կ'անհետին: Ատելութեան, նախան-
ձու և ոխի դեերը կը թաքչին: Դէմքերը կը քաղցրանան, ձայները կը թրթռան խանդավառ համակ-
րանքով, արցունքներ կը հոսին անլարժ աչքերէ և ձեռքեր կը սեղմուին այնպիսի արտայայտութիւն-

ներով որոնց չըթուենքներ անկարող են թարգման ըլլալ : Այսպէս է ցնծութիւնը , Աստուածային միանգամայն մարդկային , երկնից լոյսին չափ մաքուր և նոյն իսկ կեանքի չափ անոյշ : Դարձեալ , այս լայնարձակ Պետութեան մէջ ո՞վ չկրցաւ վերջին քանի մը օրերուն մէջ սորվիլ սա դասը թէ զմարդիկ իրարմէ բաժնող բաները ցեղ և դաւանանք չեն , այլ հասարակաց նպատակի չզոյւթիւն և նախապաշարման և չար ու չանախատ մտածումներու կամաւոր տածում : Իսլամներու և Քրիստոնեաներու հայրենասիրութիւնը , անոնց համանման սէրն հանդէպ իրենց սիրեցեալ երկրին և հաւատարմութիւնը հանդէպ իրենց Վեհապետին , պատեհութիւն գտան դուրս պոռթկալու և անկեղծօրէն կը հաւատանք թէ ձուլեցին զանոնք անքակտելի եղբայրութեան մը մէջ : Ասոր համար Ամենակալ Աստուծոյ , ազգերու իշխանին , գոհութեան և փառաբանութեան ձայներ կը բարձրացնենք իմաստութիւն և առաջնորդութիւն չնորհելուն համար այս երկրի Օգոստոսիաո Վեհապետին և աղատութեան անգին բարիքը պարգեւելուն համար Օսմ. ամէն հպատակներու անխտրի : Այս հանդիսաւոր ժամը ամէն բարեպաշտ սրտի հրաւէր կ'ուզէ գոհանալ և երախտագէտ ըլլալ , նաեւ անհաշուելի ծանրութեամբ պատասխանատուութիւն մը կը բերէ իր հետ : Ամէն հաւատարիմ հպատակի համար այդ պատասխանատուութիւնն է Սահմանադրութիւնը ուսումնասիրել ոչ լոկ իբրեւ քաղաքական վաւերագիր մը , այլ իբրեւ ամփոփումը այն մեծ սկզբունքներուն որոնք այս երկրին ազգային ճակատագիրները պիտի առաջնորդեն խաղաղութեան և բարգաւաճման շաւիղներէն : Վերլուծելով Սահմանադրութիւնը , որու պատճէնը հրատարակած ենք թերթիս ուրիշ մէկ կողմը , կը տեսնենք թէ այն հաստատուած է կարգ մը հիմնական սկզբունքներու վրայ , որոնք ամէն համանման սահմանադրութիւններու հասարակաց են , և թէ մանրամասնօրէն տրուած կանոնները այս սկզբունքներէն ծագում կ'առնեն : Ուշադրութիւն կը հրաւիրենք այդ սկզբունքներուն , որոնք սահմանադրական կառավարութիւն ստանալու դարաւոր ճիգերու արդիւնք են : Հիմնական սկզբունքը սա է թէ երկրի մը ժողովուրդները իրենց կողմէ ընտրուած ներկայացուցիչներու ձեռամբ մասնակցելու են Կառավարութեան հոգերուն և արտօնութիւններուն : Սահմանադրութիւնը , եթէ ըստ արժանւոյն պահպանուի , կը նշանակէ համերաշխութիւն բովանդակ ընկերութեան և անհատական հաւատարմութիւն հանդէպ երկրին և հանդէպ Վեհապետին անձին , որու վրայ կը կեդրոնանան ժողովրդին պատիւը և զօրութիւնը :

Այս մեծ սկզբունքը հետեւեալ աւելի մասնաւոր սկզբունքներուն կը վերածուի . 1. Առաջին յօդուածին մէջ կ'ըսուի թէ երկրին բոլոր մասերը և նահանգները մէկ մարմին կը կազմեն , և ոչ մէկ ժամանակ և ոչ մէկ պարագայի ներքեւ կրնան ամբողջէն անջատուիլ : Ահա Բոսնիան սկզբունքը , որու համար Ամերիկայի Միաց. Նահանգները 45 տարի առաջ պատմութեան ամէնէն սաստիկ և ամէնէն սուղ պատերազմը մղեցին : 2. Հինգերորդ յօդուածին մէջ կայ սա սկզբունքը թէ Կառավարութեան սահմանադրական այս ձևին տակ Վեհապետին անձը նուիրական է և թէ անպատասխանատու է : Ահաւասիկ նաեւ Սահմանադրութեան կարեւոր և բանաւոր մեկնութիւն մը , ըստ որում Ն. Կ. Վեհապետութեան Օգոստոսիաո անձին վրայ կը կեդրոնանան վեհապետական իրաւունքները այն հպատակներուն , որոնց ազատութիւն և արդարութիւն երաշխաւորած է : 3. Տասներորդ յօդուածը անհատական ազատութիւն կը հռչակէ և կը հասկցնէ թէ անհատին իրաւունքները պիտի պաշտպանուին օրէնքով : Այս օրէնքն է որ ընաճիմ կ'ընէ լրտեսութիւնը և անոր հետ բոլոր այն խաւարային հնարքները չարամիտներուն , որոնք կը հետամտին իրենց անձնական հարստութիւնը բազմապատիկ հաւատարիմ և անմեղ հպատակներու համբաւը մրտաւելով : 4. Տասնմէկերորդ յօդուածը կը հռչակէ կրօնական ազատութեան փառաւոր իրաւունքը , սկզբունք մը զոր Ն. Կ. Վեհապետութիւնը պաշտպանած է իր իշխանութեան բովանդակ չըջանին մէջ : 5. Տասներկուերորդ յօդուածին մէջ կը տեսնուի այն սկզբունքը որ առաջինն եղաւ իր բարերար ազդեցութիւնը զգալի դարձնող այն օրն իսկ , երբ Ն. Կ. Վեհապետութիւնը Սահմանադրութիւնը հռչակելով ցնծութեան սարսուռ մը զրկեց բովանդակ իր լայնածաւալ պետութեան մէջ : Ըսել կ'ուզենք Մամուլի Ազատութիւնը , Ժողովրդին տրուած վեհապետական ուրիշ ոչ մէկ չնորհ ասկէ աւելի պատեական է , վասն զի այս կը պարունակէ ազգային կեանքի բարձրագոյն փուլերուն մէջ մուտ գտնող բարիքներուն խոստումը : Աւետարանը կը փափաքի իր ընթերցողներուն կողմէ խորին չնորհակալութիւն յայտնել այս չնորհին համար , որ Օսմ. հպատակներու հաւատարմութեան վրայ Ն. Կ. Վեհապետութեան վստահութեան մէկ նոր հաւատադրէն է : 6. Վերջապէս ուշադրութիւն կը հրաւիրենք անխտրական արդարութեան վսեմ սկզբունքին վրայ , որ 45 յօդուածի մէջ կը պարզուի 81րդէն մինչև 96րդ : Օրէնքին հզօր ատենանին առջև ամէն ոք հաւասար մակարդակի վրայ կը կանգնի , Հոս կը բազմին դարերու կուտակուած իմաստութիւնը և պետութեան մը կեդրոնացած ոյժը , որպէս զի պաշտպանեն անհատին իրաւունքները , պատժեն յանցապարտը և ազատեն անմեղը :

Ազգային այս մեծ դործիքը հաւատարմօրէն գործածելու և անոր սկզբունքները կիրարկելու մէջ Պետութեան պաշտօնատարները և ներկայացուցիչները ծանր պատասխանատուութիւն ունին : Բայց ոչ նուազ պարտականութիւն կը ծանրանայ իւրաքանչիւր անհատ հպատակի ուսերուն վրայ : Խաղաղութեան և ազատութեան այս նոր օրուն մէջ ժողովուրդը պիտի չմոռնայ Աստուծոյ փառք տալ անոր անցեալ ողորմութիւններուն և չնորհներուն համար , և անոր սիրոյն և արդարութեան սրտն ուր արտապահ

յայտութեան առիթով անոր սուրբ ներկայութեան մէջ հանդիսապէս պիտի ուխտէ Սահմանադրութիւնը պաշտպանել, կեանքէ աւելի յարգել զայն և իր նուիրական սկզբունքներուն հետեւիլ անխափան :

Ազատութիւնը չնշանակեր ընական սեղմումներու բարձում, ոչ ալ կը նշանակէ այնպիսի օրէնքներու տկարացում, որոնց վրայ հիմնուած է մարդկային ընկերութիւնը : Չնշանակեր ապերաստնութեան և կամէտութեան տիրապետութիւն, այլ՝ ազգային աւելի ընդարձակ կեանք մը սկսիլ ուր անհատը աւելի մեծ պատասխանատուութիւններ կ'ստանձնէ օրէնքի և կանոնի պահպանման համար : Այս կերպով և միայն այս կերպով ազատութիւնը երջանիկ և միացեալ ժողովուրդ մը պիտի առաջնորդէ խաղաղութեան և յառաջդիմութեան պողոտայէն :

Անկարելի է բառերով արտայայտել այն զգացումները որոնք երկիրը ողորկեցին ուրախութեան արցունքներով : Բայց մեր շնորհաւորութիւնները սիրեցեալ Հայ ազգին մատուցանելու առիթով կը բաղձանք ջերմագինս մաղթել որ ընկերական, մտաւորական և հոգևորական կեանքի վաղուց հետէ սնուցուող բարձր գաղափարականները իրականանան : Եւ կ'աղօթենք որ այս ազգը Աստուծոյ առաջնորդութեամբ կարենայ, սրտի խոնարհութեամբ և հաստատամտութեամբ, Իսլամ և Քրիստոնեայ հայրենակիցներու գործակցիլ խաղաղաւէտ յառաջդիմութեան համար հայրենիքի մը, որ վերջապէս միացաւ ազատութեան, արդարութեան և եղբայրութեան սկզբունքներուն վրայ :

Հ. Մ. ԱԼԵՆ

ՕՍՄԱՆՑԻՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ կը նշանակեն սա միջոցին մեր իբր ցնորք անցուցած օրերը և իբր երազ մեր դիտած տեսարանները : Հինգշաբթի օր լսեցինք թէ Սայիտ փաշա Մեծ Եպարծոս անուանուած է, ուրբաթ օր կարդացինք թէ Կայս. հրամաններ տրուած են ամէն կողմ որպէս զի Սահմանադրութեան կանոնադրի (Գանունը Էսադի) տրամադրութեան համաձայն Երեսի. Ժողովի անդամներ ընտրուին. շաբաթ առաւօտ Իֆթար և Սապահ և ուրիշ լրագիրներ Սահմանադրութեան կանոնադրին պատճէնները հրատարակեցին և կարգ մը բացատրութիւններով հանգերձ, «Հայրենիք», «Ազատութիւն», «Հաւասարութիւն» «Չափաւորեալ Միապետութիւն» և ասոր նման արգելեալ բառերով լեցուն յօդուածներ հրատարակեցին : Այն օրը փողոցներու մէջ հազարաւոր բազմութիւններ զօջակներ պարզելով ուրախութեան արտայայտութիւններ ըրին, սակայն ժողովրդին մեծամասնութիւնը դեռ չէին կրնար որոշել և գնահատել իրենց դիրքը : Նոյն օրը օրաթերթերը երկերկու և երեքական յաւելումներ հրատարակելով զարմանալի բաներ, զոր օրինակ, մամուլի ազատութիւնը, ընդհանուր ներումը, լրտեսութեան զրուծեան ջնջումը ըլլալը ևն. ծանուցին : Իսկոյն մայրաքաղաքին վիճակը բոլորովին փոխուեցաւ : Շողիքներու, կառախումբերու, փողոցներու և խանութներու մէջ և ամէն տեղ ժողովուրդը — Մահմետական և ոչ-Մահմետական — զիրար կը շնորհաւորէին, Աստուծոյ փառք կուտային և կը համբուրէին լրագրի այն կտորները որոնք կը պարունակէին աս զարմանալի աւետիսները. մինչ շատեր այս բաները երազ տեսած ըլլալ կը համարէին ու աս լուրերուն և տեսարաններուն հաւատարմին չէր գար : Կիրակի առաւօտ

քաղաքին մէջ ամէն կողմ խանդավառութիւն և ոգևորութիւն երևնալ սկսաւ : Ժողովրդին խումբերը հազարներէն տասը հազարներու և հարիւր հազարներու բարձրացաւ : Ամէն խումբին առջևէն Օսմ. զօջակներ կը տարուէին, և ձեռքերնին «Կեցցէ Կայսր», «Կեցցէ Ազատութիւն», «Կեցցէ Հայրենիք» և նման վերատառութիւններ բռնած անհամար բազմութիւն «Կեցցէ Ազատութիւն», «Կեցցէ Հաւասարութիւն», «Կեցցէ Արդարութիւն», «Կեցցէ Սահմանադրութիւն», «Կեցցէ Երեսի. Ժողով», «Կեցցէ Կայսր» աղաղակներով օդը կը թնթացնէին : Սակայն ինչ բազմութիւններ : Ճերմակ փաթիթցաւոր, կարմիր ֆէսով, գլխարկաւոր և գալփագով մարդիկ իրարու խոնուած, պոռայէն ձայներնին մարած երիտասարդներ և ծերեր. ֆէլճեօլ և գլխարկով տիկիներ, աղաքներ և չափահասներ, Արաքերէն, Տաճկերէն, Յունարէն, Հայերէն և Գաղղիերէն խօսողներ, ամէնքը ի միասին, կարծես այս բազմութիւններուն ամէն մէկը մէկմէկ մարդկային գետեր կը կազմէին : Այս բազմութիւնները զատ զատ Սպարապետի Դուռը, Բ. Դուռը այցելելով և «Կեցցէ» գոչելէ յետոյ ծանր ծանր Երլազի Կայս. պալատը կ'երթային : Ո՛ր են պահակախոցները, ո՛ր լրտեսները, ո՛ր ժողովուրդը ետ քող զինուորները : Մայրաքաղաքին բոլոր ժողովուրդը իբր թէ Սուլթան Ապտիւլ Համիտի հիւրերը՝ կարգաւ գալով Կայս. պալատն առջև կը ծափահարէին, իրենց կոկորդները պատուելու աստիճան «Կեցցէ Կայսր» կը գոչէին, և շատեր Կայս. պալատին առջևի պարտէզներուն և մզկիթին շուք կողմերուն մէջ փուռած կը հանգչէին և Կայս. նուագախումբ մը զիրենք կը հիւրասիրէր, և թիկնապահներ սիրալիւ խօսքերով ժողովուրդը կ'ողջունէին : Ինչ տեսարան : Մարդ երբ վերահասու ըլ-

լայ տեղի ունեցող այս բաներուն նշանակութեան, ստուգելու կ'ապշի և կը հիանայ: Կորովի մարդիկ անգամ հազիւ կարող կ'ըլլային իրենց զգացումները զսպել: Պահ մը Սպարապետի Դրան զառիւ վայրէն իջնող բաղմունքեան մէջ գտնուեցանք: «Կեցցէ Ազատութիւն», «Կեցցէ Հայրենիք», «Կեցցէ Կայսր», աղաղակները և ծափահարութիւնները օդը կը թնդացնէին, մէյ մըն ալ «օֆիանէ» սկսան երգել մեզմ եղանակով մը ծանօթ «Ալլահուէքպէր» երգը: Այդ երգը ուրիշ ատեններ ալ լսած էինք, սակայն այս անգամ մեզի այնպէս թուեցաւ թէ այդ երգով կը յայտարարուէր թէ Աստուծոյ ներկայութիւնը և վարչութիւնը կայ ներկայ շարժումին մէջ և կը չեղտուէր թէ ասիկա չէ անկրօն ազգի մը յեղափոխումը, այլ մեծ Աստուծոյ գոյութեան հաւատացող ազգերուն կեանքին մէջ տեղի ունեցող փոփոխութիւն մըն է, և կարծես թէ մենք ալ ուղեցինք երգել նոյն եղանակով «Ալլահուէքպէր, Ալլահուէքպէր, Ալլահ սէվէր, Ալլահ սէվէր, Վէլ իւլ համա»:

Սակայն ի՞նչ է այս շարժման ճշմարիտ նշանակութիւնը: Ի՞նչ նոր բան կայ մէջտեղ:

Ն. Կայս. Վեհափառութիւնը 32 տարի առաջ Սահմանադրական կանոնադիր մը հրատարակելով հրամայած էր որ Տէրութեան գործերը յիշեալ կանոնադրին համեմատ կառավարուին: Այն սահմանադրութեան համեմատ այս երկրին բոլոր հպատակները կը կոչուին Օսմանցիներ, և ամէն ազգէ և կրօնքէ եղող անհատներ ազատ են և օրէնքի առջև հաւասար կը համարուին, և բոլոր Օսմանցիներու կողմէ ընտրուած անդամներէ բաղկացեալ Երեսփ. Ժողով մը պիտի մասնակցի տէրութեան գործերուն վարչութեան: Ահա այս օրերս Ն. Կ. Վեհափառութիւնը, տեսնելով թէ յիշեալ Սահմանադրութեան կանոնադրին գործադրման ժամանակը եկած է, հրամայած է որ այսուհետեւ այդ Սահմանադրութեան համեմատ գործուի: Այսինքն մեր երկիրը այսուհետեւ չափաւորեալ միապետութեան զրութեամբ պիտի կառավարուի:

Ասիկա այնպիսի հիմնական փոփոխութիւն մըն է որ ուրիշ ազգերու պատմութեան մէջ միայն արիւնակի յեղափոխութիւններով ի գործ դրուած է: Իսկ մեր երկրին մէջ ահա այս մէկ քանի օրուան մեծաշունչ խանդավառութիւններով կատարուած է: Նայեցէք, ի՞նչ զարմանալի տեսարաններ: Ժողովուրդը խումբ խումբ փողոյները պտրտելով, Մահմետական և ոչ-Մահմետական, երբ ելլաւդի պալատը կ'երթան, ամէն ազգէ և կրօնքէ եղողներ ձեռք ձեռքի բռնած ըլլալով կ'երթան: Ամէնուն մէջ մէկ

եղբայրական հոգի կը տեսնուի: Ո՞վ կ'ըսէ թէ Օսմանցիներ օրինադարութեան և անհնազանդութեան կարող չեն կրնար ըլլալ: Այս հարիւր հազարաւոր բաղմունքեան մէջ մէկուն քիթը արիւնեցաւ: Հոս հոն քսակահատներուն հարկ վճարող անդգոյններ պակաս չէին թէպէտ, սակայն բոլոր օրը չտեսնուեցաւ մէկ հատիկ իսկ վէճ ու կռիւ: Ի՞նչ, առանց ոստիկանի և զինուորի այսպէս խաղաղութիւնով ցոյցեր ընող Ժողովուրդ մը իր Կայսեր նախադարձութեան ներքև ինչո՞ւ ինքզինք չկրնայ կառավարել Սահմանադրութեան համեմատ: Ո՞վ կ'ըսէ թէ Օսմանցիներ — ամէն ազգէ և լեզուէ բաղկացեալ Օսմանցիներ — չեն կրնար միաբանիլ իրարու հետ: Սա մէկ քանի օրերու մէջ Մահմետական, Քրիստոնէայ և Հրեայ Ժողովուրդին միեւնոյն Օսմանեան դրօշակին ներքև կենալով միեւնոյն լըջութեամբ և խանդավառութիւնով «Կեցցէ Կայսր», «Կեցցէ Հայրենիք», աղաղակելը տեսնող ամէն անհատ լստահ պիտի ըլլայ թէ Օսմանեան երկիրներու Ժողովուրդներուն մէկ վարչութեան տակ մէկ ազգ և մէկ Հայրենիքի զգացումով և սիրով ապրիլը ոչ թէ երեւակայութիւն, այլ իրողութիւն մըն է:

Ուստի մենք ալ մեր տկար ձայնը կը խառնենք մեր ականջները խաղնող և անդունդներու ալիքներուն պէս որոտացող ծափահարութիւններու ձայներուն հետ և կ'ըսենք, «Կեցցեն Օսմանցիք, Կեցցէ Հայրենիք, Կեցցէ Արդարութիւն, Կեցցէ Ազատութիւն, Կեցցէ Հաւասարութիւն, Կեցցէ Եղբայրութիւն, Կեցցէ Կայսր»:

Այսու հանդերձ ազատութիւնը հատու սուր մըն է: Տգէտ կամ անհաւատ և արիւնոտւշտ մարդոց ձեռքին մէջ յեղափոխութիւններու և կոտորածներու պատճառ կրնայ ըլլալ: Ուստի այս օրերուս մէջ պէտք է որ բոլոր հաւատացեալներն ու եկեղեցիներն առաջուրնէ եօթնպատիկ աւելի հաւատքով և եռանդով աղօթք մատուցանեն, և այս մեծ շարժման մասնակցողները սխալ քայլ առնելէ պահելու համար շարունակ Բարձրեալ Աստուծոյ աղաչանքներ մատուցանեն:

ՍԵՆՈՒ ԽՆԴԻՐՈՂ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՄԵՋ

Հ. Մ. Ա.

ՔԼԱՐԲ Համալսարանի նախագահ Տր. Կ. Սթէնլի, որ Ամերիկայի ամէնէն նշանաւոր մանկավարժն է, վերջերս յօդուած մը հրատարակեց, որով ցոյց կու տայ կիներու տարապայման ազդեցութիւնը Ամերիկայի կրթական գործին վրայ և երկու սեռերուն տարբեր կրթութիւն տալու հար-

կին վրայ կը ծանրանայ: Որովհետեւ խնդիրը հանրային կարեւորութիւն ունի, կը համարձակինք Տր. Սթէյնլի տեսութիւնները ներկայացնել այս երկրի կրթական հաստատութիւններուն ծառայութիւն մը մատուցանելու յուսով:

Միաց. Նահանգներու հանրային ամէն աստիճանի դպրոցներուն մէջ, առանց հաշուելու նաեւ գոլէճները, ուսուցիչներուն հարիւրին ՉՅը միայն արական սեռէ են: Նահանգներ կան, ուր արական սեռէ ուսուցիչներ հարիւրին տասէն ալ պակաս են և համեմատութիւնը հետզհետէ կը նուազի: Եթէ բարձր դպրոցները հաշուի չառնուին, վեցէ մինչեւ տասնըչորս տարեկան բոլոր տղաք վարժուհիներու ձեռամբ կը կրթուին: Դպրոցները իգականացնելու սոյն դրութեան ակներեւ հետեանքը կարգապահութեան ողիին ու մեթոտին փոփոխումն է: Անցեալ սերունդներու օրով, երբ տղայոց ուսուցիչները արական սեռէ էին, կարգապահութիւնը խիստ էր և իրական հեղինակութիւն կար, որ ի հարկին կը չեչտուէր ֆիզիքական ոյժով: Իսկ հիմա վարժուհիներու օրով զաւաղանը մէկ կողմ դրուած է, կա՛մ զգացման կա՛մ օրէնքի ուժով, և շատ անգամ չգտնուի՝ նոյն իսկ երբ պարագաները զայն կը պահանջեն: Բարոյական խրատներ և բարենիշի դրութիւն խտրազանի տեղը բռնած են: Անձնուէր ուսուցիչներ կը մաշին՝ չար տղաքը զգուելով և վարձատրելով, մինչ խտրազանի միակ հարուածը մոգական ազդեցութիւն պիտի կրնար դործել: Յայտնի է թէ վարժուհիները ֆիզիքապէս յարմարութիւն չունին իրապէս մոլի տղայոց հետ պղպէս վարուելու: Ուրիշ խօսքով, ուժեղագոյն բազուկ մը գտնուելու է խտրազանին ետեւ, ո՛րչափ ալ մեղմով դործածուի այս: Բուն իսկ կեանքը լի է բռնադատութեան դասերով, և ինութեան օրէնքները բռնաբարոյը միշտ խիստ պատիժներ կը կրէ: Յաւը և անոր յարակից երկիւղը կարեւոր դեր խղացած են մարդուն զարգացման և հրահանգման դործին մէջ, և միտքը արթուն պահած են չարէն ու անոր յարակից պատիժէն խուսափելու համար: Մանաւանդ մանչերը այս շրջանէն կ'անցնին, երբ պատժի երկիւղը վարիչ ոյժ է: Ոյժն այս ձևով կը զսպէ կարգ մը տղաք, և անոնց ձկուն ու դիւրնկալ բնութեան շրջանը կ'երկարէ մեծերէ պատկառիլ սորվեցնելէ զատ: Դժբախտաբար մեծերէ պատկառելու առաքինութիւնը արագ անհետանալու վրայ է: Անոր կորուստը կրնայ վերադրուիլ հեղինակութեան տկարացման մանչերու կեանքի այն շրջանին մէջ, ուր անոնց նկարագիրը կը ձևակերպուի: Անգղիական դպրոցի մը

մանչերը, որոնք անսովոր կերպով առոյգ ու խիստ են, մարմնական պատիժը դպրոցէն վերցնելու դէմ քուէ տուին իրենց մէջ: «Թող բնաւ չունենանք վերստին անխտրական կամ չափազանց ծեծի շրջան մը, բայց ճիշտ այս միջոցին աւելի պատճառ ունինք այս երկրին մէջ ազօթելու այն նողկալի, ջլախտային զգայնականութեան դէմ որ կը նուազի՝ ժամանակին տրուած ապտակի մը խօսքն անդամ լսելով»: Կանոնադրապէս առողջ ամէն մանչու կեանք խիստ ու քիչ մը ազմկալից շրջան մը ունենալու է: Խակութիւն և անհանդարտութիւն ակնկալելու ենք պայմանադրական սովորութիւններու հանդէպ, և բաւական ժամանակ տալու ենք բնութեան բիրտ կողմին ձևակերպման համար: Սակայն սանձուծ և խիստ հակողութիւն ալ անպակաս ըլլալու են: «Մարդկային կորիւնը զգալու չէ թէ ինք իր տարիքին տաճականութեանն էրուն մէջ մարդ է, այլ միայն թեկնածու մը մարդկութեան, վասն զի կանխահաս չափահասութիւնը կը նշանակէ կասիլ կատարելութեան բարձրագոյն մակարդակը չհասած»: »

Տասնըչորս տասնըհինգ տարեկան մանչեր ատ հասարակ կը քաշուին աղջիկներէն: Այդ միջոցին երկու սեռէ տղաք ալ կ'սկսին իրենց անհատական ճաշակները և տրամադրութիւնները ի յայտ բերել: Այս բաժանումը բնական է և ոչ թէ սովորութեան խնդիր, ինչպէս Ծէմինսթրները սովոր են պնդել: Չափահասութեան համար պատրաստուելու կարեւոր դործողութիւններէն մին է այս: Կենդանինուրու մէջ այս շրջանը կարճ է, ձիւրու մէջ, օրինակի համար, անոնց կեանքին մէկ տասներորդը միայն: Բայց մարդուն համար կեանքի միջին տեւողութեան մէկ երրորդը կը պահանջուի չափահասութեան ժամանակու համար: Կարեւոր է դիտել թէ, մինչ մարդ բարբարոսութենէ քաղաքակրթութեան կը դիմէ, պատանութեան շրջանը կ'երկարի և ամուսնութիւնը կ'ուշանայ: Ապացուցուած է թէ աղջիկներու արեւունքի ժամանակը չգար մինչեւ որ 19ը լրացնեն, իսկ երիտասարդներունը մինչեւ քանի մը տարի ետքը: Այս կատարեալ չափահասութեան նախորդ տարիները սաստիկ կարեւոր են: Այդ ժամանակ է որ այրը կամ կինը կը շինուի կամ կ'եղծանի ցիւանս: Զեռնաս գիտուններ կը կարծեն թէ յիմարանոցներու պատասպարեայներուն մէկ չորրորդը այնպիսիներ են, որոնք կա՛մ տգիտական հրահանգութեան կամ մոլութեան բերմամբ ճնշուած մը կրած են պատանութեան զգալուն շրջանին մէջ: Կը հաստատուի նաեւ թէ հարազատ քաղաքակրթութեան մը ազդեցութեան

տակ քաղաքակիրթ այրեր ու կիներ բարբարոսներէ գերադօր են ֆիզիքապէս և ամէն ուրիշ նկատումով: Պատճառը սա է որ պատանեկան չըջանին երկարման շնորհիւ սեռային զանազանութիւն և երկկերպութիւն աւելի շատ զարգացած կ'ըլլան: Բնութեան այս պերճ օրէնքը որ յառաջդիմութեան նպաստաւոր է՝ իր ամբողջ գործը կատարելէ կ'արդելուի կեանքի անբնական պայմաններով, զորոնք մարդիկ կը դնեն կամաւ իրենց վրայ: «Սեռերու զանազանումը իր լրման հասցնելու է, և ամէն բան որով մարդիկ աւելի մարդ և կիները աւելի կին կ'ըլլան՝ սիրով ողջունելու է, մինչ միւս կողմէ ամէն բան որ սեռերու նոյնութեան կը նպաստէ՝ խորթ ու խաթարիչ է:»

Այս բարձր բնաշրջութիւնը ի գլուխ հանելու բազմաթիւ սատարներէն մին է զուտ ընկերա-սեռային բարեկամութեան բնազդը: Մանչերը իրենց տարիքին երկրորդ տասնեակին մէջ, փոխանակ լոկ իրարմով շահագրգռուելու, աղնիւ ու յաջողակ մարդոց ասպարէզներէն կը հրապուրուին: Այս կը կազմէ հայրերու և իրենց ծոցին մէջ հայրութեան բնազդը կրողներու պատեհութիւնը: Նախնական մարդը այդ շրջանին մէջ կը մուծանէ մանչը գործնական կեանքի մէջ, կը բացատրէ անոր ցեղային դադանիքներ և խորհրդանիշեր և հոգիով ու կեանքով օրինակ կ'ըլլայ անոր: Մանչը հնազանդութիւնն ու հաւատարմութիւնը յառաջ կը տանի և տակաւ չափահաս կ'ըլլայ և պատասխանատու և օգտակար անդամ մը իր ցեղին: Քաղաքակիրթ մարդոց մէջ Բնութեան թոյլ տալու է պատանեկան շրջանին մէջ իր կատարեալ գործը տեսնել՝ աւելի ևս զատելով սեռերը և իւրաքանչիւրին տալով այն մասնաւոր հրահանգութիւնը որու կը կարօտի ան: Աղջիկներու անջատումը ոչ նուազ բնական և կարեւոր է իրենց տարիքին երկրորդ տասնեակին մէջ:

Վերեւ ըստաւանդէն յայտնի է թէ Տր. Սթէնլի կը ջատագովէ երկու սեռերը ուրոյն կրթել այնպիսիներու ձեռամբ, որոնք իրենց սեռին բերմամբ բնական յարմարութիւն ունին իրենց խնամքին յանձնեռածները հասկնալու, հրահանգելու և կառավարելու: Ուստի զարմանք պիտի չպատճառէ գիտնալ թէ այս երեւելի դաստիարակը երկու սեռերը մէկտեղ կրթելու դրութեան պաշտպան չէ: Ստոր դէմ կարգ մը փաստեր յառաջ կը բերէ: Մին է թէ մանչերը մասնաւորապէս աննպաստ դիրքի մը կ'ենթարկուին իրենց բազմաթիւ յամր զարգանալուն համար: Դարձեալ, դասարանին մէջ գոյացած անհրաժեշտ ընտանութիւնը կ'անհետացնէ երկու

սեռերուն միջև դանուած այն նուրբ զգացումները, որոնք իրենց լաւագոյն արտայայտութիւնը հասուն կեանքի մէջ պիտի գտնէին եթէ այս ընկերակցութիւնը չըլլար: Դարձեալ, երկու սեռերու անդամներուն մրցակցութեան ոգին, որ այս հաստատութիւններուն մէջ կը սնուցուի, նպաստաւոր չէ ապագայ ամուսնական կեանքի վիճակին: Ուրիշ վտանգ մը սա է թէ հոն ուր երկու սեռերը մէկտեղ կը կրթուին՝ միտում կայ թոյլ տալու որ ի սկզբան մանչերու համար ներմուծուած ընթացքներ, ինչպէս ձեռական և երկրագործական կրթութիւն, զուտ տեսական ըլլան մասնաւոր քան գործնական: Պատճառը ուսանողուհիներ և վարժուհիներու մեթոտներն են: Տր. Սթէնլի աղջկանց բարձր դաստիարակութիւնը ջատագովելով հանդերձ կը պնդէ թէ այդ շարժումը դեռ նոր սկսած է և թէ աղէտը պիտի գայ եթէ գոհանալ մինչև ցարդ կատարուածով: «Անցեալ յաջողութիւնները նոյն և նման կրթութեան հիման վրայ ձեռք բերուած են, և ահա զանազանութեան աւելի զոտուարին գործը կը ներկայանայ մեր առջև: Թէպէտ սեռ չկայ դիտութեան մէջ, միտքերու մէջ կայ: . . . Դաստիարակութիւնը պարտի ճանչնալ զայդ և բնութեան ու պէտքերու ալլազանութեան համեմատ պատրաստել իր դասընթացքները:»

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԴԻԿ կան որոնք Քրիստոնեաները այնպէս կը դատեն ինչպէս կը դատէ մէկը խնձորները, երբ պարտէզ մտնելով գետնին վրայ կը վնասէ զանոնք վայրահակ գլխով: Վեր կ'առնէ կարծր ու կանաչ խնձոր մը հազիւ ընկուզի չափ մեծ: Կը խածնէ զայն: Թթու ու դառն է: «Ահ», կը գոչէ մարդը խալ պտուղը նետելով, «խնձորը համեղ է, կ'ըսեն: Համ ըստածը չկայ ասոր քով:» Ուրիշ մը կ'առնէ, որ գեղին է. ծակ ունի, բայց մարդը չգիտեր թէ ինչ կը նշանակէ այդ: Ուստի կը խածնէ զայն և ահա որդ մը կը գտնէ: «Օհ, խնձոր, ինչ համեղ իրաւ որ», կը գոչէ զզուանքով, և երրորդ մը կ'առնէ որ ձեռքին մէջ կը ձմուռի, վասն զի փռած է: Ուստի կը դատապարտէ խնձորները, վասն զի դետնէն ժողվեց, փոխանակ ծառերէն ժողվելու, ուր իր գլխուն վերեւ կախ կ'երևին հիւթալից ու համեղ պտուղներ, որոնք աշխան գլխաւոր գանձը կը կազմեն: Ճիշտ այնպէս կը դատեն մարդիկ Քրիստոնեաները ցորձափ ժամանակ իբրեւ ընտիր նմոյշներ կը նկատեն դեռնի վրայ ինկած փռածները: Պէշք

ԱՂՈԹՔԸ մարդուս բոլոր կեանքը կը պարփակէ: Ա Ձկայ մեր իրական շահուն կամ երջանա-

կութեան ազդող խորհուրդ մը, զգացում մը, տենչ մը, բաղձանք մը զոր, որքան ալ չնչին կամ գութնիկ համարինք, չկարենանք Ս.ստուծոյ առջև հանել և անոր համակրութիւնը չստանալ։ Անոր բնութիւնը այնպէս է որ մեր յաճախ գալէն չձանձրանար։ Ամէն մարդու ամբողջ կեանքին ամբողջ հոգը կրնայ անոր վրայ գլորուիլ առանց զայն յոգնեցնելու, թէև յոգնեցուցած ըլլայ մարդը։ Պէշք

ՀԱՍԿՆԱԼՈՒ համար թէ Յիսուսի օրինակները ի՞նչ ազդեցութիւն կ'ընէին ունկնդիրներուն, պարտիմք անոնց պարագաները ըմբռնել։ Յիմարութիւն պիտի ըլլայ ջուրին տուած հաճոյքին և կաղձոյրին վրայ խօսիլ Մեծ Բրիտանիոյ մէջ, ուր զրեթէ մեծապարէս քան։ Ուժի և ժամանակի վասնում պիտի ըլլար մեծ ժայռի մը չուքին սփռիչ ազդեցութեան վրայ պերճաբանել լեռնային ծմակներու բնակչի մը, որու համար բաղձալի բանը արեւալոյս է։ Բայց երբ միտք բերենք թէ երկրին մէջ ուր Սբ. Գրոց՝ մեծագոյն մասը գրուեցաւ՝ կիզիչ տաք կը տիրէր տարուան մեծագոյն մասին մէջ, թէ ձմեռ չէր ըլլար բառին մեղի ծանօթ իմաստով, թէ ջուրը ոսկիի չափ յարգի էր, թէ հոր բանալը արքաներու և մեծամեծներու գործ էր, թէ չուքը հազուադիւրս պերճանք էր, զոր գտնելու համար ժամերով քալել ու յոգնիլ արժան կը համարուէր, այն ժամանակ կըրնանք աւելի լաւ հասկնալ դեղեցկութիւնն ու ազդուութիւնը օրինակներուն զորոնք Յիսուս գործածեց Սամարացի կնոջ խօսելու պահուն։ Հոր մը բանալով մարդ իր ցեղին բարերարը կ'ըլլար։ «Մի-թէ կրնամ հոր մը բանալէ աւելի կարեւոր գործ մը ընել» կը նշանակէր հարցումը, զոր Յիսուսի ուղղեց կինը։ Յիսուսի այս խօսակցութիւնը անոր սովորական մեթոտը կը լուսաբանէ։ Բնաւ վերացական բաներով կամ էական գիտելիքներով չէր սկսեր Յիսուս։ Բնաւ չէր սկսեր մշուշի և դադունիքներու վերաբերող խորհուրդներով։ Այլ կեանքի պարզ և ամէնօրեայ իրադարձութիւններէ կ'առնէր իր բնաբանները և խօսքին թելը դէպ ի ետ կամ դէպ ի վեր երկարելով սկզբունքներու կը հասնէր։ Ի՞նչպէս ամբողջովին տարբեր ուղղութիւն ունէին երկու խօսակցներուն խօսքերը։ Այս էր մին այն երկիմաստ խօսակցութիւններէն որոնցմէ կ'ախորժէր Քրիստոս։ Կինը և Քրիստոս կեցած էին կարծես մեծազաթելէ վանդակորմով պատուհանի մը երկու կողմը։ Վանդակորմին ետեւը կեցողը կրնայ լաւ տեսնել դուրսը, բայց դուրսը կեցողը չկրնար տեսնել վանդակորմին ներսը։ Քրիստոս ներսն էր, վանդակին երկու

կողմն ալ կը տեսնէր։ Բայց կինը դուրսն էր և չէր հասկնար թէ ի՞նչ ջուրի վրայ կը խօսէր ան։ Պէշք

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՆԳՂԻԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՄԸ

Կ ՊԱՏՄՈՒԻ Թէ քառուղիի մը աւելածուն, որ ամէն օր կը մաքրէր վարչապետին ծամբան, մինչ սա Լոնտոնի մէջ կը մնար ժողովի նստաշրջանի միջոցին, հիւանդ պատկած էր ծայրայեղ չքաւորութեան մէջ։ Իր աղջիկ թոռան «Գնա», ըստաւ, «քառուղիի քով բնակող աղնուականին և ըսէ թէ շատ հիւանդ եմ և ուտելու բան մը չունինք։ Ինք ինծի միշտ քաղցրութեամբ կը խօսէր և նուէր կու տար։ Վստահ եմ որ պիտի դայ և օգնէ մեզի»։

Վարչապետը կարելի եղածին չափ չուտով խեղճ մարդուն բնակարանը դնաց աղջկան հետ։ Մութ սանդուխէն ելաւ, աւելածունն սնեակը մտաւ և ամէն պէտք հոգաց։ Մեծ մարդը ծունկի վրայ եկաւ մահամերձին քով և աղօթեց։ Երբ վերջապէս հիւանդը մեռաւ ու վերցուեցաւ, աղջիկը բարեկամի մը սապէս ըսաւ. «Երէցը ջանաց ամենայն զօրութեամբ զիս մխիթարել։ Բայց երբ ձեռքս բռնեց և սիրելի մեծ հայրիկին վրայ խօսեցաւ ընտանեբար ու ըսաւ թէ հիմա ի՞նչպէս ինծի կ'սպասէ Յիսուսի քով, արցունքներս դադրեցան և խաղաղութիւն զգացի սրտիս մէջ»։

ԱՐԴԻ ՕՐԻՆԱԿ ՄԸ

Դ ԵՄՍՏԻ որբեարի մը, որ պզտիկ մանչ մը և իբր 2,000 Անդր. ոսկի ունէր, վերստին աւուսնացաւ։ Ամուսինը նոյնչափ սիրեց այդ մանչը որչափ միւս երկուքը որ յետոյ ծնան։ Մանչը լաւ դաստիարակութիւն և դործի ընտիր վարժութիւն մը ստացաւ։ Բայց երբ չափահասութեան տարիքը պիտի մտնէր, չուղեց իշխանութեան տակ ապրիլ և իր ծննդեան ՉԱրդ տարեդարձին օրը իր ժառանգութեան բաժինը պահանջեց։

Խորթ հայրը խորհուրդ տուաւ որ այդ քայլը չառնէ։ Խոստացաւ զայն իր գործին մէջ ընդունել իբրեւ ընկեր, եթէ չմեկնի։ Բայց պարտքը մերժեց և մարդը հաշիւները պատրաստեց վեհանձնօրէն և ըսաւ. «Երբ մօրդ հետ ամուսնացայ, ըսի որ հօրդ կողմէ քեզի թողուած դրամը չահեցնել պէտք է քեզի համար և թէ ես պիտի խնամեմ զինք։ Խօսքս պահեցի։ Գործը որու յատկացուցի դրամը՝ զարգացաւ այս դրեթէ 20 տարիներուն մէջ և 2,000 ոսկին հիմա հնգապատկուած է։ Եթէ որոշ նպատակ մը չունիք անոր գործածութեան համար, ես ձեզ կը խորատեմ որ չքաշէք այդ դուրսը»։

Սակայն տղան պահանջեց և ընդունեցաւ Ելաւ տունէն և շտապութեամբ վատնեց իր հարստութիւնը։ Օր մը բարեկամ մը այս խորթ հօրը գրեց թէ երիտասարդը գէշ վիճակի մէջ է և գրեթէ անդրամ մնացած։ Մարդը պատասխանեց թէ իրեն համար դեռ ժամը հասած չէ խառնուելու։ Երիտասարդը շարունակեց իր ընթացքը, և տարիներ անցան։ Բայց անխուսափելի վախճանը եկաւ։ Դրամը հատաւ և երիտասարդին յոյսերը փճացան։ Այն ժամանակ գրեց իր խորթ հօրը և վերադառնալու համար դրամ խնդրեց։ Մարդը զրկեց դրամը և կայարանին մէջ երիտասարդին սպասեց։ Խնդճ պատուած հագուստ հագած էր ան և շատ թշուառ կ'երևէր։ Ըսաւ հայրը, «Մայրդ շատ կը փափաքի քեզ տեսնել, լուր մը զրկենք թէ ապահով հասած էք և թէ տունը պիտի ըլլաք մէկ երկու ժամէն»։ Ապա տարաւ զայն սափրիչին, ուր լուացուեցաւ և ածիլուեցաւ, յետոյ հանդերձավաճառի մը խանութ, ուր վայելուչ հագուստ մը գնուեցաւ։ Երբ տուն մտաւ պարոնը, լաւ հագուած էր և այլևս անառակ որդիի չէր նմաներ։

Ամէն անգամ որ փորձեց խօսակցութիւնը այնպիսի կէտի մը բերել ուր կարենար իր մոլորութեան պատմութիւնն ընել, նիւթը ճարտարութեամբ փոխուեցաւ։ Նոր և ընդարձակ տան մէջ, ուր ընտանիքն հաստատուած էր, սենեակ մը ցուցուեցաւ անոր կազմ և պատրաստ, և ըսուեցաւ թէ իրը պիտի ըլլայ։ Հոն կային անոր նախկին կահերէն ալ ոմանք։ Բայց երբեք անոր յանցանքներուն ակնարկութիւն չեղաւ։ Մէկ երկու օր ետքը խորթ հայրը ըսաւ. «Երկու եղբայրներդ ինձի ընկեր եղած են, բայց չորսին համար ալ տեղ կայ գործիս մէջ։ Կ'ուզեմ մեզի ընկերանալ»։

Երիտասարդը տուն եկած էր դառնացած սրտով, պատրաստ ամէն կերպ յանդիմանութիւն լսելու որով գիտէր թէ արժանի էր, պատրաստ զայրանալու բարութեան ամէն հրապարակային ցոյցի կամ զինք աւելի նուաստացնելու ամէն փորձի դէմ։ Բայց այս ազնուութեան համար ի սպառ անպատրաստ էր և չկրցաւ այլևս ինքզինք զսպել։ Սկսաւ դառնապէս լալ։ Երախտագիտութեան և արտամութեան արտայայտութիւնները յորդեցին և խոստացաւ հաւատարիմ ըլլալ։

Տարիներ անցած են արդէն և դեռ կը շարունակէ ընկերակցութիւնը։ Երեք որդիները դեռ հօրը հետ են։ Իրազեկներ կ'ըսեն թէ, եթէ ուէ տարբերութիւն կը նշմարուի երեք զաւակներուն մէջ, սա է որ վերադարձած անառակը երեք հաւատարիմներուն ամէնէն հաւատարիմն է։ Վասն զի

շատ կը սիրէր շատ ներուելուն, ճիւղապէս և առանց յանդիմանութեան ներուելուն համար։

«Այսպէս» ըսաւ այս պատմութիւնն ընողը, «անառակ որդիին այն հին պատմութիւնը դեռ կը կրկնուի զանազան կերպերով, և աղէկ է զիտնալ թէ ստէպ կը ճշմարտութի ինչ որ պատմուած է Ար. Գիլքին մէջ»։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԱՄԷՆԵՆ ԽՈՇՈՐ ԺԱՄԱՅՈՅՑԸ

Եւրոպայի մեծ ժամացոյցներուն վրայով այնքան խօսուած է որ, եթէ խնդրուի գտնել աշխարհիս ամէնէն մեծ ժամացոյցը, մարդուս առաջին բնազդը կ'ըլլայ զայն փնտռել դուրսը, մայր եկեղեցիներուն մէջ։ Տարիներ առաջ Ֆիլատէլֆիոյ քաղաքապետարանի ժամացոյցը իր թուանշաններու 23 ոտք տրամագիծ ունեցող տախտակով խլեց դարնիները Լոնտոնի Ուէսթմինսթըրեան ժամացոյցէն, որուն թուանշաններու տախտակը 22½ ոտք է։ Դեռ մօտերս էր որ ըսուեցաւ թէ 23 ոտք տախտակով ժամացոյց մը պիտի դրուի «Մէթրոփոլիթըն Լայֆ Պիլիմի»-ի աշտարակին մէջ. և ահա այժմ կը տեղեկագրուի նոր ժամացոյցի մը վրայ որ կը կենայ Քոլէկթիւ և Ընկերութեան օճառի և օճանեկաց գործարանին գաղաթը ձէսի Սիթիի մէջ։ Այս ժամացոյցը ոչ միայն ամէնէն մեծն է աշխարհիս ուէ ուրիշ ժամացոյցէ, այլ իրեն յատուկ դասակարգ մը հաստատած է, վասն զի անոր ճակատի տախտակը իր ամենամերձ մրցակցին տախտակին կրկնապատիկէն աւելի մեծ է։ Կարելի է թէ պիտի յիշուի Մէլլինի (Պելճիա) մեծ ժամացոյցը որ կ'ըսուի թէ 37 ոտք տրամագիծով տախտակ մը ունի, բայց հաղիւ պատշաճութիւն կ'առնէ ուէ բաղաւտութիւն ընել ասոր կոշտ մեքենականութեան և ժամերը ցուցնող միակ ցուցիչին և այսօրուան կատարեալ ժամացոյցներուն մէջտեղ։ Բայց Քոլէկթիւ ժամացոյցը կը գերազանցէ Մէլլին ժամացոյցը։ Այս վերջինին թուանշաններու տախտակը 38 ոտք տրամագիծ ունի ցերեկը, և 40 ոտք՝ գիշերը։ Այսինքն լոյսերը որոնք կը ծառայեն ժամերու նշաններուն համար, գիշերը ցերեկուան սկաւառակին շրջագիծէն դուրս կը գտնուին և 40 ոտք տրամագիծի բոլորակ մը կը ձևանայ։

Այս վիթխարի ժամացոյցին ժամ ցուցնող սլաքը, այսինքն ցուցիչը (ազրէպ) վերցնելու համար տասնըվեց մարդ պէտք է։ Ասոր երկայնութիւնը 43 ոտք է և ամէնէն լայն մասը 3 ոտք 10 մատ լայնք ունի. և վայրկեան ցուցնողը (եէլ գովան) 20 ոտք երկայնութիւն ունի և 640 լիպրա ծանրութիւն։

Իւրաքանչիւր կէս վայրկեան այս ցուցիչը $11\frac{1}{2}$ մատ կը շարժի, և մէկ օրուան մէջ կէս մղոնէ աւելի հեռաւորութիւն կը կտրէ: Յուցիչները պղինձ տախտակէ շինուած են և արոյրի մէջ ագուցուած: Պղնձեղէն մասը սև ներկուած է, աւագած (գում-լու) մակերես ունի, այնպէս որ լոյսի ցրացումը կ'արդելուի և թուանշանները կարելի է զիւրաւ կարդալ: Հովին ճնշումը պակսեցնելու համար թուանշաններու տախտակը 6 մատ թեղօշ տախտակներէ շինուած է իրարմէ Յական մատ հեռու: Փոխանակ թուանշաններու $3\frac{1}{2}$ ոտք երկայն սև տախտակներ կը գործածուին: Աշտարակի խոշոր ժամացոյցներու համար հարկ չհամարուիր գործածել սովորական Հոռմէական թուանշանները, վասն զի անոնք չեն կրնար կարգացուիլ շատ հեռուանց: Հաւանօրէն քիչեր, որոնք Ուէսթմինսթըրի կամ Ֆիլատէլֆիոյ ժամացոյցներուն վրայ կը նային, գիտեն թէ ճակատի տախտակը թուանշաններ չկրնի: Գիշերը, տախտակը պիտի լուսաւորուի ելեկտրական լոյսի լամբարներով: Իւրաքանչիւր վայրկեանի նշան պիտի ցուցուի 4 լամբարի ոյժով, և ժամու նշան՝ 96 լամբարի ոյժով, և պիտի գործածուի կարմիր լապտերներով: Յուցիչները ելեկտրական լոյսերով պիտի եղբուրն: Վայրկեանի ցուցիչին համար 4 մոմի լոյսի ոյժ ունեցող քառասուն հատ լամբարներ պիտի գործածուին, և ժամու ցուցիչին համար՝ երեսունընչորս հատ: Այս լամբարներուն պատկանեալ ելեկտրական հոսանքը պիտի հայթայթուի պղինձ մանեակներու քսուող բնածխական վրձիններու միջոցաւ:

Որովհետև թուանշաններու տախտակը ապակիի մէջ պիտի չառնուի, ցուցիչները նշաւակ են օդին ամէն վտփոխութիւններուն. և սակայն պէտք է որ ժամանակը պահեն ժամանակաչափի մը ճշգրութեամբ: Սէթ Թոմըս ժամացոյցի ընկերութիւնը, որ կը չինէ այս հսկայ ժամացոյցը, կ'երաշխաւորէ թէ այս վիթխարի ցուցիչները, որոնց երկուքին մէկտեղ ծանրութիւնը կէս տակառաչափէն աւելի է, չաքաթը վեց երկվայրկեան չեն ալլալիր և չեն տարբերիր ճշգրիտ ժամանակէն, և հաւանօրէն մինչև իսկ այս ճշգրտութիւնը շատ աւելի մեծ ըլլայ:

ԳԼԽԱՅԱԽ

Դիւսացաւի հիւանդութեամբ տառապող մը պէտք չունի իր ախտին նկատմամբ նկարագրութիւն լսելու: Այնքան ծանօթ են գլխուն մէջ զգացուած տանջիչ ցաւը, սրտի խառնըւուքը ձայնի և լոյսի դիւ-

րադաժութիւնը որ հարկ չկայ յիշելու: Այս հիւանդութիւնը կը պատկանի ախտերու այն դասակարգին որոնք կը կոչուին գործարանական կամ կենսական ջղային ախտեր, այսինքն չկան տեսանելի կազմական փոփոխութիւններ մարմնին մէջ, որոնցմով կարելի ըլլայ բացատրել ախտանշանները: Անոնք իրապէս սգիտութեան բաժնէ. վասն զի պէտք է որ անբնականութիւն մը կենայ մարմնին մէջ տեղ մը բոլոր հիւանդութեանց յատակը որ չէ երեւակայական: Թէ գլխացաւի հիւանդութենէ տառապողներ կ'ունենան ջղային դրութեան իրական նեղութիւն մը, կը ցուցուի սա իրողութենէն թէ ախտը ժառանգական է յաճախ, եթէ ոչ միշտ: Նեղութիւնը թերեւ միեւնոյն ձևով չըլլայ մէկ կամ աւելի ծնողներու կամ մեծհայերու, մեծմայերու մէջ, այսինքն կրնայ չկենալ միեւնոյն յատկութեամբ գլխացաւերու պատմութիւն: Բայց պէտք է յիշել թէ շատ դէպքերու մէջ կայ ջղային թերութիւն մը աւելի կամ նուազ աստիճան, գուցէ կծկում երեսի կամ բաղուկի կամ տարօրինակութիւն խօսուածքի կամ կերպերու, կամ գուցէ բուն ջղային հիւանդութիւն մը, զոր օրինակ վերնոտութիւն (սարա Իլէթի):

Նեղութեան հիմն է ջղային հաւասարակշռութեան թերութիւնը. բայց ասիկա ինքնին պատճառը չէ ախտին յարձակումներուն: Ախտը կը գրգռուի ուրիշ անկանոնութեան մը պատճառաւ: Ասիկա կրնայ գոյութիւն ունենալ քթին կամ աւանջին կամ մարսողական խողովակին կամ, աւելի հասարակօրէն, աչքերուն մէջ: Ֆիզիքական այս փոքրիկ թերութիւններուն գրգռումը կը հակադարձէ ջղային դրութեան վրայ, առաջ անզգալիօրէն բայց հաւաքականապէս, մինչև որ ի վերջոյ գրգռումը այնքան կը մեծնայ, որ պայթում մը տեսնի կ'ունենայ և կը յաջորդէ գլխացաւի հիւանդութիւն մը: Ասիկա, նման Լէյտեան չիչի պարպուելուն, կը վտարէ ձգտումը և վերստին կը բերէ հաւասարակշռութիւնը, բայց ժամանակի մը համար միայն: Այնուհետև դիւրագրգռութիւնը աստիճան առ աստիճան կ'աւելնայ մինչև որ ուրիշ պայթում մը տեղի ունենայ, ևն:

Դարմանումն է բառնալ պատճառն եղող ֆիզիքական թերութիւնը: Որքան աւելի տեւէ այդ վիճակը, այնքան աւելի դժուար կ'ըլլայ բուժումը. բայց եթէ ախտը զեռահասութեան ժամանակ պատահի, երբ տակաւին ունակութիւն հաստատուած չէ, այսպէս ըսենք, դարմանումին արդիւնքը աւելի յաջող կ'ըլլայ:

ԲԱԶՄԱԶԲԱՂ ԱՃԽԱՐՅԷՆ

Փետրվարի 4-ին, հնուկական կողմէ աշխարհի երկրորդ լրագիրը, պիտի ենթարկուի այնպիսի արմատական փոփոխութիւններու, իր ուղղութեան և քաղաքականութեան մասին որ գրեթէ գոյութենէ պիտի դադրի, մինչ անոր տեղը պիտի բռնէ Ձին ժողովրդին համար արդի թերթ մը: Կապէշը սկսած է յամին 911 իբրեւ ամսաթերթ: 1361ին եղաւ շաբաթաթերթ, և անցեալ դարուն սկիզբը օրաթերթ: Վերջին տարիներս անոր երեք ապագութիւնները հրատարակուած են ամէն քսանընթրս ժամն անգամ մը:

Յիւլի-Փա, ուրիշ թերթ մը, որ կը հրատարակուի փեքինի մէջ, Կապէշէն գրեթէ երկու հարիւր տարի հին է, և ասիկա Նոր Ձինաստանի պահանջներուն պիտի պատշաճեցուի:

— Կառավարական թուանշաններու համեմատ, 100 տարիէն քիչ աւելի ժամանակի մէջ աշխարհի բնակչութիւնը 640,000,000-էն 1,600,000,000-ի բարձրացած է. 150 առ հարիւր աճում: Հարիւրաւոր դարերու միջոցին, ուրիշ խօսքով, 1800ին, աշխարհի բնակիչներն էին 640,000,000 միայն, և 106 տարիներու միջոցին, 1800—1906, այս թիւին վրայ յաւելում եղած է 960,000,000:

— Աշխարհի վաճառականութեան համագումարը իբր մէկուկէս երկիւրիոն տոլար էր. իսկ 1900ին աւելի քան քսան երկիւրիոն տոլար: Ուրիշ թուանշաններ կը ցուցնեն թէ այլևայլ ճարտարուեստական գործակալութեանց հարստութիւնը և աճումը շատ մը աւելի արագ եղած է քան բնակիչներունը:

— Աշխարհի բնակիչներուն չափազանց աճումը ներկայ սպառնալիք մը չէ այսօրուան խորհրդներուն, այլ ամէն առաջնական ժամանակի մը խորհողներուն, երբ աճումը քիչ էր:

— Ահա թուանշաններու հաւաքոյթ մը վաւերացեալ, որ կը ցուցնէ աշխարհի ամենամեծ վաճառականական միջերանոցի մեծութիւնը և ընդարձակութիւնը: Այս վաճառատան գաղափարը յղացուած է երիտասարդի մը ուղեղին մէջ 1854ին: Անոր անունն էր Մարշալ Ֆիլտ, և այն ատեն անոր դրամական կարողութիւնը 800 տոլարէ պակաս էր: Մեռած ատենը աւելի քան 175,000,000 տոլարի տէր էր, և այդ խոշոր վաճառատունը անոր յիշատակն է: Այս վաճառատան գրաւած գետինը աւելի քան 1,522,017 քառ. ոտք է, համադր երեսունընեակ ակրոն (0ամ. 140 արտավար) գետնի: Աւելի քան 100,000 անձինք կ'անցնին ամէն օր այս տեղին վրայէն: Անիկա աշխարհի մէջ

բազմագոյն նկարէն ապակի միակ դմբեթն ունի աւելի քան 6,000 քառ. ոտք մակերեսով, որ կը բաղկանայ 1,125,000 կտոր ապակիներէ: Ունի աշխարհի ամէնէն ընդարձակ ճաշարանը, ուր 3,500 հոգի կրնան միեւնոյն ժամանակ սեղան նստիլ: Այս վաճառատան մէջ օրը 10,000 անգամ դիմում կ'ըլլայ հեռաձայնին, որու համար ամէն օր աւելի քան 10,000 հոգի կը գործածուի: Վաճառատունը պէտք ունի 300 կառքերու և 700 ձիերու: Ունի աշխարհի ամէնէն ընդարձակ ճաշարանը, ուր 3,500 հոգի կրնան միեւնոյն ժամանակ սեղան նստիլ: Այս վաճառատան մէջ օրը 10,000 անգամ դիմում կ'ըլլայ հեռաձայնին, որու համար ամէն օր աւելի քան 10,000 հոգի կը գործածուի: Վաճառատունը պէտք ունի 300 կառքերու և 700 ձիերու: Ունի աշխարհի ամենաընդարձակ վաճառատան սրահը, 132,000 քառ. ոտք տարածութեամբ: Շէնքին կապերաներու բաժնին մէջ միշտ ձեռքի վրայ կը գտնուի երեսունընեակ մղոն կապերու: Յաճախորդներուն ստակ տալու և մանրուք դրամի համար կը գործածուի 137,000 ոտք պղինձ խողովակ: Անոր գլխաւոր նրբուղին 385 ոտք երկայնք ունի: Շէնքին մէջ կը գտնուին եօթանասունըվեց ելեկտրաշարժ վերամբարձներ, միայն իր յաճախորդներուն տրամադրութեան ներքեւ: Մէկ օրուան մէջ մինչև 500,000 տոլարի վաճառք ծախուած է: Ահա արդարեւ հսկայ վաճառատուն մը:

— Եթէ իրար կցուէին կազմարարի բոլոր լարերը (զըննապ), որոնք անցեալ տարի գործածուեցան Նէպրասքայի ցորենի և վարսակի ահազին արտադրութիւնը կապելու համար, երկայնութիւնը պիտի բաւէր ութ լարերով ոլորուած չուան մը շինելու որ հասնի երկրէս լուսնին, և պիտի աւելնար այնչափ մաս մը, որով կարելի պիտի ըլլար երկրագունտս պատել չորս անգամ, և տակաւին պիտի աւելնար 7,000 մղոն երկայնութեամբ լար: Նէպրասքայի ագարակապանները գործածեցին իբր 2,700,000 տոլար արժողութեամբ լար. 23,000,000 լիպրա գործածուեցաւ անկէ: Այս լարին մեծ մասը «սիգալ» կոչուած բոյսէն կը պատրաստուի և կուգայ Եռքաթանէ: Եղաւ ժամանակ երբ Մանիլա կ'արտադրէր կազմարարի լարը, բայց զնին արագ բարձրանալուն պատճառաւ, պէտք եղաւ նոր շահաստան մը փնտռել: Եռքաթան թերակղզին կը զրկէ բոլոր այս ապրանքները որոնց Ամերիկա պէտք ունի իր բերքերուն համար:

— Նիւ Եորքը Պրուքլինի հետ կապակցող նոր «Բախոցաւոր» փապուղիին մէջ ցարդ գոյութիւն ունեցած ամէնէն նոր զարդացումը դործնականի

գրուած է անցորդներուն ապահովութեանն համար : Կառախումբին վարիչը շարունակ իր առջև ունի փապուղիին լուսաւորեալ մէկ տիպարը (մոտէլ), որուն վրայ, կարմիր լոյսերու շարժուն շառաւիղներու միջոցաւ, կրնայ գիտնալ ամբողջ փապուղիին երկայնքովը իւրաքանչիւր կառախումբի անցքը և վայրկենապէս հասկնալ թէ ո՛ւր կը գտնուին բոլոր կառախումբերը : Մանրանկար տիպարին մէջի լոյսերուն շարժումները կը կառավարուին էլեկտրականութեամբ, փապուղիին մէջի-կառախումբերուն ճիշդ շարժումներուն միջոցաւ : Կառախումբին վարիչը կոճակ մը դարձնելով կրնայ զադրեցնել բոլոր ոյժը մէկ վայրկենի ազդարարութեամբ, այնպէս որ արկածներ գրեթէ անկարելի են :

— Միացեալ Նահանգներու ամէն կողմերը էլեկտրականութեան և էլեկտրաշարժ կազմածներու կիրառութիւնը կ'աւելնայ ոստիւններով : Թէ՛ կովկթիլու համար ըլլայ, թէ՛ ջերմութիւն մը ստեղծելու համար որուն փաստիկ տաքութիւնը թերևս ըլլայ 7,200 աստիճան, այն ազդակը զոր Պէնճըմին Ֆրանքլին խլեց ամպերէն՝ հիմա հազարաւոր նպատակներու կը գործածուի : Միացեալ Նահանգներուն մէջ էլեկտրականութեան կիրառութիւնը ամէնէն բանուկ և ամէնէն խոշոր ճարտարուեստներէն մին եղած է : Անցեալ տարի Արևմտեան Երկաթուղիի Ընկերութեան հանած գործիքներուն և կազմածներուն գինը աւելի քան 70,000,000 տոլարի հասած է : Ասոնց մեծ մասը կը բաղկանայ առօրեայ կիրառութեան պատկանեալ կազմածներէ, գլխաւորապէս հեռաձայնէն : Անցեալ տարի Միացեալ Նահանգաց մէջ աւելի քան 85,000,000 տոլար արժողութեամբ հեռաձայններ և անոնց պատկանեալ բաներ արտադրուեցան : Թելերու վրայէ մէկ տարուան մէջ իւր 15,000,000,000 հեռաձայնի խօսակցութիւն հաղորդող երկրի մը նկատմամբ կրնայ զաղափար մը կազմուիլ թէ թելերու ինչպիսի ցանց մը կը տարածուի երկրին վրայ :

— Մինա Ուայչպայն, Ռուս փոքր աղջիկ մը որ Էլիս Կղզին հասաւ մօտերս Սբ. Փետրոսպոլսէ, ըստ Գաղթականութեան պաշտօնեայ Ուոչըրնի, Ամերիկա եկող մանուկներուն մէջ ամէնէն նշանաւորն է Եօթը լեզու կը խօսի և կը գրէ : Գերմաներէն, Ֆրանսերէն, Իտալերէն, Սպաներէն, Լեհերէն, Ռուսերէն և Անգղիերէն : Երբ հարցուեցաւ թէ «Ո՞ր լեզուն ամէնէն աւելի կը սիրես», պատասխանեց, «Ամէնն ալ կը սիրեմ, բայց Անգլիերէնը չքեղ է : Երբ մայրս և ես մինակ ըլլանք, Ռուսերէն կը խօսինք : Բայց կը ջանամ Անգղիերէն խօսիլ որչափ որ կարելի է : Վասն զի ես կ'ուզեմ

վարժուիլ ըլլալ Միացեալ Նահանգաց մէջ երբ աւելի մեծնամ և աւելի լաւ դաստիարակուիմ :»

— Անցեալին մէջ Ամերիկեան երկաթուղիներու յաղթանակները դաժաճներ կ'ըլլան Ի. Դարու սկիզբներու քանի մը մեծագործութեանց քով : Կը կանխաձայնուի թէ ասկէ մինչև հինգ տարիէն կառախումբեր պիտի սուրան Արիզոնէի մէկ ծայրէն միւսը որ Նիւ Եորքէ Սան Ֆրանսիսքօ հեռաւորութեան գրեթէ կրկինն է : Բէյլի — Գահիրէ գծին վրայէն : Երկրին մէկ մեծ մասը աւելի մեծ խոչընդոտներ կը հանէ քան զոր հանած է արդէն : Ամերիկեան ուղեղներ և մեթոտներ քիչ նպաստած չեն այդ ձեռնարկին : Ամերիկացի կամրջաչէնը քսանրեօթը կամուրջ չիմած է Եուկանտայի ձիւղին վրայ յիսուներեք շաբթուան միջոցին : Ամերիկացի մըն ալ ձեռնարկեց Աթաբա դեաին վրայ կամուրջ մը ձգելու հսկայական գործին : Հրամանին ընդունուելէն երեսունըօթն օր ետքը մեծ կամուրջին եօթը կամարները Նիւ Եորքի նաւահանգիստէն ձամբայ հանուեցան Ալեքսանդրիա բերուելու համար, և երեք ամիս յետոյ կամուրջը բացուեցաւ երթևեկի համար :

— Փարիզէ կը տեղեկագրուի թէ Տր. Տըլէր, անդամ Ֆրանսայի Բժշկական Ակադեմիային, մարդու մը տուած է արուեստական երես մը, որ զարմացուցած է գիտունները և բժիշկները և սքանչելիք մըն է մեքենագիտական հանձարի : Աօրկա ամենավերջին գործն է արդի վիրաբուժութեան բուր նշանաւոր բաներուն մէջ : Բանի մը ամիս առաջ Հոնորի տը Փուսէ, հարուստ մարդ մը, անտառը դնաց որսորդութեան : Անոր հրացանը պայթեցաւ, և երեսէն սաստիկ վիրաւորեց զանիկա : Մարդը առնուեցաւ և հիւանդանոց տարուեցաւ, ուր ըսուեցաւ թէ կարելի չէ որ ապրի : Այսու ամենայնիւ Տր. Տըլէր ոչ միայն նորոգեց աւրուած մասը, այլ տեսակ մը դիմակ չիւնց, կորսուած գործարաններուն տեղը նորէն շինելով ուրիշներ արուեստականապէս, ձգախիթէ և մետաղէ շինուած մեքենականութիւնով մը :

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Պիւլիս. Ամէն շաբթու վեց հոգեւոր պաշտամունք ունինք, երկուքը երկուսն դպրոցականաց զատ զատ, մէկը կանանց, մէկը երիտասարդաց, որուն ամէն փափաքող կրնայ ներկայ դառնալի, և ամիսը մէկ անգամ մայրերու յատուկ ժողով : Կիրակի արեւածագէն կէս ժամ վերջ ընդհանուր աղօթածողով տեղի կ'ունենայ, որու ներկայ կ'ըլլան առհասարակ 150—200 անձինք, Կալիսատինք վար-

ժեցնել ժողովուրդը որ ոչ միայն աղօթելով, այլ առաջարկուած նիւթին յարմար երգ մը կամ երգէն երկու համար առաջարկեն երգելու համար, Ս. Դիրքէն մէկ երկու վկայութիւն կարգան, համառօտ խօսելով, անձնական փորձառութիւն պատմելով, իրենց հոգեւոր կարօտութիւնները յայտնելով և աղօթք խնդրելով մասնակցին աղօթածողովներուն: Կիրակի կէսօրին քարոզի պաշտամունքը տեղի կ'ունենայ, որուն կ'ունկնդրեն 350—400 երկսեռ անձինք: Կիրակնօրեայ դպրոցը, որ քարոզէն քառորդ ժամ վերջ տեղի կ'ունենայ, ունի 10 դասատու, 240 աշակերտ: Զմրան մէջ ամէն հինգշաբթի ընդհանուրին համար աղօթածողով կ'ունենանք, բայց ամրան՝ ոչ:

Անցեալ տարի եկեղեցին տուած է 3,837 դահ. ամպլոնին և կրթութեան, 275 եկեղեցւոյ ծախուց և 256 բարեսիրական գործոց համար, ընդ ամենայն 4,362 դահ.: 1907 Յունւիւն մինչև ներկայ տարւոյս Մայիս ամիսը Պիթլիսի և զիւղային ճիւղ եկեղեցիներու մէջ ընդունուած են 16 նոր անդամ: Բաղաքիս Բողոք. ժողովրդեան երկու երրորդը, ընտրելագոյն մասը, այլուր փոխադրուած է, մնացածներուն բարեկեցիկներն ալ նոյն օրինակին հետեւելու պատրաստութեան մէջ են: Ու այս մեծ վիշտ կը պատճառէ տեղւոյս միախնարաց և բնիկ հոգեւոր պաշտօնէից:

Երկսեռ դպրոցներ և որբանոցներ ունին 220 ուսանողներ և պատասխարեալներ, 10 դասատուներ, 2 տեսչուհիներէն զատ: Տարիէն աւելի է որ Վեր. Մր. Բոլ. գնացած է Ամերիկա. անոր բացակայութեան Ա. զն. Միս Իւէք կը վարեն կրթական և կրօնական բոլոր գործերը, անանկ որ Մր. Բոլի բացակայութիւնը երբեք չզգացուիր այդ մասին:

Յունիս 23

ԽԱՅԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատրիարք. Հոս Բողոքականութիւնը 35—40 տարիներէ ի վեր գոյութիւն ունի Մինչև հիմա երկու ձեռնադրեալ և չորս ոչ-ձեռնադրեալ անձինք պաշտօնավարած են. ժողովուրդը լուսաւորուած է և կրօնական մոլեռանդութիւնը գրեթէ անհետացած է: Գրեթէ միշտ կանոնաւոր դպրոց մը կառավարուած է (աղջկանց և մանչերու) և հասարակութեան վրայ խիստ լաւ տպաւորութիւն մը ըրած է: Յոյներէ ալ Բողոքականութեան յարողներ գտնուած են: Ուրախութեամբ կը տեսնենք թէ մինչև հիմա Բողոք. ժողովուրդը գայթակղեցուցիչ վիճակ մը ունեցած չէ, ընդհակառակը իրենց բարի վարքով և քրիստոնէավայել կենցաղով բարի օրինակ եղած են: Պանարմա կանոնաւոր եկեղեցի մը չինել տալու նպատակով գումար մը

հաւաքուած է, սակայն տակաւին եկեղեցիին ձեռքը հասած չէ:

Կիրակի օրուան պաշտամունքները. Առտուն քարոզ, քարոզէն վերջ տղայոց Կիրակնօրեայ դպրոցը, ուր կը յաճախեն մանչ և աղջիկ իբր 60 աշակերտ, դասէն վերջ աղօթքի ժողով կ'ունենանք, կէսօրէն վերջը դաս, երբեմն, մասնաւորաբար, ձմեռ դիշերները ժամը 1 $\frac{1}{2}$ ին երգի ժողով, և այդ առթիւ հրապուրիչ և հրահանգիչ պատմութիւններ կը խօսուին քարոզչին կողմէ: Պաշտամունքները Թրքերէն և Հայերէն լեզուով կը կատարուին Պանարմացիք Հայախօս են:

Շաբթուան մէջ կատարուած պաշտամունքները Զորեքշաբթի կանանց ժողով կ'ըլլայ տուներու մէջ, երբեմն ալ եկեղեցին. այդ առթիւ հոգեւոր խրատներ տրուելէ վերջ մանուկներու կրթութեան և առանին տնտեսութեան վրայով ալ բանախօսութիւններ կ'ըլլան, և թերթերէ, մասնաւորաբար Աւետիքէ, յօդուածներ կը կարդացուին: Ամէն հինգշաբթի գիշեր քարոզ կ'ըլլայ Այժմ մեր դպրոցին մէջ իբր 35 աշակերտ կը գտնուի, և մէկ վարժուհիի կառավարութեան ներքեւ կանոնաւորապէս կը շարունակէ. քարոզչին ալ դպրոցին յառաջդիմութեան կ'աշխատի:

Լուսաւորչականներն ալ իրենց դպրոցներուն կանոնաւորութեան և զարգացման ջանադիր կը գտնուին: Կարապետ Ծ. Վրդ. Մազլըմեան եկեղեցւոյն և կրթասէր անձ մըն է: Պապականներն ալ եկեղեցի մը, աղջկանց վարժարան մը ունին: Ընտիր ձեռագործ կ'ընեն: Վարդապետ մը և հինգ մայրապետ ունին:

Յոյներն ալ քաղաքակրթեալ և յառաջդիմասէր են. ունին երկու եկեղեցի և մի դպրոց. վերջերս ծովեզերքը բլուրի մը վրայ հոյակապ դպրոց մը կառուցին:

Հոս ամէն տեսակ օրաթերթեր և պարբերականներ կու գան մեծ թիւով. Մանկանց Աւետիքէն հետ 12 Աւետիքէ կու գայ: Հայերէ շատեր իրենց զաւակները Պոլիս, Պարտիզակ, Պրուսա և Ատափաղար Բարձր. Վարժարաններ ղրկելով անոնց բարձր կրթութիւն մը առնելուն կ'աշխատին: Այս բաները քաղաքին յառաջդիմութեան և լուսաւորման մեծապէս կը նպաստեն:

ԱՐԱՄ Մ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ազգի մը զգայնութիւնը կը հասկցուի անոր սովորութիւններուն լաւութենէն, իսկ քաջարտութիւնը, զգաստութիւնը և արժանապատուութիւնը նոյն սովորութիւններուն փարեկէն: Մ. Փ.

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ԲԱԶՄԱՐԴԻՒՆ ԿԵԱՆՔ

ԳԼ. Ե

Մարմնամարդ — էր լաւ և յառի գործածումը

Մարդոց հազարէն մէկը ժամանակ չունի ինքզինք ֆիզիքական լաւագոյն վիճակին մէջ պահելու։ Այդ դործը մարդու արթուն ժամերուն մեծագոյն մասը պիտի գրաւէր։ Առողջապահութեան վրայ գրող մարդիկ այս կէտը զանց կ'ընեն ընդհանրապէս։

Գիրք մը տեսած եմ որ կը պատուիրէ ակոսները խնամով խողանակել ամէն ճաշէ ետեւ, խոռոչները մաքրել ատամնաքորով, բերանը սրբել ծծուն բամբակով և ցօղունը հականեխական հեղուկով։ Այս գործողութիւնն ալ կրկնել պառկելէ առաջ և ելլելէ անմիջապէս ետեւ։

Ուրիշ աֆնչափ գործեր կան որ կարելի չէ կատարելութեան ժամանակ անոնց ունէ միոյն մէջ։ Փափաքելին մշակութեան կամ զարգացման այն աստիճանն է որ մեզ կարող կ'ընէ ապրիլ ու գործել մեծագոյն արդիւնաւորութեամբ։ Ձեռք կրնար մեր ամբողջ ժամանակը մեքենան իւղելու ու մաքրելու դործին տալ։ Արդիւնաւորութիւն կ'ուղենք և ոչ թէ կատարելութիւն։

Գործնական միջին վայր մը կը փնտռենք, ուր կարենանք մեծագոյն արդիւնքն ասանալ նուազագոյն զոհողութեամբ։ Զոհողութիւն հարկ պիտի ըլլայ ամէն պարագայի մէջ։ Ստիպուած ենք կարգ մը բաներէ հրաժարիլ զմեզակ իրողութիւններու աշխարհի մը մէջ։ Խնդիր է թէ ո՞ր բաներէն հրաժարիլ որոշելու ենք։

Մարմնամարդի խնդրին մէջ մեզի համար հարցումը սա է. Ո՞րքան մարդանք պէտք է լաւ արդիւնք ասանալու համար։ Այս հայեցողական հարց է և ոչ գործնական։ Բուն հարցումն է. Մարդ ո՞րչափ մարդանք ընելու է, եթէ կ'ուզէ միշտ մեծագոյն արդիւնաւորութիւնն ունենալ։

Ստոյգ է թէ մէկը չկրնար ժրութեամբ խորհիլ ու գործել, եթէ իր ջիղերը և մկանները քաջառողջ չեն։ Զգործածուած մկանները թոյլ և կակուղ կ'ըլլան։ Ձեռն կրնար փութով և արդիւնաւորապէս հնազանդիլ կամքին։ Զանոնք կառավարող ջիղերն ալ նոյնչափ գէշ աղդեցութիւն կը կրեն։ Կարելի չէ անոնց ապաւինիլ ճարտար գործ մը արտադրելու համար։

Քարը Համալսարանի նախագահ ձ. Սթէյնլի կ'ըսէ թէ թոյլ մկանը կամեցողութեան ու գործո-

ղութեան միջև վիճ մը կը ձևացնէ։ Ուրեմն մեր ջանքն ըլլալու է մարմնի մկանները ամուր ու զգայուն պահելու չափ մարդանք ընել։ Մարդ մը, որու գործը գլխաւորապէս ուղեղային է, այդ չափը անցնող մկանային հիւսկէն շինելով քիչ բան կը շահի։ Կրնայ այդ սահմանը անցնիլ զուարճութեան համար, եթէ կ'ուզէ։ Բայց այդ տարրեր խնդիր է։

Շատերս չենք սիրեր մարմնամարդի թելադրութիւնը։ Սնունն անգամ կը յիշեցնէ խուցի մը առանձնութեան մէջ կամ, որ յոռեղոյն է, մարմնամարդի յարկի մը մէջ երկաթ գունդերու կամ ճախարակներու հետ խղճմտութեամբ անցուած գծնալ կ'ըստորդ ժամեր։

Մեծ օգուտ մը չունի առանձին մարմնամարդի ճոխ զրութիւն մը յանձնարարել։ Այդպիսի հարկաւոր զրութիւններ կան արդէն հրապարակ հանուած։ Մարդիկ շատ անգամ կրօնական խանդավառութեամբ կը հետեւին անոնց և սքանչելի արդիւնք ալ կը քաղեն ժամանակ մը։ Բայց քիչեր զիտեմ որ երկար ժամանակ շարունակին զանոնք։ Այս ըսել չէ թէ ընտրուած զրութիւնը թերի էր, այլ թէ յարմարութիւն չունէր իրեն հետեւող խանդավառելու։ Երկաթ գունդերով մարմնամարդ ընելու խանդը քիչ յետոյ կը մարի անպատճառ։ Կամքի զօրութենէ և խիղճէ զատ բան մը չկայ որ կարենայ վառ պահել զայն։

Ուստի ես առանձնական մարմնամարդի ճոխ զրութիւն մը չեմ յանձնարարել։ Եթէ մէկը զփաւ մակօրէն մարմնամարդ ընէ՝ լոկ պարտականութիւն մը կատարելու համողումով, մարմնամարդին օգտակարութեան կէսը կը ցնդի։ Վասն զի իրապէս յարգի մարմնամարդը այն է որ մկաններէն և մարսողական գործարաններէն անդին կ'անցնի և միտքը կը կազդուրէ ու կ'ոգեւորէ։ Երբ մարդ մահու չափ նեղուած է, լաւագոյն օգուտը չքաղեր իր զբաղումէն, թէ և այդ զբաղումը ըլլայ կուրծք ընդարձակող շարժումներու կէս ժամու ընտիր փորձ մը։

Նպատակին ծառայող մարմնամարդը այն է որ կը սրբուի։ Սիրուած մարմնամարդը զբօսուցիչ հանգամանք կ'ունենայ, զրոշմը իրական զուարճութեան։ Մրցման պատենութիւն, որոշ չուկէտ և շահելու բան մը կ'ընծայէ վերջապէս, որ կը շահագրգռէ և կը խանդավառէ մարդը։ Ձեք կրնար այսպիսի մարմնամարդ մը նկատել այն աղդեցութեան տեսակէտէն միայն զոր կ'ընէ ջիղերուն ու մկաններուն վրայ։ Մարդուն ամբողջ էութեան կ'ազդէ այն իր հոգեբանական արժէքը բնախօսականին չափ կարեւոր է։

Դաշտի վրայ ձիով արշաւող մարդու մը քաղած օգուտը այն չէ միայն որ անոր մկանային զօրութեան գործունէութենէն, կամ մարսողական գործարաններուն վրայ յարատեւ ցնցումներու ազդեցութենէն յտուջ կու գայ: Այլ կայ նաեւ ոգեւորութիւնը զոր բովանդակ մարմինը կ'ընդունի բացասական թարմ, մաքուր օդով թոքերուն համակ լեցուելէն: Կայ նաեւ արեւու պայծառ լոյսին և երկնից կապոյտին բերկրառիթ աղդեցութիւնը, մորթին վրայ հովին գոլանքը և անդուստ կենդանի մը կառավարելու յուզումը: Այս ամէնը բարդ հանգամանք մը կու տան բներեւոյթին և կ'ընեն զայն աւելի մեծ բան մը քան զոր կը հասկընանք «մարմնամարդ» հասարակ բառով: Կրնայ մէկը մարմնամարդարանի մը մէջ նստիլ մեքենական ձիւ մը վրայ և օրն ի բուն շարժիլ առանց այդ մեծ օգուտներէն ուէ մին քաղելու:

Մարմնամարդի լաւագոյն տեսակները շարժման մէջ կը գնեն մարմնին մեծ մկանները, գործ տեսնող մկանները: Այս է որ մեծ արդիւնք կու տայ, ամբողջ մարմնին կ'ազդէ: Մասներու վարժութեան համար կատարուող դաշնակածութիւնը, թէև տաղտկալի է ենթակային և ուրիշներու, այս դասակարգին չափաւանդը: Մարմնամարդը շատ խիստ ըլլալու չէ: Փառասէր շատեր կը վնասուին չափէն աւելի մարմնամարդ ընել փորձելով: Երբ միտքը արդէն յոգնած է, մարմինը վնաս միայն կը կրէ մարմնամարդական սաստիկ փորձերէ, մինչև իսկ եթէ քանի մը բոլոր տեսնաւ առնուրդ: Մասնները կը յոգնին և ջղային գործունէութիւնը կ'սպառի: Եթէ ուէ օգուտ կ'սպասուի մարմնամարդէն, պէտք է նորոգել մարմնական այս մաշումը: Սակայն երբ մարմինը արդէն իսկ ուժասպառ եղած է, չկրնար նոր ոյժ հայթայթել:

Թէնիս գնդակաղը շատ կը սիրեն ջղային, դիւրագրգիռ և չարաչար յոգնած մարդիկ: Բայց երանի թէ չխաղան: Չափազանց շատ և չափազանց արագ կ'աշխատցնէ զանոնք: Փոխանակ հանգչեցընելու կը մաշեցնէ զանոնք: Թիաթարութիւն, գնդակաղ, պտոյտ, ուէ գուարճութիւն որ ֆիզիքական աշխատութեան փոփոխում է և մարդուն ախորժելի կու գայ, առաջնակարգ մարմնամարդ են:

Սակայն ճշմարիտ է թէ բազմազաղ մարդ մը չկրնար ամէն օր ձի նստիլ կամ ժամուկէս պտոյտ ընել, որչափ ալ բազմալի ըլլայ այս: Այդ տեսակ գուարճութիւն ունենալու է երբեմն, բայց անտարակոյս չկրնար ունենալ ամէն օր: Ան պարտական է երկուշաբթիէ մինչև չաբաթ կէսօր ամէն կէսօր անտեսել: Գիտնալու է թէ օրչափ քիչ ժամանակ

տալու է մարմնամարդի և միեւնոյն ժամանակ վտանդի դժին ապահով կողմը մնալ: Շատեր կան որոնք լաւ կը տոկան և իրենց գործը յաճողապէս կը կատարեն առանց կանոնաւոր մարմնամարդ ընելու: Այն մարդը որ խելացութեամբ հոգ կը տանի իր կերածին որպիսութեան և քանակին, իր աղիքներուն վիճակին ու պահանջներուն, որ մաքուր կը պահէ իր մորթը և համեստ հանգիստ մը կու տայ իր յոգնած մտքին, այնպիսին կրնայ յաճախ ընդ երկար դիմանալ առանց մասնաւոր մարմնամարդ ընելու: Սակայն այն մարդը որ շատ կ'ուտէ՝ մարմնամարդ ընելու է: Նմանապէս այն մարդը որ գէշ օգուտուած սենեակի մէջ կ'աշխատի: Նմանապէս այն որ սրտնեղութեան, փորի պնդութեան և գլխացաւի ենթակայ է: Արդարեւ շատ քիչ են անոնք որ մարմնամարդի կարօտ չեն:

Քաղաքայնակ առեւտրականներ որոնք ֆիզիքական արգելք մը չունին՝ կրնան հաւանօրէն յաջողապէս կատարել հետեւեալ պարզ մարմնամարդը:

1. Ամէն օր հինգ բոլոր գուտ մկանային շարժում, բան մը՝ որ կրնայ առանց գործիքի կատարուիլ սենեակի մէջ: Օրը հինգ բոլորէն մեծ բեռ մը չըլլար մարդուս խղճին: Զայս շարունակելու ամէն կարելիութիւն կայ: Արդիւնքը պիտի ըլլայ արտաքին մկանները բարեկարգ վիճակի մէջ պահել:

2. Օրուան մէջ մերթ ընդ մերթ մաքուր օդ առնել, աշխուժիւ քալել և խոր շունչ առնել: Այս ամէնը կրնայ տեղի ունենալ օրական աշխատութեան կանոնաւոր ընթացքին մէջ: Մարդ մը դիւրաւ կրնայ ամէն օր կէս ժամ քալել բաց օդի մէջ, Այս անհրաժեշտ է սրտին, թոքերուն և մարսողութեան համար:

3. Շաբաթը դէթ մէկ օր յատկացնել հանգստեան և զուարճութեան, բացօդեայ պտոյտի, խաղերու, եւ: Էական է այս թէ՛ մարմնին, թէ՛ մտքին համար: Մէկը որ կը կարծէ թէ կրնայ ապրիլ առանց շաբաթը դէթ մէկ անգամ արձակուրդ ընելու՝ լոկ իր տգիտութիւնը կ'ապացուցանէ: Այդպիսին իրապէս արդիւնաւոր գործ գործելու իր պատենութիւնները կը փճացնէ: Վասն զի միտքը չէ կարող միշտ նոյն նիւթով դրաղիլ և թարմութիւն, առուգութիւն և արթնութիւն պահել: Այդպիսին ինքզինք լոկ մեքենայ կ'ընէ: Կը գոհէ իր անձնակաւնութիւնը և ամէն ինչ որ կ'արժէ այն:

ԼԻՆԹՆԵՐ ՀՈՒԶԻ ԿԻՆԼԻԲ

Զօրեղ և իմաստուն ոյժը անոր համար տրուած չէ որ տկարը ճնշէ, այլ որ տկարին օգնէ և առաջնորդէ:

ՓՐՈՓ. ՀԱՆՍԸՆԻ(*) ԳԻՒՏԵՐՆ ՈՒ ՀՆԱՐՔՆԵՐԸ

Գրքերը և հնարել պարտքերը և արձառանքներ, որ ապրին ինքնաբերական էղանակին. Հարաւային Տաքօդայի ծայրագոյն արեւելեան գաւառներէն, 3,500 բնակչով զիւղաքաղաքի մը մէջ, որ կը պառկի գրեթէ տափարակ տարածութեան մը վրայ որ երբեմն կը կոչուէր «Ամերիկեան մեծ անապատ» և հարիւրաւոր միոններով կը ծաւալի դէպ հարաւ, արեւմուտ և հիւսիս, կ'ապրի Նէլս Է. Հանսըն, որ ընաշըջական արուեստով մը կ'ազդէ Բնութեան յուշիկ յառաջացման և կ'արդիւնաւորէ երկրին բուսական

(*) Նէլս Էպպէսին Հանսըն գլխաւորն է Հարաւային Տաքօթայի Երկրագործական փորձիկայանին պարտիզպանական և անտառապահական բաժնին, որ կապակցութիւն ունի Հարաւային Տաքօթա նահանգի երկրագործական և մեքենական արուեստից գոլէճին հետ: Փրոֆ. Հանսըն ծնաւ Տանիւմարքա, Բայպի մէջ 1866 Յունիւլ. 4ին: Իր պապը, արժանիքին համար իր Թագաւորէն պատուուած, տեղական կարեւորութիւն ունեցող մեծ երկրագործ մըն էր: Իսկ հայրը, Անդրէաս Հանսըն բացառիկ կարողութիւնով արհեստաւոր մըն էր որ Ամերիկա դնաց 1873ին Որդին Նէլս կանուխէն սէր ցուցուց զրոյց և Բնութեան Երկար չըջագայութիւններ կ'ընէր մարգագետիններու և անտառներու մէջ, բնական պատմութեան նմոյշներ հաւաքելով, նոյն ատեն օգտուելով Այօա նահանգի մատենադարանէն, քանի՜ կը մեծնար: Տասնեօթը տարեկան մտաւ Այօայի Երկրագործական գոլէճը: Նպատակ ունէր խմբագիր ըլլալու, բայց Փրոֆ. Պուտի հետ իր ծանօթութիւնը վտարեց խմբագիր ըլլալու փառասիրութիւնը: Այս ծանօթութիւնը դարձուց երիտասարդը արուեստի և պարտիզպանութեան փիլիսոփայութեան: Շրջանն աւարտեց 1887ին և իր առաջագործութիւնն եղաւ «զուգեղ և խառնածնել տալ երկրին բնիկ պտուղները»: Չորս տարի աշխատեցաւ Այօայի վաճառականական մեծ նորատունկներուն մէջ, և այս փորձագործութիւնը, գոլէճի մէջ ստացած իւր տեսական կրթութեանը աւելնալով, տուաւ անոր անգնահատելի տեսութիւն մը հիւսիսային արեւմտեան պարտիզպանական խնդիրներուն վրայ: Անատեն Փրոֆ. Պուտ հրաւիրեց զինք պարտիզպանութեան օգնական փրոֆէսորութեան և 1894ին չորս ամսուան համար զրկեց զանիկա բուսախոզարկութեան ի Ռուսիա և Եւրոպայի եօթն երկիրները: Այս առաջին ճամբորդութիւնը վառարանի մը բերաւ անոր մտքին ազօտ գաղափարները և պատրաստեց զինք այն երեք մեծ օգնութիւններուն զորոնք ցարդ մատուցած է Ամերիկայի պարտիզպանութեան և երկրագործութեան: Անտարակոյս նորէն պիտի ընէ և ուրիշներուն համար:

Կեանքին վերաբաշխումը, ինք ստանձնած է հուժկու պարտաւորութիւնը Ամերիկեան ցամաքին վրայ ընդարձակելու պտղապարտէզի և մանր պտուղներու սահմանները դէպ հիւսիս 1—2,000 մղոն: Անտարակոյս պիտի նախընտրէր ըսել համեստութեամբ թէ իր պարտաւորութիւնն էր օգնել միայն այսպիսի յառաջդիմութեան մը: Սակայն իր գործը զիտցողները կը ճանչնան զինք իբրեւ առաջնորդ այդ զարգացումին, որ է տարածել պտղապարտէզներ Ամերիկեան մեծ անապատին վրայ հակառակ միացեալ զօրութեանց սաստիկ ցուրտին, չորացունող խորշակին, տերեւահար հովերուն և բուսային հիւսնդութեանց: Հիւս. արեւմտեան բնակչութեան համար Բնութեան դէմ մարտնչել է այդ: «Բայց դաշտագետններուն վրայ» իրական բնակչութիւն հաստատելը կը պահանջէ յաջող պտղամշակութիւն:

Այս մարդուն գործը մեծ է յայտնապէս, ազգին համար ընդհանուր առմամբ, ապագային հայեցակէտովը՝ և մասնաւորիւ միջին հիւս. արեւմտեան ընդարձակածաւալ դաշտագետնին համար: Այդ պիտի նպաստէ մօտաւոր ապագային, ա՛յն ազգին բարօրութեանը որուն պէտքերը կ'աճին զարմանալիօրէն: Այդ պիտի նշանակէ անհուն աճում մը ազգին արդիւնաբեր հարստութեանը, պիտի նշանակէ աւելի ճոխ և աւելի գոհ երկրագործներ, պիտի նշանակէ աւելի յաջող զբաղում և արհեստի մարդիկ, լաւագոյնս պատրաստեալ վարժարաններ և բարձրագոյն ծրագրով մը ապրելու ամէն միջոցներ:

Երէ՛ մեծ Կալիֆօռնիաներ. Նոր սկզբունք մը բուսական փիլիսոփայութեան մէջ և նոր ծրագիր մը բուսական բանականութեան հանդէպ հիւսիսի կլիմաներուն սաստկութիւններուն: Նոր բուսահնարքներ, եղած կամ ըլլալու վրայ, որ ընդարձակ կարեւորութիւն ունին ազգին և մասնաւորիւ հիւս. արեւմտեան բնակչութեան պտղոյ ճարտարարուեստին համար: Երկու բուսահետազօտութիւն, տնտեսական մեծարժէք արշաւներ, ուղղակի Հիւս. Ամերիկայի 40° ի զուգահեռականի բոլոր մասերուն, և անուղղակի Մեքսիքօի հիւսիսի ամբողջ ցամաքը, նոյն իսկ դէպ ի Մեքսիքօ և Հարաւ. Ամերիկայի մասերը:

(Ա) Նոր սկզբունք մը. Փրոֆ. Պուտէ զրկուած, Եւրոպա ճամբորդող այս երիտասարդին վրայ նոր լոյս մը ծագեցաւ: Այժմ ամէն տարակոյսէ վեր ապացուցուած անոր արդիւնքները կը խոստանան յեղաշրջել բուսարտագործութիւնը Ամերիկայի և բուսական աշխարհի մէջ: Այս նոր լոյսը, սկզբունքի

մը առաջին ցուքն էր, որով Փրոֆ. Հանսըն վերջին Հոկ.ին յանկարծակիի բերաւ Նիւ Եորք քաղաքի բուսաստնական և տեղաօդավարժական միջազգային համաժողովը : «Իմ հաւատքս է,» կ'ըսէ, «թէ կարելի չէ տոկոսն բոյսերը ընտելացնել մեծագոյն աստիճանն ցրտութեան կամ որեւէ նշանաւոր տարածման, — թէ բոյսի մը մէջ տոկոսնութիւնը չկրնար արտադրուիլ միայն ընտրողութիւնով: Խնձորին, արքայամորին (ալմոն չէլէ), խաղողին, ալֆալֆային և առուոյտին վրայ նշանակութեան արժանի յառաջդիմութիւն եղած չէ զանոնք աւելի տոկոսն ընելու, փափուկ ծղօտէն ընտրողութիւնովը: Տեւական բոյսերուն տոկոսնութիւնը ստացուելու է երկու տեսակէ սերեալ խառնածնութեամբ անանկ բոյսի մը հետ զոր Բնութիւնը դիմացկուն ըրած է քանի մը հազարամեակներու մէջ: Մարդ պէտք է գործէ Բնութեան հետ և ոչ անոր դէմ: Նոյն իսկ տարեկան բոյսերուն տեղւոյ մը օդին վարժեցնելը պարզապէս կը կատարուի անյարմար տարրական տեսակներուն մաղելովը, ինչպէս կ'երևնայ Տր. Նելսընի ի մօտոյ լոյս բերած գործէն, Շուէտի Սվալուփի մէջ տոկոսն ընդհանրապէս արտադրուած մէջ:

Բոցին առաջնորդող՝ մեղմով սպառող հուրը, Փրոֆ. Հանսընի եկաւ Եւրոպայի մէջ, «Ծագումն մշակեալ բոյսերու» անուն գրքին ընթերցումէն: Դիրքը ուրիշ չատեր կարդացեր, բայց աննկատ անցեր էին սա հատուածը որ զարկաւ Փրոֆ. Հանսընի մտքին: «Վայրի տեսակներուն հիւսիսային սահմանները ժամանակի ընթացքին հետ փոխուած չեն, (թէ և սերմերը շարունակ կը տարուին իւրաքանչիւր սահմանի հիւսիսը,) աւելի քան 4—5,000 տարուան ժամանակամիջոց: Բոյսի մը մէջ յայտնապէս պէտք են ձևի և տեղութեան փոփոխութիւններ՝ յառաջ բերելու համար եղանակաւորութիւն մը որ ընդունակ ընէ զայն կրելու ցրտութեան մեծագոյն աստիճան մը:»

Այս վարկածէն և իւր իսկ դիտողութիւններէն անստիճանած նոր լուսովը, Փրոֆ.ը դարձաւ Էյմա և վերստանձնեց իր գործը Երկրագործ., Կառավ. գրագիր Մր. Ճէյմս Ուիլսոնի ներքեւ որ անատեն տնօրէն էր Էյմաի դպրոցին: Ապա ձակատագիրը կոչեց զայն միջին արեւմտեքի պողապարտէզի և մանր պտուղներու գօտիին սահմանադրուիլը, ուր վճեց հետեւի յեւրոպա իրեն եկած «նշոյլին» և, եթէ կարելի ըլլար, սկսիլ յառաջ տանիլ պտղոց սահմանները 1—2,000 մղոն դէպ ի հիւսիս, նախ դարեւու ընթացքի մէջ ծայրագոյն ցուրտի արդէն վարժուած պտուղներու ընտրողական զարգացումովը, և ապա սերնդախառնելով մեղմ կլիմաներու

փափուկ բոյսերը հիւսիսի մէջ բարդաւաճող տոկոսն բոյսերուն հետ:

(Շարանակէլէ)

Թարգ. ՍԱՀԱԿ ԳՐԱԲԵՆՍՆ

Տ. ԵՂԻՇԷ ԵՊՍ. ԴՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՎԵՐ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Ասկէ քանի մը ամիս առաջ տեղ մը տեսանք այս երկու մեծ անձերը, մին կենդանի՝ միւսը մեռած: Վեր. Թաշճեան լոկի կը կենար այն բեմին առջև ուր տասնըչորս տարի կանգնած և քարոզած էր: Իսկ Դուրեան Սրբազան այն բեմին վրայ կը կենար: Տասնըչորս տարիներ Թաշճեանի խոր և ազդու ձայնը անդադարձուցած որմերը հիմա Դուրեանի զաշն և պերճախօս ձայնը կ'անդադարձէին: Կարծես Վեր. Թաշճեան իր մահէն ետքը կը վայելէր ինչ որ կ'ըզձար ի կենդանութեան: Դուրեան Սրբազանը հրաւիրած էր իր բեմը խօսելու համար և ինք պատկառանքով քաշուած անոր կ'ունկնդրէր: Երկուքն ալ հոգեւոր պաշտօնեայ, երկուքն ալ հովիւ, երկուքն ալ անկեղծ անձ, երկուքն ալ պերճախօս քարոզիչ, սա տարբերութեամբ որ մէկը մէկ եկեղեցիի՝ և միւսը ուրիշ եկեղեցիի գլուխը կը գտնուէր: Բայց հիմա մինչ անոնք յաւիտեանականութեան սեմին վրայ կայնած՝ իրարու հրաժեշտի ողջոյն կու տան, այդ տարբերութիւնը մտքէ անգամ չէր անցնէր: Երբ աչքերս վերցուցած քով քովի տեսայ Դուրեան Սրբազանը, Ամերիկացի, Գերմանացի, Յոյն և Աւետ. Հայ քարոզիչներու հետ, ականջիւս մէջ արծաղանգ կու տային այն խօսքերը զորս Վեր. Թաշճեան խօսեցաւ Յունուարի առաջին օրը, «Մենք հոս երկինքը կը ցուցնենք. հոս ալ այսպէս պիտի գտնուին ամէն աղգէ, ամէն լեզուէ և ամէն ցեղէ անձինք:»

Թաշճեանի վրայ ներքող խօսողներ չատ էին, ոմանք կարող չըլլալով զսպել իրենց յուզմունքը, չկրցին խօսիլ, բայց Տ. Եղիշէ Եպս. Դուրեանի խօսածները ճշմարտիւ ամէն մարդ հպարտացնող վկայութիւն էին: Մեռեալի յուղարկաւորութեան ժամանակ անոր նկատմամբ դովեստներ կարդալ սովորութիւն եղած է: Բայց հազուադէպ է գովեստ ընդունիլ ուրիշ եկեղեցւոյ մէկ պաշտօնէին կողմէ, և այն Դուրեանի նման անկեղծ և նկարագիր գնահատելու կարող անձի մը կողմէ: Սապէս խօսեցաւ Ն. Սրբազնութիւն.

Ժամանակաւ Պողոս առաքեալ կայնեցաւ դատաւորի մը առջև և աղաղակեց, «Ես Բուրդէն Բաբելոն քաղաքէն եմ եկած և ինչպէս չեմ խախտել իմ հոգիս:» Պողոսը լսող դատաւորը այսպիսի բաներէ հասկցող դատակարգէ չէր: Հիմա այս մեր եղբայրը

ևս կը կենայ դատաւորի մը առջև, և ես կը հաւատամ թէ կը կրկնէ Պօղոս առաքեալի սոյն խօսքերը, «Եւ քարէ խցմբանով կենսի վարէր եւ միշտ այսօր» եւ խօսքը շարունակելով պերճ լեզուով խօսեցաւ թէ իւրաքանչիւր մարդու և մանաւանդ հոգեւոր պաշտօնեաներու համար կարեւոր է մաքուր խղճով ապրիլ. թէ Վեր. Թաշճեան բարի հովիւ մըն էր և իր հօտը աղէկ կը նայէր, մարդասէր էր և ամէն մարդու ծառայութիւն կը մատուցանէր անխախտ, կը սիրէր իր ազգը, և մանաւանդ ինչպէս որ Իգմիքի մէջ Գերմանական Որբանոցին հաստատման պատճառ եղաւ, պատճառ եղաւ նաեւ մեր որբերէն շատին հոն հոգացուելուն, թէ այդ Հաստատութեան օգտին համար աշխատեցաւ ողւոր և ջանիւ, թէ վերջապէս Թաշճեանը ճանչնալուն վրայ զանիկա աւելի ևս սիրած է ինք և տեսած է աւոր բարեմասնութիւնները :

Մինչ կը դիտէի այս տեսարանը, միտքս երկու բաներ եկան .

1. Մահաւան սակոմը կրնայ անհրաժեշտ իմ աչիս : Մարդկային պատմութեան մէջ քանի՜ քանի բարեպաշտ անձերու վրայով կը կարդանք թէ անոնք մահուան առջև անվերհեր կեցան և մահը հեզուեցին : Քանի մը շաբաթ առաջ, երբ ըսինք Վեր. Թաշճեանի թէ իր ախտը գէշ է, թէ պէտք է ձեռքի փորը, թէ ասիկա շատ վտանգաւոր գործողութիւն մըն է, ինք թեթեւեւ մը ժպտելով շարժեց ձեռքը և, «ձեռքեցէք, կտրեցէք, ես մահէն չեմ վախճար», պատասխանեց : Քանի որ չմեռնելու հնար մը չի կայ, գէթ Թաշճեանի նման մահէն չվախճալու հնարը գտնելու և քաջութեամբ մեռնելու է :

2. Այդ առթիւ մտքիս մէջ չըջան ընող ուրիշ մտածութիւն մըն ալ սա էր. Ինչո՞ւ մեր բեմերէն ուրիշ առիթներով ալ չունկնդրենք այսպիսի անձանց : Եւ ինչո՞ւ մեր քարոզիչները մեր մայրենի եկեղեցւոյն բեմէն չխօսին : Միթէ Աւետարանի քարոզութիւնը եկեղեցւոյ տարբերութիւն կը ճանչնայ : Եթէ Աւետ. քարոզիչներ չեն հրաւիրեր քահանաները, վարդապետները և եպիսկոպոսները, սխալ կը գործեն. եթէ ասոնք չեն գար, աւելի մեծ սխալ կը գործեն : Եւ ասոր վտանգ ըլլանք թէ աւելի աղէկ է, փոխանակ կարգ մը մանրամասնութիւններու և ծէսերու և հաւատալիքներու համար վէճեր ընելով ժամանակ վատնելու, Քրիստոնէութեան օկղբունքներուն և Աւետարանին քարոզութեան մէջ միաբանիլ :

Ա. Ե. Գ. Բ. Ե. Բ.
(Թորոնթոն)

ՄԲ. ԳՐՈՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Օգոստ. 9—15

Կէր. Ես. Կ. : Եկեղեցին պէտք է որ օրհնութիւն ընդունի որպէս զի բոլոր աշխարհ երկնային օրհնութեան արժանանայ : Որպէս զի այս զլխուն մէջ Սիօնի մասին նկարագրուած փառաւոր վիճակները տեղի ունենան, պէտք է ի գործ դնել առաջին երկու համարներու պահանջները :

Բշ. Ես. ԿԱ. : Ուշադրութիւն ըրէ հոս հաւատացեալներուն տրուած երկու տիտղոսներուն. «Արդարութեան քնէնէնէր» (հմբ. 8) և «Տէրջը Կահաւանէրը» (հմբ. 6) : Քրիստոս, ինչպէս որ այս երկու մասերուն մէջ ըսուածները կատարեց, այս երկու խոստումներն ալ կատարէ՝ մեր մէջ, Այս առթիւ կարգա Յովհ. ԺԵ. 1—8ը, և Յայտ. Ա. 5, 6ը :

Գշ. Ես. ԿԲ. : Ի՞նչ բարձր է Աստուծոյ մեզի նկատմամբ ունեցած նպատակը, և ընդհակառակն որչափ տկար և թերի է այդ նպատակին հանդէպ մեր ընթացքը : Հետագայ համարներուն մէջ տես այս նպատակը. Հմբ. 1, 2, 3, 4, 12 : Աստուծոյ այս փափաքները մեր վրայ ի գործ կը դրուին :

Դշ. Ես. ԿԳ. : Այս զլխուն կեդրոնն է հմբ. 9ի առաջին խօսքերը : Այս համարը ամբողջ Աւետարանին և Քրիստոսի քաւութեան և մահուան ալ բանալին է : Աստուծոյ մեզի համար և մեզի հետ մէկտեղ նեղութիւն քաջող Աստուծոյ է :

Եշ. Ես. ԿԴ. : Մեր հոգեւոր կեանքը այնպէս պարտի ըլլալ ինչպէս կը նկարագրուի 5 համարին մէջ. «Ուրախ եղողն ու արդարութեան գործողն» :

Ուր. Ես. ԿԵ. : Մեղքին խաւարչտին ամպերուն և փոթորիկներուն մէջ Աստուծոյ խոստումներուն ծրածանը : Հին աշխարհին մէջ նոր աշխարհ մը : Մեր հին կեանքներուն մէջ Աստուծոյ կ'ուղէ նոր կեանք և նոր սիրտ ստեղծել :

Շք. Ես. ԿԶ. : Աստուծոյ կամքին հակառակ ապրող աշխարհին մէջ զԱստուծոյ սիրող հաւատացեալները, այսինքն Քրիստոսի սեպական եկեղեցին, տեսնել ի՞նչ երանելի է : Տես հմբ. 13ի խոստումին գեղեցկութիւնը :

Եթէ ամէն խիստ և անիրաւ խօսքեր ասեղի և գնդասեղի նման նետեր ըլլային, և եթէ փոխանակ ականջը և ապա սիրտը խոցելով՝ թռէին այնպիսիներու մարմիններուն գէմ որոնց կ'ուղղուին, ընտանիքներէ ոմանց զաւակները սուր ու ցաւազին գէնքերով համակ ծածկուած գնդասեղի բարձիկներու պիտի նմանէին : Պիլքը

ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՄԱՍՈՒԼԸ

Իսլամութեան նուիրական օրը, Ուրբաթ, երէկ, նուիրական եղաւ ամէնուս համար ալ: Գոհունակութեան, բերկրանքի, հրճումանքի լա՛յն, ազա՛տ շունչ մը անցաւ բովանդակ Պոլսոյ վրայէն: Ոհ, անմոռանալի օր, երջանիկ թուական Յուլիսի 11ի, 1908, Ամէն ոք ուրախ էր, մեծ ու պզտիկ, պաշտօնական թէ ժողովրդական դասակարգերը: Ակնթարթի մը մէջ բոլոր հրապարակներն ու պողոտաները զարդարուեցան, դերի վեր բարձրանալով Օսմանեան փառապանծ դրօշը, որ այս անգամ իր ծաղբերուն մէջ կը բերէր օրինական ազատութեան աւետիսը, Սէլամըզ գոցող և դարձող Օսմանեան զօրքերն իսլամ և Քրիստոնեայ ժողովրդոց կեցցէներովն ողջունուեցան, և ամէն կողմ փառաւորուեցաւ Վեհ. Կայսեր անունը, որովհետեւ Վեհ. Կայսրը բարեհաճեցաւ վերահաստատել իր փառապանծ իշխանութեան սկիզբն հաստատած Սահմանադրութիւնը Օսմանեան Տէրութեան, և երէկ առաւօտ իր Կայս. Իրաւեով ծանուցանել տուաւ ամէն կողմ: Անսկարագրելի էր հանրային ուրախութիւնը: Լրագիրները ձեռքէ ձեռք կը յափշտակուէին: Կայսերական բարեգէպ հրամանը կը համապատասխանէր ժողովրդային բաղձանքին և ժողովուրդը կը տօնէր իր օրինական իրաւունքին վերահաստատումը, և կը փառաւորէր անունն այն հեռատես Վեհապետին որ ի լրանալ ժամանակին կը չնորհէր Սահմանադրական օրէնքին կիրառութեան լիակատար իրաւունքն և արտօնութիւնը:

Ինչպէս որ 32 տարի առաջ Թուրքիոյ մէջ Սահմանադրութիւն հաստատուած էր, Ասիոյ գրեթէ բոլոր երկիրներն ալ ունեցան իրենց Սահմանադրութիւնը: Ճարն զարգացաւ Սահմանադրական օրէնքի չրջանակին մէջ, զոր Վեհ. Միջատօն բարեհաճած էր հաստատել, Վերջերս Ռուսիա իր Խորհրդարանն ունեցաւ, «Կառավարական Տումա» անուն, որ երկիցս ծայրայեղ կազմակերպութիւններ ունենալէն ետքը, այս անգամ չափաւոր մեծամասնութեամբ մը օգտակար ծառայութիւններ մատոյց երկրին: Պարսկաստան ալ ունեցաւ իր Մէճլիս անուն Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը, որուն ծայրայեղութիւններն հակառակութիւններ յառաջ բերին Կառավարութեան հետ, որ ցրուեց զայն, բայց չվերցուց Սահմանադրութիւնը, և ի մօտոյ նոր Մէճլիսին երեսփոխաններուն ընտրութեան հրամանը պիտի տրուի: Օսմ. Տէրութեան

ժողովուրդներն, որք Մուսթիքներէն աւելի զարգացեալ են և Պարսիկներէն աւելի օրինապահ, անշուշտ Կայսերական բարեհաճութեան համեմատ օրինական ազատութեան չրջանակին մէջ ի գործ պիտի դնեն Օսմանեան Սահմանադրութեան բարբարոս տրամադրութիւնները որք Կայսերական բաղձանքին համեմատ պիտի ծառայեն այս գեղեցիկ երկրին զարգացման ու բարօրութեան: . . .

Եւ ձեր խոնարհ ծառան որ այս տողերը կ'ստորագրէ, Հայ Մամուլ տրուպ աշխատաւորը, որ Օսմանեան Սահմանադրութեան հրատարակուած և ի գործ դրուած պահուն ալ խմբագրական ծառայութեան մէջ էր, որ Օսմ. Սահմանադրութեան թուրքերէն բնագիրն հայերէն լեզուի և հայատառ թուրքերէնի վերածեց այն ատեն, և Օսմանեան Երեսփոխանական Ժողովին մէջ ալ լրարեւութեան պաշտօնը կատարեց, այսօր, 32 տարի ետքը, նոյն Սահմանադրութիւնը վերահաստատուած տեսնելով, եւ անոր վերահաստատման աւետիսն ալ երէկ և այսօր իր գրիչովն եւ իր ուրախութեան արցունքներովն աւետելով իր սիրելի Հայ ընթերցողներուն, անոնցմէ ներողութիւն կը խնդրէ բոլոր այն գրի վրէպներուն համար զոր ակամայ ունեցած կրնայ ըլլալ 32 տարուան ընթացքին մէջ, և կը խոստանայ այսուհետեւ օրինական ճշմարտութեան փրկաբար սկզբունքներուն միայն ծառայել և ծառայեցնել Բիշապեան յօգուտ երկրին և ի փառս Ն. Կ. Վեհափառութեան, որուն Աստուած երկար կեանք պարգեւէ, ամէն:

Բիշապեան

ԲԻՆՁԱՆԴ ԲԵՋԱՆ

Օսմանեան ընդարձակածաւալ Կայսրութեան բազմամիլիոն ժողովուրդներուն սիրտերը թնդացին Վեհ. Կայսեր չնորհած ազատութեան քաղցր աւետիքէն: Սահմանադրութեան վերականգնումը մէկ ակնթարթի մէջ ազատութեան, եղբայրութեան և հաւասարութեան անուշ զգացումներով միացուց Օսմանեան պանծալի Կայսրութեան բոլոր հպատակներուն սիրտերը, առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան: Օսմանեան հիասքանչ և անմահ մայրաքաղաքը թնդաց ժողովրդական բերկրութեան անկեղծ արտայայտութիւններէն և սրտաբոլմաղթանքներէն, կեցցէներէն և «հուրրա»ներէն, և հեռաւոր գաւառներ, Սեւ ծովէն մինչև Հնդկաց ովկիանոս, Միջերկրականէն մինչև Տիգրիս և

Եփրատ, պատմական զետեքը տարածուող դրախտային մեծ Երկրին բոլոր Օսմանցիները ցնծագին արձագանգ տուին մայրաքաղաքիս բնակչութեան «Կեցցէ՛ Վեհափառ Կայսրը, Կեցցէ՛ Սահմանադրութիւն» խանդավառ աղաղակներով։ Վեհափառ Կայսեր 1876ին շնորհած Սահմանադրութիւնը, որ այժմ կը վերականգնուի, նոր դարադրուի մը պիտի կազմէ Օսմանեան Կայսրութեան փառաւոր պատմութեան մէջ և քաղաքակրթութեան շաղկին վրայ Օսմանցիներուս արագ յառաջդիմութեան և բոլոր Օսմանցիներուս բարօրութեան և երջանկութեան ամենէն մեծ և հաստատուն գրաւականը պիտի ըլլայ։ Բոլոր ազգեր եւ ցեղեր եղբայրակցութեան, հաւասարութեան և ազատութեան վեհ զգացումներով տոգորուելով ձեռք ձեռքի տուած պիտի աշխատին Օսմ. Փառապանծ Կայսրութեան մեծութեան և փառքին համար։ Պետական օրէնքը պիտի ըլլայ ամէն անհատի պաշտպանն ու հովանաւորը։ Ոչ ոք օրէնքին դէմ պիտի հակառակի և ոչ ոք քրմահաճոյքներու և անարգութեան զոհ պիտի երթայ։ Ամէն արժէք ունեցող անձ օրէնքին բարձր հովանւոյն տակ պիտի պաշտպանուի, և ամէն անիրաւեալ կամ զրկեալ անհատ իր արդարութեան ձայնը լսելի պիտի ընէ։ Վեհափառ Կայսեր բարեհաճ հրամանով արդէն բոլոր նահանգներ և գաւառներ հրամաններ ղրկուած են Երեսփ. Ժողովին համար ներկայացուցիչներ ընտրելու և 40 միլիոն Օսմանցիներ առանց կրօնի և ազգութեան խտրութեան այնպիսի ներկայացուցիչներ պիտի ընտրեն, որոնք տեղւոյն ժողովուրդին արդարացի փափաքները ու իրձեքը պիտի ներկայացնեն ու պաշտպանեն Վեհափառ Կայսեր արդարամիտ նախարարութեան առջև և միեւնոյն ժամանակ իրենց իրաւասութեան շրջանակին մէջ ինկած բոլոր խնդիրները պիտի ուսումնասիրեն, եւ նոր օրէնքներ մշակեն կամ հինները բարեփոխեն։ Սահմանադրութեան շնորհիւ Օսմանեան պանծալի Կայսրութեան արդիւնաբերութիւնը զգալապէս պիտի աճի, ամէն անհատի հասոյթի նորանոր աղբիւրներ պիտի բացուին, առևտուրը, ճարտարարուեստը, երկրին անհուն գանձերուն շահագործումը նոր ծաղկում և փայլ պիտի ստանան։ Ուսում և կրթութիւն պիտի տարածուի ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ։ Տգիտութեան ու նախապաշարումի խաւարը պիտի փարատի մտաւոր լուսաւորութեան կենսատու ճառագայթներէն։ Արուեստներ և արհեստներ պիտի ծաղկին և այս բոլոր բարիքները վայելելով միլիոնաւոր Օսմանցիներ երախտագիտական զգացումներով զեղուն լիաշուրթ պիտի գո-

չեն սրտաբուխ անկեղծութեամբ, «Կեցցէ՛ Վեհափառ Կայսրը, Կեցցէ՛ Սահմանադրութիւն, Կեցցէ՛ Ազատութիւն»։

Վեհափառ Կայսեր շնորհած Սահմանադրութեան կը պարտինք նաև Մամուլի ազատութիւնը։ Այլ եւս զրաքննիչներու քրմահաճոյքէն ազատ մամուլ մը ունինք, որ շատ աւելի ազգու կերպով պիտի պաշտպանէ Օսմանեան Կայսրութեան շահերը քան ամէն տեսակ քրմահաճոյքներու և սեղմումներու ենթակայ լրագրութիւնը։ Հայեր, այսքան բիւրաւոր բարիքներ կը պարտինք Վեհ. Կայսեր շնորհած փրկարար սահմանադրութեան, ձեր կեանքը, ձեր գոյքը, ձեր հանգստութիւնը ապահովուած են այլ եւս Օսմանեան արդար օրէնքով։ Այս բոլոր բարիքները ձեռք բերելու համար Ռուսիոյ, Պարսկաստանի մէջ հազարաւոր և տասնեակ հազարաւոր մարդոց արիւն թափուած է, վերջին տարիներս և այսօր բոլոր քաղաքակիրթ ազգերը իրենց սահմանադրութիւններն ունին, մեր Վեհափառ Կայսրը մէկ օրուան մէջ իր միլիոնաւոր հպատակները երջանկացուց այս փրկարար բարիքով և Օսմանցիներու պանծալի հայրենիքին զարգացման, ծաղկման և յառաջդիմութեան նոր դարադրուի մը բացաւ։ Վեհափառ Կայսրը իր աշխարհածանօթ իմաստութեան ամենէն փայլուն ապացոյցը տուաւ Սահմանադրութիւն շնորհելով իր հպատակներուն։ Գոչեցէ՛ք «Կեցցէ՛ Վեհափառ Կայսրը, Կեցցէ՛ Օսմանեան Սահմանադրութիւն»։

Արեւել

Ազատութիւն, Արդարութիւն, Հաւասարութիւն, իւրաքանչիւր անհատի Իրաւանց Պաշտպանութիւն՝ ահա՛ այն մեծագոյն սկզբունքները զորս Վեհ. Սուլթան Ապտիլ Համիտ Խանը Ղազի կը փափաքի հաստատուած տեսնել Իր հաւատարիմ ժողովրդեան մէջ, իբր անխախտ ու տիրական կեանքի պայմաններ։ Այս մտքով Ն. Կ. Վեհափառութիւնը կը հրամայէ Երեսփ. Ժողովին գումարումը, որպէս զի Երեսփ. Ժողովը այդ սկզբունքներուն անթերի գործադրութեամբ զբաղի, Ն. Կ. Վեհափառութեան բարձր հսկողութեան տակ, և առիթ տայ Օսմ. Կայսրութեան միլիոնաւոր ժողովուրդներուն որ հանդիստ ու ապահով ապրին Իր բարեխնամ հովանիին տակ։

Ն. Կայս. Վեհափառութեան համար Իր բոլոր հպատակները, ինչ ազգի և կրօնքի ալ որ պատկանին, հաւասարապէս իրաւունք ունին արդարութեան և ազատութեան։ Այս պատճառաւ է որ Օսմ. Կայսրութեան բազմազգի հպատակները միա-

համուռ սրտով ու հոգևով օրհնութեան ձայն կը բարձրացնեն և կը խնդրեն Աստուծոյ որ երկար կեանք պարգևէ մեր սիրեցեալ Վեհապետին :

Վեհ. Կայսեր չնորհ՝ Սահմանադրական Օրէնքը գործադրելու համար , այսպէս անհուն երախտագիտութեան նոր առիթ մը կ'ընծայէ և ի վեր կը հանէ Ն. Կ. Վեհափառութեան բարձր իմաստութիւնը , որով կը կառավարէ իր միլիոնաւոր հպատակները :

Այսօր Ռուսիա և Պարսկաստան ընական իրաւունքներ ձեռք բերելու համար ինչե՛ր կը քաշեն . հոն ամէն կողմ արբւն կը հոսի : Մինչ Օսմ. Կայսրութեան մէջ , մի միայն Ն. Կ. Վեհափառութեան մեծութեան ու իմաստութեան չնորհիւ , երկիրը առանց ունէ տաղնապ կրելու կը մտնէ ազատութեան և արդարութեան դարապիտի մը մէջ , որ յաւիտենական փառքն է Վեհ. Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. Կայսեր : Տէրը երկար կեանք և արեւշատութիւն պարգևէ Ն. Կ. Վեհափառութեան :

Կայս. այս բարեհաճ հրամանին չնորհիւ , Օսմանցիք Երեսփոխանական Ժողով մը և ազատութեան արժանացած Մամուլ մը կ'ունենան :

Ասկէ վերջ ոչ ոք պիտի յանդգնի Թաղաւորին օրէնքին հակառակ գործել :

Ասկէ վերջ «Օսմանցիներուն ամէնքն ալ անհատական ազատութիւն ունին» :

Ասկէ վերջ ոչ մէկը «կրնայ բռնաբարել անհատական ազատութիւնը , և ոչ ոք օրէնքին տրամադրած պատճառներէն ու եղանակներէն դուրս պատիժի չի կրնար ենթարկուիլ» :

Ասկէ վերջ «Մամուլը ազատ է օրինաց սահմանին մէջ» :

Ասկէ վերջ «մէկ կամ բազմաթիւ Օսմ. հպատակներ թէ՛ իրենց և թէ՛ ընդհանուրին պատկանող օրէնքներու և կանոններու հակառակ երբ ընթացք մը տեսնեն , պիտի կրնան աղերսագիր տալ պատուական իշխանութեան , ինչպէս նաև իբր գատախազ աղերսագիր տալ ընդհ. ժողովին , ու այսպէս բողոքել պաշտօնեաներու արարքներուն մասին» :

Ասկէ վերջ տուրքերը «բոլոր Օսմ. հպատակներուն միջև իւրաքանչիւր անհատի նիւթական կարողութեան համաձայն պիտի որոշուին ու բաժնուին» :

Ասկէ վերջ «ամէն ոք իր սեփական ինչքին և կալուածին բացարձակ տէրն է» :

Ասկէ վերջ «Օսմ. երկիրներու մէջ ամէն անհատի ընկալարանն ու տունը բռնաբարումէ զերծ է» :

Ասկէ վերջ «տանջանք և ամէն տեսակ չարչարանք բացարձակապէս և հիմնովին արգելուած են» :

Ահա ասոնք են 1293ի Զիլհիճէի 7րդ օրը չնորհ-

ուած Սահմանադրական Օրէնքին «Օսմ. Հպատակներուն Հանրային Իրաւունքները» հատուածին տրամադրութիւնները :

Այս պատճառաւ ամէն Օսմանցի , առանց ազգի և կրօնքի խտրութեան , Հայրենիքին սիրով վառուած ընդհանուր եղբայրական զգացումով՝ երէկ ծափահարեց Սէլամլըզի արարողութեան գացող Օսմ. քաջարի և առիւծասիրտ զինուորները , բարձրագոյն յայտնելով իր ուրախութիւնը և իր երախտագիտութիւնը Վեհ. Սուլթան Ապտիւլ Համիտ Բ. Կայսեր :

Մահաթ է էֆէնդի

Հայ Ազգը ամբողջութեամբ ի Պոլիս , ի գաւառս և յԱրտասահման՝ անհուն ուրախութեամբ և սրտի կատարեալ գոհունակութեամբ լսեց պետական սահմանադրութեան վերահաստատութիւնը և այս կերպով երկրին մէջ իրաւանց հաւասարութեան , խզի ազատութեան և կենաց և ընչից պահպանութեան հոշակումը : Օսմանցի ժողովրդեան հետ Հայ ազգը երախտագիտութեան ձայն կը բարձրացնէ և իր սրտին անկեղծ զգացումը կը միայնէ բոլոր այն տարբերուն հետ , որոնք այս միջոցին երկրին ամէն կողմը զիրար կը չնորհաւորեն , իրարու կը խնդակցին և այս մեծ օրուն , մեծագոյն տօնին կարեւորութիւնը կը բացատրեն ուրախութեան ցոյցներով :

Հայ ազգը դարերէ ի վեր Օսմ. Պետութեան հովանոյն ներքեւ եղբայրութեան սերտ կապերով կապուած իր Թուրք Հայրենակիցներուն հետ համերաշխութեամբ ապրած է :

Հայ ազգը դարերէ ի վեր ծառայած է Օսմ. Գահուն : Երկրին պատերազմի միջոցին և տագնապալի վիճակներուն մէջ , իր կեանքը և իր դուքսը ի սպաս դրած է , Թուրք զինուորներ աւմէն ասպնջականութիւն և դիւրութիւն գտած են Հայ ժողովրդեան կողմէ և Հայ կիները իսկ դրացնութեան , ընկալակցութեան ամէնէն անձնուէր ծառայութիւնները մատուցած են Թուրք ընտանիքներու :

Հայ ազգը իր ծոցէն հասցուցած է անհատներ որոնք Պետութեան փառք եղած և այդ ծառայութեան մէջ նշանաւոր դիրք գրաւած են իրենց տաղանդով , և իրենց գրիչով Թուրքի մը չափ անձնութիւնութեամբ գործած և երկրին շահերը պաշտպանած են :

Հայ ազգը իր մէջէն հասցուցած է անհատներ , որոնք բաց ի վարչութիւնէն երբեմն երկրին գեղարուեստի , բժշկութեան , ելմտական , ճարտարարուեստի և գիտութեան ամէն ճիւղերու մէջ նշա-

նաև որ հանդիսացած են : Գաղէզի նման դէմք մը՝ երկրին փողերանոցը կանոնաւորած , Տատեանները վառարանը հաստատած , Պալեանները ճարտարագետութիւնը կենդանացուցած , Յակոբ փաշա երկրին ելմտական վիճակը բարեկարգած , Խօրասանճեան՝ քաղաքային բժշկութեան կանոնաւորութեան սատար եղած , Աղաթոն երկրին երկրագործական զարգացման աշխատած , Օտեան , Տատեան արտաքին յարաբերութեան մէջ զիրք զբաւած , Միւսէնտիսեան մը թուրք տառերը ձուլած և դեռ չատեր , որոնց անունը թուել երկար պիտի ըլլայ , աշխատած են ոչ իբր վարձկաններ որ այս երկրէն կ'ապրին , այլ իբրեւ այս երկրին ամէնէն հարազատ զաւակները , իբրեւ այս տան անդամները :

Հայ ազգը Տէրութեան գանձուն ծառայած է : Վաճառականը , երկրագործը և արհեստաւորը իրենց տուրքերը կը վճարեն կանոնաւորապէս : Յետին երկրագործը իր արդիւնքէն տասանորդ կու տայ , իր աշխատութենէն բաժին կը հանէ երկրին , զինուորական և հողային տուրքը կը վճարէ :

Ու Հայ ազգը իբրեւ պատուաւեր հպատակ Օսմանեան Գահուն , իր այդքան անձնութիւնութեան փոխարէն ի՞նչ կ'ակնկալէ .

ԽՂՃԻ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱԽԱՆՅ ՀԱՒԱՍԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԿԵՆԱՅ ՈՒ ԸՆՁԻՅ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Եւ երբ այսօր այս բաղձանաց գոհացում տրուելու համար Վեհ. Կայսրը կը վերահաստատէ 32 տարի առաջ Իրմէ շնորհալ Սահմանադրութիւնը , իրաւունք չունինք մեծ օր մը համարելու ՅՈՒԼԻՍԻ 11ԲԻ ՕՐԸ որ պատմութեան տարեգրութեանց մէջ նշանաւոր թուական մը պիտի մնայ :

Սոքահանրահ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Օսմ. Սահմանադրութեան վերահաստատման աւետիսը , զոր անցեալ չաթութեան անկնկալ բարեբախտութիւնն ունեցանք մեր միւս պաշտօնակիցներուն հետ հանրութեան հաղորդելու , ի սկզբան ապօքոսեցիչ տպաւորութիւն մը միայն գործեց ընթերցողներու վրայ : Մարդիկ հաւատացին իրենց աչքերուն , որպէս թէ լուրը անհասկնալի չարամտութեամբ մը հրապարակ հանուած ըլլար անհամ կատակի մը համար : Զարմանալի չէր այս : Խաւարին սենեակէ մը յանկարծ ցերեկի պայծառ լոյսին մէջ մտնողին աչքերը չեն

կրնար չխտրել , չեն կրնար իրերը տեսնել ինչպէս են : Բայց հետզհետէ անցաւ մաքրի այս յատկանշական վիճակը : Մարդիկ սկսան զգալ կացութեան մէջ մտած մեծ փոփոխութիւնը : Նոր մթնոլորտ մը կարծես չնչեցին ազատութեան , արդարութեան , հաւասարութեան և եղբայրութեան լոյսով համակ թրթռուն : Եւ ահա երկարացան : Ոգեւորութիւնը ծայր տուաւ նոյն խալ Բ. Դրան պողոտային վրայ , ուր թուրք հայրենակիցներ զօրներ պարզեցին և նուազախումբերով սկսան տօնել Յուլ. 24ի մեծ ՈՒՐԲԱԹ օրը , որ Օսմ. պատմութեան մէջ յաւերժ յիշատակելի պիտի մնայ Վեհ. Սուլթանին անհամար շնորհներուն այս մեծագոյնով : Երեկոյին և գիշերը աւելի թափ առին ժողովրդային խնդրութեան և ցնծութեան արտայայտութիւնները : Մեծ ոգեւորութիւնը ծաւալեցաւ նաեւ կամուրջին Եւրոպական կողմը և կիրակի վաճառ պատկանելի հանգամանք ստացաւ : Հաւայի քաղաքը հանդերձ Վոսիորի բոլոր դիւղերով ու կղզիներով խայտայ : Ամէն կողմ դրօշ և Ն. Կ. Վեհափառութեան արեւատութեան համար մաղթանքի սրտառուչ վերատառութիւններ , նաեւ ազատութեան , արդարութեան , հաւասարութեան , եղբայրութեան և միութեան ցանկալի շնորհներուն համար շնորհաւորական այլազան վերատառութիւններ : Անդադար ցոյցեր Բ. Դրան և բոլոր պաշտօնատուներուն և պահականոցներուն առջև , միշտ ատենախօսութիւններով , և ի՞նչ ատենախօսութիւններ : Մինչև այսօր (հինգշաբթի) շարունակուեցան այս ցոյցերը : Բարեբախտաբար այս եռուղեին և անդու շարժման մէջ նշանակելի անպատեհութիւն չծագեցաւ : Սակայն այնչափ զինովցած է հասարակութիւնը որ պաշտօնական զեկոյց մը և մամուլը իրաւամբ փութացին զգուշութեան յորդորներ կարգալ չափ դնելու համար հանրային այս խանդավառութեան : Եւ արդարեւ շատ պատճառ կայ խոհեմութեան և չափաւորութեան : Հիմա որ նոր շրջան մը կը թեւակոխենք , նոր պարտականութիւններ կան ուշադրութիւն հրաւիրող : Ժամանակը սուղ է և պարտիմք շրջանայեցութեամբ քալել և գործել :

Կիրակի Սուլթան Պայադիտի հրապարակին մէջ ամէն ազգէ և ամէն դասէ հաւաքուած ծովածաւալ բազմութեան կողմէ սա ուղերձը հեռագրուեցաւ Կայս. պալատ . «Մեր սիրելի և ազատասէր թագաւորին ու Վեհ. Տէրոջ կողմէ Սահմանադրութեան օրէնքին դարձեալ իբր իրաւունք ժողովրդին շնորհուիլը ամբողջ ազգին անհատները Ձեր Վեհափառութեան ծառայ ըրաւ անկեղծ հաւա-

տարմութեան սրտով : Երէկ ամբողջ ազգին կողմէ միաբանութեամբ արտայայտուած չնորհապարտական զգացումները այս ճշմարտութեան փառաւոր ապացոյցներն են : Այսօր դարձեալ հազարաւոր հաւատարմներ իրենց երախտագիտական ձայնը աղատասէր Կայսեր լսեցնելու համար ուղեցին Կայս. պալատան մօտ դալ և «Փատիշահիմ չօգ եաշա» լողադակել : Բայց անհանգիստ ընելէ զգուշանալով, մեր Օսմ. քաղաքավարութեան տեսակէտով, աւելի յարմար դատեցինք հեռագրով մատուցանել մեր հաւատարմութիւնը : Աստուած մեր սիրական թագաւորին * երկար կեանք չնորհէ :» Կայս. պալատան առաջին քարտուղարը սապէս պատասխանեց հեռագրով. «Ժողովրդական զգացումներուն և չնորհապարտութեան» հեռագրաւ յոտս Կայս. Գահոյից մատուցուիլը մեծապէս արժանացաւ Վեհ. Կայսեր գոհունակութեան : Մեր Վեհ. Սուլթանին ամենամեծ նպատակն այն է որ իր Կայս. հպատակները հանգիստ ու երջանիկ ըլլան : Մեր Վեհ. Կայսեր հաստատած Սահմանադրական օրէնքին գործադրութեամբ Երեսփ. Ժողովին բացումը հրամայուած է : Վեհ. Կայսրը Կայս. հպատակներուն կողմէ իրեն համար արտայայտուած հաւատարմական ցոյցներէն խիստ գոհ եղած է և ձեռք ամէնք իր Կայս. բարեկեցութիւնը կը պատուէ : Այս բանը կ'աւետեմ ձեզի :» Այս հեռագիրը կարգաց Կայս. թիկնապահ դեր հազարապետ Սէլիմ Սըրրի պէյ և ամբողջ խուռնեւրամ բազմութիւնը եռանդազին գոչեց «Փատիշահիմ չօգ եաշա» :

Նոյն օր ժողովուրդը գոհնազուհե Կայս. պալատ դիմեց մայրաքաղաքին ամէն կողմերէն և խանդավառ ցոյցեր եղան ի նշան երախտագիտութեան : Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ թիկնապահներու, քարտուղարներու և բարձրաստիճան պաշտօնատարներու միջոցով իր բարձր գոհունակութիւնը և Կայս. բարեկեցութիւնը : Գիշերուան իբր ժամը 4¹/₂ին, իմանալով որ ժողովուրդը կը բաղձայ տեսնել զինք, բարեհաճեցաւ Կայս. պալատան հիւրանոցը երթալ և հարցնել թէ ինչո՞ւ եկած էին : Ժողովուրդը սա յայտարարութիւնը ըրաւ. «Ձեր Կայս. առողջութեան միայն փափաքող ենք : Երեսունեակու տարիէ ի վեր մէկ քանի վատեր Ձեր Կայս. դէմքը մեզի ցոյց չտուին : Ձեզ տեսնել կը ցանկայինք : Շատ չնորհակալ ենք : Հիմա տեսանք : Կեցցէ, կեցցէ Վեհ. Սուլթան» : Ն. Կ. Վեհափառութիւնը ի պատասխանի սապէս խօսեցաւ. «Ձաւակներս, դահակալութեանս սկիզբէն ի վեր Հայրենիքիս երջանկութեան ու փրկութեան աշխատեցայ : Ամէնէն

մեծ փափաքս է երջանկութիւնը և փրկութիւնը հպատակներուս, որոնք իմ զաւակներէս ընաւ տարբերութիւն չունին : Ասոր արդար վկան է Աստուած : Վստահ եղէք : Ձեր երջանկութեան համար ամէն բան պիտի ընեմ : Ասկէ վերջը ձեր երջանկութիւնը ապահովուած է : Ձեզի հետ պիտի աշխատիմ : Եղբայրաբար սպրեցէք ձեր աղատութեամբ : Շնորհակալ եմ հաւատարմութենէն և երախտագիտութենէն զոր ցուցիք : Ձեր տեղերը դացէք : Հանգիստ ըրէք :» Ամբողջ ժողովուրդը կեցցէներով թնդացուց օդը և մեկնեցաւ : Վեհ. Սուլթանը հիւրանոցը ժամանելու միջոցին անձամբ բացաւ պատուհանին փեղկերը :

Երեքշաբթի Շէյխ իւլ Իսլամը իր պաշտօնատան առջև յայտկապէս ժողովուած մեծ բազմութեան մը յայտարարեց թէ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալով սապէս ըսած է. Կայս. հպատակները, որոնք Ձեր Կայս. չնորհին համար երախտապարտ են, Ձեր Կայս. նուիրական բերնէն օրհնեալ բառի մը կը սպասեն իբրև երաշխաւորութիւն թէ Ձեր Կայս. չնորհը հաստատուն և մշտնջենական պիտի ըլլայ : Ահաւասիկ Վեհ. Սուլթանին պատասխանը. «Մենք Մեր Գահակալութեան միջոցին Մեր հպատակներուն տուինք Գահունը Էսասին» իբրև արդարադատութեան ճամբայ, թէև ըսողներ եղան թէ Օսմանեան քաղաքական ընդունակութեան պիտի չհամապատասխանէ : Այդ օրէնքը առաջին անգամ գործադրուելուն առթիւ տեսնուած յաջողութեան արդիւնքները հաստատեցին թէ Մեր հպատակներուն ընդունակութիւնը լաւ գնահատուած է : Յետոյ կարգ մը հարկեցուցիչ պատճառներով Գահունը Էսասին ոչ թէ ջնջած, այլ անոր տրամադրութեանց կիրառումը առժամաբար յետաձգած էինք : Հիմա, գոհութիւն Աստուծոյ, Մեր հանրութեան մէջ տեսնուած կատարեալ ընդունակութիւնը թելադրութիւն մը եղաւ զայն նորէն գործադրելու համար : Մեր Կայս. հպատակն այն է որ Մեր ամէն զստակարգի հպատակները կատարեալապէս երջանկութեան արժանանան : Եթէ կ'ուզեն որ այդ օրէնքը հաստատուն ու մշտնջենական և իրենց համար բարօրութեան երաշխաւորութիւն մը ըլլայ, քեզի պաշտօն յանձնեցի յայտարարելու իմ կողմէն թէ նուիրական Գուրանին վրայ յարգանք ձեռք դրած ենք թէ այդ օրէնքը երաշխաւորութիւն մը և հաստատուն ու մշտնջենական պիտի ըլլայ : Նաև ապահովութիւն տալ թէ Մեր Կայս. բաղձանքն է ամէնքն ալ երջանիկ ու ճշմարտութեան և արդարութեան լոյսին մասնակից ընել :

Անտառներու, հանքերու, ևն. նախարար Սէ-
լիմ Մէլհամէ փաշա պաշտօնանկ եղաւ : Բ. Դրան
իրաւագէտ խորհրդական Հադգը պէյ Կրթական
նախարար անուանուեցաւ, Էտիրնէի կուսակալ
Ձիվէր պէյ ալ Ոստիկանութեան նախարար : Նա-
խարարներու խորհրդոյ որոշմամբ, որ վաւերաց-
ուած է Կայս. հրամանագրով, ի սպառ ջնջուած
հրատարակուեցաւ լրտեսութիւնը : — Մայրաքա-
ղաքիս Անգղիական նորընտիր դեսպան Սըր Ճէրըլտ
Լոթհըր, որ հինգշաբթի մայրաքաղաքս ժամանեց՝
մինչև Էտիրնէ իրեն ընդ առաջ զրկուած է յատուկ
պատուիրակութեան մը հետ, Սիրքէճի կայարա-
նին մէջ խանդավառ ընդունելութիւն մը գտաւ :
— Լէվշէ Հէրէշ կը գրէ թէ բանակին ու ժողո-
վրդին մէջ հանգստակութեան մը ձեռնարկուած է
20,000 ոսկի արժողութեամբ գոհարադարոյ սուր
մը նուիրելու համար Գ զօրաբանակի սպաներէն
Նիադի պէյի, որու ծառայութիւններն ի նպաստ
Սահմանադրութեան անտարակոյս մեծ փալ մը
պիտի տան Օսմ. պատմութեան ամէնէն փառաւոր
էջերուն Կ'ըսուի թէ որոշուած է 4,800 ոսկի հա-
ւաքել Նիադի պէյի ընկերներէն հաղարապետ Էն-
վէր պէյի ալ ակնանկուս սուր մը նուիրելու համար :
— Երեսփ. Ժողովը, ըստ Սահմանադրութեան,
Նոյի սկիզբը կը գումարի ամէն տարի : Որպէս զի
այս տարի ալ այդ ժամանակ գումարի, Ներքին
գործերու նախարարութեան յանձնուեցաւ ընտրա-
կան գործողութիւնները լրացնել տալ : — Կայս.
հրաման մը պատուիրած է Օսմ. Երեսփ. Ժողովին
սրահը նորոգել և Հէրէքէի Կայս. գործարանին կեր-
պաներով կահաւորել ի հաշիւ Կայս. Անձնական
Գանձուն :

Ա.Ե. Ժող. Հինգշաբթի Վսեմ. Ազգապետ Էֆ.ի
հրաւերով Վարչական Ժողովը, քաղաքիս հոգեւոր
պաշտօնէութիւնը և երկու եկեղեցիներու Հոգա-
բարձուները գումարում մը ունեցան և Ն. Կ. Վե-
հափառութեան արեւատութեան համար գոհարա-
նական ջերմ աղօթքներ մատուցին Օսմ. Սահմա-
նադրութեան վերահաստատման առիթով : Նոյն օր
որոշուեցաւ երախտագիտութեան և հաւատար-
մութեան ուղերձ մը մատուցանել յոստ Կայս. դա-
հոյց : Վարչական Ժողովը յառաջիկայ չորեքշաբթի
պիտի գումարի կարեւոր կարգ մը խնդիրներու
վրայ խորհրդակցելու համար : — Ամսոյս 24ին
տեղի ունեցաւ Իսկիւլտարի Ժողովրդական վարժա-
րանին ամսվերջի հանգէսը նախագահութեամբ Վեր.
Արսէն Շմաւոնեանի և ներկայութեամբ Վսեմ. Ազ-
գապետ Էֆ.ի 2օրս չրջանաւարանի վկայական ստա-
ցան : Խնամակալութեան տեղեկագրէն տեսնուեցաւ

թէ այս տարի երկսեռ աշակերտներու թիւը 70ի հա-
սած է, որ կրկինն է նախորդ տարուանին : Դպրոցի
այս տարուան ծախքը եղած է 8,000 դահ., որուն
1,200ը միօրոնարներու նպաստն է և իւր 300 դահ.
գանձանակի հասոյթէ, իսկ մնացածը աշակերտներու
թոշակէ գոյացած է : — Մարաշի Վեր. Նազա-
րէթ Հեղինեան, որ հնդամեայ բանտարկութեան
դատապարտուած էր, Վեհ. Կայսեր շնորհած ընդհ.
ներման գործադրութիւնով ազատ արձակուեցաւ :
— Իզմիրի նախորդ Առաջնորդ Տ. Եղիշէ Եպսկ. Դուր-
եան երկուշաբթի այցելեց թերթիս Տնօրէնին և սի-
րալիբ տեսակցութիւն մը ունեցաւ անոր հետ : —
Պրուսայի եկեղեցին միաձայն հաւանութեամբ քա-
րոզիչ հրաւիրած է Վ. Մատ. Ե. Շամիկեան ան-
պայման կերպով և ան ընդունած է հրաւերը :

Հայ Ժող. Պատրիարքարանի պաշտօնէութիւն-
ը երկուշաբթի Պատրիարքարանի մէջ ուրա-
խութեան ցոյց մը ըրաւ : Երգեր երգուեցան և
մաղթանքներ տեղի ունեցան Վեհ. Կայսեր արեւ-
շատութեան համար : Երեքշաբթի Պատրիարքա-
րանէ հետեւեալը հեռագրուեցաւ բոլոր առաջնոր-
դութիւններուն. Սահմանադրութեան տրամադրու-
թիւնները գործադրելու Կայս. բարեհաճ հրամանին
հետ բանտարկեալներու ազատութեան և աքսոր-
եալներու վերադարձին բարձր. շնորհն ալ պար-
գեւուեցաւ : Պարտական ենք մեր Օգոստոսփառ Տէ-
րոջ համար բարեմաղթութիւններ ընել : Կը յանձ-
նարարուի այս առիթով ևս Եկեղեցիներու մէջ
Ժողովրդով հանդերձ անոր բարիքները յիշել և
յառաջիկայ կիրակի աղօթքներ մատուցանել : —
Երեքշաբթի քաղաքական յանցանքներով ամբաս-
տանուած Թուրք, Հայ, Յոյն, Պուլկար և Հրեայ
բանտարկեալներ ազատ արձակուեցան կեդրոնա-
կան բանտէն : — Նոյն օր արցունքոտ և սրտա-
գրաւ տեսարան մը պարզուեցաւ, որ անգամ մըն
ալ պանծացուց Թուրք և Հայ ազատականներու
եղբայրակցութիւնը : Բազմաթիւ Թուրք երիտա-
սարդներ գացին Պալզլըի Ազգ. գերեզմանատունը
և 95ի և 96ի ջարդերու զոհերուն հողաբամ-
բանը այցելեցին : Հարցուցին թէ Հայ Եկեղեցիի
կողմէ ի՞նչ յարգանք կ'ըլլայ մեռելներու, և քահա-
նայ մը կանչելով աղօթել տուին : Իրենք արտաս-
ուագին ու յարգանք ունկնդրեցին և յետոյ համ-
բուրելով նահատակներուն հողերը՝ մեկնեցան : —
Նոյն օր Պէյքոզի Ազգապա գիւղին Թուրքերը և
Իմամը տեղւոյն Սը. Նիկողոս եկեղեցին գացած են :
Հայ Ժողովուրդը և քահանայն դիմաւորած է դա-
նոնք և երկու Ժողովուրդներ զիրար ողջագուրած
են՝ զանգակներու ձայնին միացնելով «կեցցէ Վեհ.

Սուլթան, կեցցէ ազատութիւն, կեցցէ եղբայրութիւն» ազադակը: — Զորեքչարթի Կրօն. և Քաղաք. ժողովոյ անդամները նիստ մը ունեցան պատրաստելու համար ուղերձ մը, որով յանուն ազգին չնորհակալութիւն և երախտագիտութիւն յայտնուի Վեհ. Կայսեր՝ պետական Սահմանադրութեան հրատարակման համար: Նաև մասնախումբ մը կազմեցին ընտրելու համար Երեսփ. ժողովին անդամները: Սոյն ժողովին մէջ Պատրիարք Հայրը ժողովրդին ստիպումով հարկադրուեցաւ իր հրաժարականը տալ: Եւ եղիչէ Եպսկ. Դուրեան Տեղապահ կարգուեցաւ: — Կրօն. ժողովոյ որոշմամբ հինգչարթի մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցականներուն համախմբութեամբ Մայր Եկեղեցիին մէջ գոհաբանական աղօթքներ մատուցուեցան Վեհ. Կայսեր արեւատութեան համար: Շրջաբերականներով ու հեռագրով ծանուցուած է մայրաքաղաքիս Թաղ. Խորհուրդներուն և քարոզիչներուն և գաւառներու Առաջնորդներուն որ ամէն տեղ գոհաբանական աղօթքներ մատուցանեն Սահմանադրական ազատութեան թուրքիոյ մէջ հաստատուելուն առիթով: — Հրէից Խախամապետի Տեղակալ Մոիշ Լէվի էֆ., որ 30 տարի է ի վեր կը պաշտօնավարէր, հրաժարեցաւ նմանօրինակ պարագաներու մէջ, — Թիֆլիզի մէջ 30 անձերէ յանձնաժողով մը կազմուած է Կաթող. ընտրելիները ուսումնասիրելու համար: Յանձնախմբին ուշադրութեան առարկայ եղած են գլխաւորապէս Դուրեան եղիչէ և Պարզեանց Սուքիաս Եպիսկոպոսները: — Միասն Զերազ Եղիպատսի թեմին Կաթողիկոսական պատուիրակ ընտրուած է. իսկ եթէ նա չստանձնէ այդ պաշտօնը, Առաքել Պալախանեան պիտի զրկուի անոր տեղ: — Խառն ժողովը որոշեց կազմել Կտակաց Հոգաբարձութիւն մը որ գրեթէ 15 տարիներէ ի վեր գոյութենէ դադրած էր: — Դրօշակի մէջ կը կարդանք. «Յուլ. 20ին Բէկլի, Ուսսո, Ռէճիտ, Վէզիր Բիւրետերը սպաննեցին Մուշի Աղաբեկ վանքին Զաքարիա վարդապետը և վանահայր Աւդարեան, վիրաւորեցին շատ հովիւներ և թաւանեցին վանքը: Իր նախորդը, Ղազար վարդապետ, նոյնպէս սպաննուած է 1900ին և անոր հեղինակները անպատիժ մնացին»:

Դրամական.		Յուլիս 17/30	
Օսմ. Միաց. Օ. Ո.	104 37	Բուռլ. Երկթղ. Ֆր.	176 75
Մէճիտիէ	107 28	Նաբոլէոն	87 15
Մէթալիք	101 20	Դրամից	50
Մանր արծաթ	105	Անգլ. ոսկի	109 33
Ռուսիոյ բոլ	92 30	Մանէթ	8 68

ԱՐՏԱՔԻՆ

Զինասրահ. Հոկ. վերջը Ամոյի մէջ Ամերիկեան նաւատորմին տրուելու ընդունելութեան համար արտասովոր պատրաստութիւններ կը տեսնուին: 57,000 տոլար յատկացուած է խրախմատութիւններուն համար: Փուլան իշխանը Զինատանի ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ և Վայ-Վու-փուի կողմէ պիտի զրկուի Ամերիկայի մէջ դաստիարակուած նշանաւոր Զինացիներէն մէկը, Լիանկ թուն Եէն: Նաւատորմին ամէն մէկ անդամին սոյն այցելութեան յատուկ յիշատակ մը պիտի տրուի: Այս բացառիկ պատիւը պիտի ըլլայ իբրեւ գնահատում Միաց. Նահանգներու այն որոշման, որով Զինուկը վերադարձուի Կոստամարտիկներու շարժման առթիւ առնուած տուգանքին գրեթէ տասներկու միլիոն տոլարը (2,400,000 Անգլ. ոսկի) որ դեռ անձեռն կը մնար: Զինաստան կ'զգայ թէ իր ամենակարեւոր կարօտութիւնը դաստիարակութիւնն է: Կը գնահատէ նաև այն ծառայութիւնները զորոնք Ամերիկայի մէջ դաստիարակուած Զինացիներ վերջին տարիներու մէջ մատուցին Պետութեան: Ուստի կը մտադրէ վերոյիշեալ գումարին գլխաւոր մէկ մասը ընտրուած Զինացի ուսանողներ Ամերիկայի վարժարաններուն և համալսարաններուն մէջ կրթելու գործին յատկացնել: Յուլ. 20ին հրատարակուած արքունի պաշտօնագիր մը պաշտօնատան մը նախագահի պատուակալ պաշտօնին կը բարձրացնէ Մուքտէնի քաջածանօթ կառավարիչ Շաս Եին, և անոր մասնաւոր պաշտօն կու տայ Ամերիկա երթալ և չնորհակալ ըլլալ Նախագահին այն որոշման համար, որով Զինուկը վերադարձուի Կոստամարտիկներու շարժման առթիւ գանձուած տուգանքին չծախսուած մասը: — Գերմանիա Զինարանի թուրքերու շահերը պաշտպանել ձեռնարկեց: Այս ձեռնարկը Զինուկ կառավարութեան ուշադրութիւնը օտար անցագիրներու և օտարներու պաշտպանութեան խնդիրներուն դարձուց: Զին Գերմանիոյ ծանուցադրին պատասխանեց որ, թէ և պատրաստ է Գերմանիոյ դեսպանատան միջոցով թուրքիոյ հետ հաղորդակցելի, չկրնար Զինուկ հետ դաշնագիր չունեցող տէրութեան մը Զինարանի հպատակներուն պաշտպանութեան իրաւունքը Գերմանիոյ թողուլ:

Պարսկասրահ. Արքայականներու և Յեղափոխականներու ընդհարումը դեռ կը շարունակէ: Թէհրանի մէջ Շահը զօրաւոր կը թուի, մինչ Ատրպատականի կողմերը անոր հակառակորդները աւելի ազդեցիկ կ'երևին: Յուլ. 19 թուականով քաջուած հեռագիր

մը Ազգայնականներու յաղթութիւն մը կը ծանուցանէ, նաեւ Միւսթէֆիտի փախուստը : Արքայականներու համար փութով օգնութիւն կը զրկուի Դաւրէժ : Սաթա խան, որ Դաւրէժի մէջ Հակարքայականներու գլուխն է, Յուլ. 21ին իր հետեւորդներուն հետ պարտութիւն մը կրեց Շահին զինուորական ներկայացուցիչ Բաիմ խանէ : Յուլ. 20ի կռիւին մէջ այս վերջինն որդին սպաննուեցաւ : Թէհրանէ զրկուած զօրքերը պարտաւորուեցան ցրուիլ դրամի չգոյութեան պատճառով : Նախարարութեան կազմութիւնն ամբողջացաւ : Միւսթի Էս Սալթանա Նախարարապետ ու Ներքին գործերու նախարար է, իսկ Ալա Էս Սալթանա Արտաքին գործոց նախարար :

Ա. Բ. Բ. Մ. Բողեմէյի կողմէ հաստատուած վարչութիւնը երբեք ջանք չխնայեց օգտուելու համար այն յառաջդիմութիւնէն, որ վերջերս կատարուեցաւ օղազնացութեան մէջ : Կարեւոր փորձեր պիտի կատարուին անմիջապէս : Չեռնհաս պաշտօնեան մտադիր է 200,000 Անգլ. ոսկի խնդրել Քոնկրէսէն զինուորական ծառայութեան այս ճիւղին մէջ գործածելու համար : — Կը ծանուցուի թէ հաւանօրէն պառակտումներ տեղի պիտի ունենան Ռամկալարականներու նախագահական ընտրութեան բանակին մէջ, քանի որ շատեր դժգոհ են անոնց յայտադրին արմատական հանգամանքէն, մինչդեռ Մ. Հիւսթ արդէն ծանուցած է թէ ինք բաժնուած էր «Նախարարական և ստորնացած կուսակցութիւնէ մը» : — Մ. Թէֆթ որոշած է կազմակերպեալ մարմիններէ ունէ նպաստ չընդունիլ իր ընտրական պայքարին ծախքերուն համար : — Նիւ Եորքի քաղաքապետին կողմէ Շիքակօի քաղաքապետին զրկուած լուրը, զոր յատկապէս որոշուած տղաք պիտի տանէին փոխնիփոխ փաղկով, Յուլ. 21ին հասաւ : Հրատարակուած թուանշաններէն կը տեսնուի թէ 1,092 մղոնի հեռավորութիւնը 114 ժամ 46 վայրկեանէն կտրուած է, կամ պայմանադրուած ժամանակէն 11 ժամ' և 37 վայրկեան առաջ : Վաղորդները միջին հաշուով մէկ մղոն կրտրեցին 6 վայրկեան և 9 երկվայրկեանէն, այսինքն ժամը 9.5 մղոն, բայց վաղորդներէն շատեր այս արագութիւնն ալ անցան : Անձրեւ, անհարթ ճամբաներէ և լիճերէ լողալով անցնելու հարկը ուրիշներու արագութիւնը կասեցուցին : Բաց ի կիրակի օրէն աղաքը լուրը իրարու փոխանցեցին առանց ընդհատումի : — Նիւ Եորքէ կը ծանուցուի երէց Հէնրի Ք. Փոթըրի մահը, որ Յուլ. 21ին տեղի ունեցաւ : Հանգուցեալը Ամերիկայի Եպիսկոպոսական Եկեղեցւոյն ամենածառօթ դէմքերէն մէկն էր : Իր ընդարձակ թեմը 55,000 քառ. մղոն տարածութիւն ունի և 250 եկեղեցի կը պարունակէ : Բարոյական մաքրութեան համար կատարուած շարժումներու մէջ գործօն դեր ունեցաւ, ու թէև իր անձնական ճաշակներով ազնուապետական էր ինք, լաւ համարում կը վայելէր գործաւորական դասին մէջ :

Քանադա. Քոնիպեյի երեք հարեւրաւոր. Յուլ. 19ին Լորտ Բոպըրթս այցելեց Ուրսուլինի վանքը, որ 1639ին հիմնուած է : Հոս էր որ Աքրահաֆ Դաշին նշանաւոր ճակատամարտէն ետք զթուլեան քոյրերը Ֆրանսացի և Անգլիացի վերաւորեալները ընդունեցան անխտիր : Յաջորդ օրը ժամանեց Ամերիկեան Նիւ Շէֆֆըլդ մարտանաւը, որ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ : Հետզհետէ կը հասնէին ալանաւոր այցելուներ, որոնց մէջ կը գտնուէին Ֆրանսական Մոնքալմ և Լէվի գերդաստաններու սերունդէն եղբայրներ, ինչպէս նաեւ զօրագունդեր ու Քանադայի ամէն կողմերէն ներկայացուցիչներ : Նոյն օրը Բրիտանական Կայսրութեան ժողովրդական հերոսին՝ Լորտ Բոպըրթսի՝ ի պատիւ ձոխ հացկերոյթ մը արուեցաւ : Յուլ. 22ի առտուն Մ. Ֆէյրպէնքս, Միաց. Նահանգներու Դեր Նախադահը, հասաւ և կէսօրէն վերջ ալ Բրիտանական Խառնակաւ մարտանաւը հանգարտօրէն նաւահանգիստ մտաւ իր մէջ ունենալով Բրիտանական դահաժառանգը, Ուէյլսի իշխանը : Իր ժամանումը անուարագրելի խանդավառութեամբ և բերդաքաղաքէն ու մարտանաւերէն արձակուած թնդանօթներու գոռոմով ողջունուեցաւ : Սըր Ուիլքինս Լորրըր Քանադայի ժողովրդեան անունով ողջունեց իշխանը : Իշխանն ալ չնորհակալուեալ իր զեղեցիկ ճառով մը պատասխանեց ըսելով թէ իրեն համար մեծ առանձնաշնորհում մըն է մասնակցիլ այն հանդէսներուն որ Քոնիպէք քաղաքին Սամուէլ տը Շամփլէյնի կողմէ հիմնուելուն ի յիշատակ տեղի կ'ունենան, և կը հաւանի որ Արահամի Դաշտը, ուր Անգլիացի և Ֆրանսացի զինուորներ մաքրուեցան հողին տիրելու համար, պահուի իբրեւ մնայուն յիշատակարան մը երկու ազգերու այդ արի զինուորներուն : Ինք զբաւաւորուեալ լուսավառութիւնները ծայր աստիճան հիանալի էին : Յուլիս 23ին, Շամփլէյնի տօնին օրը, 300 տարի առաջուան տարազով պատմական 16 խումբերէ բաղկացած թափօր մը կազմուեցաւ ու ճառեր արտասանուեցան : Իշխանը երկար ուղերձով մը մասնաւոր յարգանք մատոյց Ամերիկայի և Ֆրանսայի : Յուլիս 24ին հիանալի զօրահանդէս մը տեղի ունեցաւ, երբ իշխանը զօրաբաժինները աչքէ անցուց : Ասոնց յաջորդող հանդէսին մէջ իշխանը կայսրութեան ամէն կողմերէն հաւաքուած 90,000 Անգլ. ոսկի յանձնեց Քանադայի ընդհ. կառավարչին, որպէս զի Արահամի Դաշտը գնուի և պահպանուի իբրեւ ազգային յիշատակարան մը միութեան և խաղաղութեան Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջև : Իրիկունը պետական խնձոյք մը սարքուեցաւ : Ուրիշ հանդէսներ ևս յաջորդեցին ու կիրակի Արահամի Դաշտին վրայ հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ :

ՍՄԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (*)

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ

—→→→○○○○←←←←

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Յօդ. 1. — Օսմ. Պետութեան այժմուս երկիրներն և մասերը, առանձնաշնորհալ նահանգներն ամէնը մէկ ամբողջութիւն մը կը կազմեն, և ոչ մէկ տտեն և ոչ մէկ պատճառով չեն կրնար անջատուիլ:

Յօդ. 2. — Օսմ. Պետութեան մայրաքաղաքը Պոլիս է, և այս քաղաքը միւս Օսմ. քաղաքներէն առանձին ու է և առանձնաշնորհ և կամ ազատարարութիւն մը չունի:

Յօդ. 3. — Օսմ. փառաւոր կայսրութիւնը, ունենալով իր վրայ իսլամական մեծ խալիֆայութիւնը, Ալլ ը Օսման գերդաստանէն ամէնէն մեծ զաւկին կը պատկանի, ըստ վաղեմի սովորութեան:

Յօդ. 4. — Վեհ. Սուլթանը իբր խալիֆա, իսլամական կրօնին պաշտպան և բոլոր Օսմանեան հպատակաց վեհապետն ու թագաւորն է:

Յօդ. 5. — Վեհ. Սուլթանին կայս. անձը նուիրական և ոչ պատասխանատու է:

Յօդ. 6. — Ալլ ը Օսման գերդաստանին ազատութեան իրաւունքներն և անձնական կալուածներն ու ինչքերն և ցկեանս եղող թոշակներն ընդհանուր երաշխաւորութեան ներքեւ են:

Յօդ. 7. — Արքայական նուիրական իրաւունքներն են նախարարաց պաշտօնակութիւնն ու անուանումն և ատտիճանի և անուանմանց շնորհումը, պատուանշան տրուիլը, և առանձնաշնորհալ նահանգաց առանձնաշնորհմանց պայմաններուն համաձայն շնորհարաշխութեանց կատարումը, դրամներու պատրաստութիւնը, աղօթքներու մէջ անուան յիշուիլը, օտար անձանց հետ դաշնագրաց կնքումը, պատերազմի և խաղաղութեան հրատարակումը, ցամաքային և ծովային ուժերուն հրամանատարութիւնը, զինուորական շարժմանց և Շէրիի և օրինական տրամադրութեանց գործադրութիւնը, պաշտօնական վարչութեան գործառնութեանց վերաբերեալ կանոնադրութիւններու պատրաստութիւնը, օրինական պատժոց մեղմացումն և կամ ներումը, խորհրդարանին բացումն և դադարեցումն և ի հարկին Երեսփոխանական խորհրդի անդամներուն ի նորոյ ընտրուելու պայմանաւ լուծուիլը:

ՕՍՄ. ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱԿՆԵՐՈՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Յօդ. 8. — Օսմ. Պետութեան հպատակներուն մէջ զրտնուող անհատներուն ամէնքն ալ, ինչ կրօնքի և ծէսի ալ պատկանին, առանց բացառութեան Օսմանցի կը կոչուին, Օսմանցի հանգամանքն ըստ օրինի որոշեալ պայմաններու համաձայն ձեռք կը բերուի և կամ ձեռքէ կը հանուի:

Յօդ. 9. — Օսմանցիներուն ամէնքն ալ անձնական ազատութեան տէր են և պարտաւոր են ուրիշին ազատութեան իրաւանց ոտնձգութիւն չընել:

Յօդ. 10. — Անձնական ազատութիւնն ամէն կարգի յարձակումէ զերծ է, ոչ ոք օրէնքին սահմանած պատճառներ

րէն և եղանակէն զատ ուէ պատրուակով չի կրնար պատժուիլ:

Յօդ. 11. — Օսմ. Պետութեան կրօնքն իսլամութիւն է: Այս հիմը պահպանելով հանդերձ, ժողովրդեան անգործութեան և հանրային բարոյականին չփասելու պայմանաւ, Օսմ. երկիրներուն մէջ ծանօթ եղող բոլոր կրօններու ազատօրէն կիրարկուիլն և այլևայլ հասարակութեանց տրուած կրօնական առանձնաշնորհումներուն ըստ առաջնոյն կիրառումը Պետութեան պաշտպանութեան ներքեւ են:

Յօդ. 12. — Մամուլն օրէնքին սահմանին մէջ ազատ է:

Յօդ. 13. — Օսմ. հպատակները կանոնի և օրինաց սահմանին մէջ տրտնեալ են առեւտրական, ճարտարարուեստական և երկրագործական ամէն կարգի ընկերութիւններ կազմելու:

Յօդ. 14. — Օսմ. հպատակներէն մէկ կամ մէկ քանի հոգի թէ՛ իրենց անձին և թէ՛ հանրութեան վերաբերող օրինաց և կանոնաց հակառակ տեսած ուէ մէկ խնդրին առթիւ ինչպէս որ պատկանեալ իշխանութեան աղբրագիր կը տրուի, խորհրդարանին ևս իբր դատախազ ստորագրեալ աղբրագիր տալու և պաշտօնէից ընթացքէն դադարեցու իրաւունք ունին:

Յօդ. 15. — Կրթութիւնն ազատ է: Ամէն Օսմանցի հաստատեալ օրինաց հպատակելու պայմանաւ, ընդհանուր և կամ մասնաւոր եղանակաւ ուսուցանելու ազատ է:

Յօդ. 16. — Բոլոր վարժարանները Պետութեան հսկողութեան ներքեւ են: Օսմանեան հպատակներուն կրթութիւնը միօրինակ և կանոնաւոր ըլլալու համար պէտք եղած միջոցներուն պիտի ձեռնարկուի, և զանազան ազգերու կրօնական գործոց վերաբերեալ ուսուցման դէմ արգելք չպիտի հանուի:

Յօդ. 17. — Օսմանցիներուն ամէնքն ալ օրինաց առջև, կրօնական և ծիսական գործերէն զատ, երկրին իրաւանց և պարտականութեան մէջ հաւասար են:

Յօդ. 18. — Օսմանեան հպատակներու Պետական պաշտօններուն մէջ ծառայութեան կոչուելու համար Պետութեան պաշտօնական լեզուն թուրքերէնը պայման է որ գիտնան:

Յօդ. 19. — Պետական պաշտօնէութեան մէջ բոլոր հպատակներն իրենց կարողութեան և ընդունակութեանց համաձայն պատշաճ պաշտօններու կը կոչուին:

Յօդ. 20. — Որոշեալ տուրքերը մասնաւոր կանոնաց համաձայն, բոլոր հպատակաց միջև ամէնուն կտրուութեան համեմատ կը բաշխուին:

Յօդ. 21. — Ամէն ոք ըստ սովորութեան իր տիրացած ինչքին և կալուածին մասին ապահով է: Հանրային շահերու համար մինչև որ պէտքը չհաստատուի և օրինաց համաձայն արժեքները մինչև որ կանխիկ չհաստատուի, ոչ մէկուն սեփականութիւնն եղած կալուածը չի կրնար առնուիլ:

Յօդ. 22. — Օսմ. երկիրներուն մէջ ամէն մէկուն ընակարան և օթեանն ոտնձգութեան զերծ է: Օրէնքին սահմանած վիճակներէն դուրս ուէ պատճառով կառավարութեան կողմէ բռնի ոչ մէկուն ընակարանը կամ օթեանը չի մտնուիր:

Յօդ. 23. — Պատրաստուելիք դատաւարութեան օրէնքին համաձայն, ոչ մէկը կարելի չէ ստիպել ըստ օրինի պատկանած դատարանէն զատ ուրիշ դատարան մը երթալու:

Յօդ. 24. — Գրաւում, տարապարհակ (սփաւաթ), տոյժ (ֆեյդէ), արգիլուած է: Բայց պատերազմի միջոցին ըստ սովորութեան սահմանուելիք տուրքերն ու վիճակները բացառութիւն կը կազմեն:

(*) «Գանունն ը Էստան» (Հիմնական օրէնք)

Յօդ. 25. — Առանց օրէնքի մը վրայ յենլու, տուրք և մաքս անուամբ և կամ ուրիշ անուամբ ոչ մէկէն դրամ չի կրնար առնուիլ :

Յօդ. 26. — Տանջանք և ուրիշ ամէն կարգի չարչարանք բացարձակապէս արգելուած են :

ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ

Յօդ. 27. — Ինչպէս որ Մեծ-Եպարքոսութեան և Շէյխ-իւլ-Իսլամութեան պաշտօնները թագաւորին կողմէ վստահ-ուած անձնաւորութեանց կը յանձնուին, միւս նախարարնե-րու պաշտօններն ալ կայս. իրատեով կը կատարուին :

Յօդ. 28. — Նախարարաց Խորհուրդը Մեծ-Եպարքոսին նախագահութեան ներքե կը գումարուի և ներքին ու արտա-քին կարևոր գործոց իրաւասուն է : Խորհրդակցութեանց մէջ արտօնութեան կարօտ որոշումները կայս. իրատեով կը գործադրուին :

Յօդ. 29. — Նախարարներէն իւրաքանչիւրն իր պաշտօ-նատան վերաբերող գործերէն՝ ըստ օրինի կը կատարէ այն գործերը, զորս կատարել իր իրաւասութեան սահմանին մէջ է : Իսկ այն գործերը զորս կատարելու իրաւասութիւն չունի, Մեծ-Եպարքոսին կը մատուցանէ, Մեծ-Եպարքոսն ալ այդ կարգի գործերէն Խորհրդակցութեան կարօտ չեղողնե-րու մասին հարկ եղածն ի գործ կը դնէ, և կամ Վեհ. կայսրէն արտօնութիւն կ'ուզէ. բայց Խորհրդակցութեան կարօտ եղանքը Նախարարաց Խորհրդայ Խորհրդակցութեան ենթարկելով, կայս. իրատեին համաձայն հարկ եղածն ի գործ կը դնէ : Այս գործերու տեսակներն և աստիճաննե-րը մասնաւոր կանոնով պիտի սահմանուին :

Յօդ. 30. — Պետութեան նախարարները՝ իրենց պաշտօ-նին վերաբերող վիճակներու և գործադրութեանց համար պատասխանատու են :

Յօդ. 31. — Երեսփոխաններէն մէկն և մէկ քանին Երեսփ. Ժողովին պարտականութեան սահմանին մէջ եղող վիճակ-ներու առթիւ՝ Պետութեան նախարարներէ մէկուն նկատ-մամբ երբ պատասխանատուութեան պատճառ եղող գանգատ յայտնեն, նախ և առաջ Երեսփ. Ժողովի կանոնին համաձայն, այդ կարգի խնդիրները Ժողովին յանձնելու կամ չյանձնե-լու մասին Խորհրդակցութեան իրեն կատարելու պաշտօն ունեցող մասնաճիւղին մէջ քննուելու համար, Երեսփ. Ժողովի նա-խագահն առ առաւելն մինչև երեք օր նոյն մասնաճիւղին պիտի յանձնէ գանգատին վերաբերող և իրեն տրուելիք թաղերը : Այս մասնաճիւղն ալ, հարկ եղած քննութիւն-ները կատարելով, գոհացուցիչ բացատրութիւն կ'առնէ այն անձնաւորութեանն որու մասին գանգատ յայտնուած է : Եետոյ գանգատին Խորհրդակցութեան արժանի ըլլալուն մա-սին մեծամասնութեամբ պատրաստուելիք որոշմանդին Երեսփ. Ժողովին մէջ պիտի կարգացուի, և ի հարկին հրաւիրուելով այն անձնաւորութիւնն որուն նկատմամբ գանգատ յայտ-նուած է, անձամբ և կամ անուղղակի կերպով տալիք բա-ցատրութիւնը պիտի լսուի, և ներկայ անդամներուն անհրա-ժեշտաբար երկու երրորդին մեծամասնութեամբ եթէ ըն-դունուի, դատաւարութիւն պահանջող մագլաթով Մեծ-Եպարքոսութեան պիտի մատուցուի և ապա կայս. իրատեի համաձայն խնդիրը Բարձրագոյն ատենին պիտի յանձնուի :

Յօդ. 32. — Ամբաստանուած նախարարներու դատաւար-րութիւնը մասնաւոր օրէնքով պիտի որոշուի :

Յօդ. 33. — Իրենց պաշտօններէն դուրս և սոսկ իրենց անձին վերաբերեալ ամէն կարգի դատարու մէջ նախարար-ները միւս Օսմանցի անհատներէն ընաւ տարբերութիւն չուն.

նին : Այս կարգի գործերու դատաւարութիւնը պատկանեալ ընդհանուր դատարանին կողմէ կը կատարուի :

Յօդ. 34. — Այն նախարարն որուն Բարձր. Ատենին ամբաստանիչ ճիւղին կողմէ ամբաստանուած ըլլալուն մա-սին որոշում տրուած է, մինչև որ անպարտ չհանդիսանայ, նախարարութիւն չպիտի կարենայ ընել :

Յօդ. 35. — Նախարարներու և երեսփոխանական Ժողո-վին միջև անհամաձայնութեան առարկայ եղած խնդիրներէ մէկուն ընդունուելու պարագային, երբ նախարարները պնդեն և Երեսփ. Ժողովին կողմէ ձայներու մեծամասնու-թեամբ և բացատրական պատճառներու յայտնումով բա-ցարձակապէս կրկին անգամ մերժուի, Վեհ. կայսրը միայն կրնայ նախարարը փոխել և կամ ի նորոյ, օրինական պայ-մանադրութեան միջոցին ընտրուելու պայմանաւ, լուծել Երես-փոխանական Ժողովը :

Յօդ. 36. — Խորհրդարանին չգումարուած ատենները Պետութիւնը վտանգէ մը և կամ ընդհանուր ապահովու-թիւնը վնասէ մը գերծ պահելու համար երբ հարկեցուցիչ պատճառ մը ըլլայ, և այս մասին գրուելիք օրէնքին Խորհր-դակցութեան համար երբ Ժողովին հրաւիրման և գումար-ման ժամանակ չըլլայ, Սահմանադրութեան տրամադրու-թեանց հակառակ չըլլալու պայմանաւ, Նախարարաց Խոր-հրդայ կողմէ տրուած որոշումները, մինչև Երեսփ. Ժողովին գումարումով տրուելիք որոշումը, կայս. իրատեով առժա-մապէս օրէնքի ոյժ կ'ունենան :

Յօդ. 37. — Նախարարներէն իւրաքանչիւրը՝ երբ որ փա-փաքի, իրաւունք ունի երկու Ժողովներու միջև գտնուելու կամ իր տրամադրութեան ներքե գտնուող գլխաւոր պաշ-տօններէն մին իր կողմէ փոխանորդ պահելու, և ճառա-խօսութեան մէջ անդամներուն վրայ առաջնութիւն ունե-նալու :

Յօդ. 38. — Խնդրոց բացատրութեան համար երբ Երեսփ. Ժողովին մէջ մեծամասնութեամբ որոշուի նախարարներէն մէկուն ներկայութիւն և երբ հրաւիրուի, անձամբ ներկայ դառնուելով, կամ իր տրամադրութեան տակ գտնուող զը-խաւոր պաշտօններէն մին զրկելով, ըլլալիք հարցումներուն պիտի պատասխանէ, և կամ եթէ պէտք տեսնէ, իրաւասու-թիւն պիտի ունենայ պատասխանատուութիւնը լրան տա-նելով պատասխանը յետաձգելու :

ՊԱՇՏՈՆԵԱՆԵՐԸ

Յօդ. 39. — Բոլոր պաշտօնեաներն ըստ կանոնի որոշուե-լիք պայմաններու վրայ իրենց կրցած և արժանի համարուած պաշտօններուն պիտի ընտրուին, և ըստ այսմ ընտրուած պաշտօնեաներ մինչև որ չստուգուի թէ օրինակէս պաշտօ-նանկ ըլլալու առիթ եղող ընթացքի մը մէջ գտնուած են, և կամ Պետութեան տեսակէտով անհրաժեշտ պատճառ մը չտեսնուի, չեն կրնար պաշտօնանկ ըլլալ, կամ փոխուիլ : Բարեք ընթացքի և ուղղամտութեան տէր եղողներ և Պե-տութեան կողմէ հարկեցուցիչ պատճառի համաձայն հրա-ժարողներ, ինչպէս որ ցոյց պիտի տրուի մասնաւոր կանոնին մէջ, յառաջացման, հանգստեան և անպաշտօն վիճակի ամ. ստիճաններու պիտի արժանանան :

Յօդ. 40. — Ամէն պաշտօնէի պարտականութիւնը մաթ-նաւոր կանոնով պիտի որոշուի. ուստի ամէն պաշտօնեայի պարտականութեան շրջանակին մէջ պատասխանատու է :

Յօդ. 41. — Պաշտօնեան պէտք է որ յարգէ իր գերա-դասն և հնազանդի անոր, բայց հնազանդութիւնն օրէնքին որոշեալ սահմանին յատուկ է : Օրէնքի հակառակ գործե-

բու մէջ գերադասին հնազանդութիւնը՝ պատասխանատուութենէ ազատելու չի կրնար նպաստել:

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Յօդ. 42. — Խորհրդարանը՝ Երեւանի և Երեւոյի, Ժողովանուններով իրարմէ տարբեր երկու ժողովներ կը պարուանակէ:

Յօդ. 43. — Խորհրդարանին երկու ժողովներն ամէն տարի Նոյնի սկիզբէն կը գումարուին, և Կայս. Իրատեղով կը բացուին, և Մարտի սկիզբը դարձեալ Կայս. Իրատեղով կը փակուին: Այս ժողովներէն մէկը՝ միւսին չգումարուած տարեկան Նիստ չի կրնար գումարել:

Յօդ. 44. — Պետութեան կողմէ երբ պէտք տեսնուի, Վեհ. Կայսրը՝ կրնայ Խորհրդարանը ժամանակէն առաջ բանալ և որոշեալ ժամանակամիջոցին գումարումները կրճատել և կամ երկարաձգել:

Յօդ. 45. — Խորհրդարանին բացման օրը Վեհ. Կայսեր և կամ իր կողմէն փոխանորդաբար Մեծ-Եպարքոսին ներկայութեամբ և Պետական նախարարներուն ու երկու ժողովներուն բացումը կը կատարուի և ընդունելի տարւոյն մէջ Պետութեան ներքին վիճակին և արտաքին յարաբերութեան և յաջորդ տարւոյն մէջ ձեռք առնուիլը պէտք տեսնուած միջոցներուն և ձեռնարկութեանց մասին Կայս. Գահաճառը կը կարգադրուի:

Յօդ. 46. — Խորհրդարանին անդամակցութեան ընտրուած և կամ նշանակուած անձերը Ժողովի բացման օրը Մեծ-Եպարքոսին ներկայութեանը, և երբ բացականք կը գտնուին, իրենց պատկանած ժողովն ամբողջացած տարեկան նախագահութեանը ներկայութեանը, երբեմն պիտի ընեն Վեհ. Կայսր և հայրենիքին հաւատարմութեանը և հիմնական օրէնքին տրամադրութիւններն և իրենց յանձնուած պաշտօնն յարգելու, և անոր հակառակը գործելը զգուշանալու համար:

Յօդ. 47. — Խորհրդարանին անդամներն ազատ են իրենց կարծիքն և քուէն տալու և անոնցմէ ոչ մէկն ուէ խոստում և հրահանգի տակ չի կրնար մնալ և թէ՛ իր տուած քուէներէն և թէ՛ ժողովին խորհրդակցութեանց պահուն յայտնած կարծիքներուն համար ուէ կերպով չի կրնար ամբաստանուիլ, ի բաց առեալ երբ Ժողովին ներքին կանոնադրութեան հակառակ կը վարուի և այս պարագային Նոյն կանոնադրութեան տրամադրութեանց համաձայն գործադրութիւնը կը կատարուի:

Յօդ. 48. — Խորհրդարանին անդամներէն մէկը՝ երբ իր պատկանած մարմնոյն անդամներուն երկու երրորդին բացարձակ մեծամասնութեամբ որոշուի թէ՛ ներգրութեան և լրացման արգելութիւնը ջնջելու ստորնութեան յանձնարարէն մէկով ամբաստանուած է և կամ բանտարկութեան և աքսորի արժան պատիժի դատապարտուած է, անոր անդամակցութեան իրաւունքը կը կորսնցնէ և այս գործերուն դատաւարութիւնը և պատժի սահմանումը պատկանեալ դատարանին կողմէ կը տեսնուի և կը վճռուի:

Յօդ. 49. — Խորհրդարանին իւրաքանչիւր անդամ իր քուէն անձամբ կը տայ, և ամէն մէկը խորհրդակցութեան մէջ գտնուած մէկ խնդիրը մերժելու կամ ընդունելու մասին քուէ տալէ ձեռնպահ մնալու իրաւունք ունի:

Յօդ. 50. — Անհատ մը՝ յիշեալ երկու ժողովներէն երկուքին մէկէն չի կրնար անդամակցել:

Յօդ. 51. — Խորհրդարանին մարմիններուն երկուքն ալ զինքը կազմող անդամներուն կէսէն մէկ աւելի երբ չգտնուի, խորհրդակցութեանց չսկսուի, և բոլոր խորհրդակցութիւններն երկու երրորդի մեծամասնութիւն չգոյացած գործերուն մէջ ներկայ անդամաց անմիջական մեծամասնութեամբ որոշուի:

Թեամբ որոշում կը տրուի և երբ քուէի հաւասարութիւն տեղի ունենայ, նախագահն երկու ձայն կ'ունենայ:

Յօդ. 52. — Մարդ մը երբ իր անձին յատուկ դատին համար խորհրդարանին երկու մարմիններէն մէկուն աղերսաբար տայ, և հաստատուի որ նախապէս պատկանեալ Պետական պաշտօնէից և կամ այդ պաշտօնէից ձեռնհաս առեալին չէ դիմած, տուած աղերսագիրը կը մերժուի:

Յօդ. 53. — Ինչպէս որ Նոր օրէնք հաստատուելու և կամ գտնուած օրէնքներէն մէկուն բարեփոխութեան առաջարկութիւնը նախարարաց Խորհուրդին կը վերաբերի, Երեւանի յոյսն և Երեւոյի, Ժողովն ալ իր որոշեալ պարտականութեան շրջանակին մէջ գտնուած խնդրոց համար օրէնք սահմանելու և կամ գտնուած օրէնքներէն մէկին բարեփոխութիւնը խնդրելու իրաւունք ունենալով, նախապէս Մեծ-Եպարքոսութեան միջոցաւ Կայսերական արտօնութիւն պիտի ստացուի, և երբ Կայս. Իրատեղ շնորհուի, պատկանեալ պաշտօնատուներէն տրուած բացատրութեանց և մանրամասնութեանց վրայ օրինագիծերուն պատրաստութիւնը Պետական Խորհուրդին կը յանձնուի:

Յօդ. 54. — Պետական Խորհուրդի խորհրդակցութեամբ կազմուած օրինագիծերը Երեւոյի, Ժողովին մէջ, յետոյ Երեւանի յոյսին մէջ քննուելէն և ընդունուելէն ետքը, երբ գործադրութեան Կայս. Իրատեղ շնորհուի, իւր օրէնք կը գործադրուի և այս Մարմիններէն մէկուն մէջ վերջնականապէս մերժուած օրինագիծը Նոյն տարւոյն հասարակական մէջ կրկին խորհրդակցութեան առարկայ կ'ըլլայ:

Յօդ. 55. — Օրինագիծ մը նախ Երեւոյի, Ժողովին մէջ, յետոյ Երեւանի յոյսին մէջ յօդուած առ յօդուած կը կարգադրուի և իւրաքանչիւր յօդուածին քուէ տրուելով մինչև որ մեծամասնութեամբ չորոշուի և որոշումէն ետքը ամբողջութեանը համար կրկին մեծամասնութեամբ որոշում չտրուի, ընդունելի չ'ըլլար:

Յօդ. 56. — Նախարարներէն և կամ անոնց կողմէ ղեկավարուած փոխանորդներէն և կամ իրենց անդամներէն չեղող, կամ պաշտօնապէս կոչուած պաշտօնեաներէն չեղող ոչ մէկ անձ թէ՛ մնալուն կերպով և թէ՛ հասարակութեան մէջ կողմէ փոխանորդաբար խնդիր մը յայտնելու համար, եթէ եկած ըլլայ, Ժողովները բնաւ չպիտի ընդունին և անոնց յայտարարութիւնները մտիկ չպիտի ընեն:

Յօդ. 57. — Ժողովներուն Խորհրդակցութիւնները Թուրք լեղուով կ'ըլլան և խորհրդակցութեան առարկայ եղող օրինագիծերուն պատճենները տպագրուելով խորհրդակցութեան օրէն առաջ անդամաց կը բաժնուին:

Յօդ. 58. — Ժողովներուն մէջ տրուած քուէները կամ անոնով կամ յատուկ նշանով և կամ գաղտնի կ'ըլլան: Գաղտնի քուէակրութեան եղանակին գործադրութիւնը ներկայ անդամաց քուէից մեծամասնութեան որոշումէն կախեալ է:

Յօդ. 59. — Ամէն ժողովի ներքին կարգապահութիւնը միայն իր նախագահին կողմէ կը գործադրուի:

ԾԵՐԱԿՈՅՑ

Յօդ. 60. — Երեւանի Նախագահն և անդամներուն առաւելագոյն թիւը՝ Երեւոյի, Ժողովին մէկ երրորդ մասը չանցնելու պայմանաւ ուղղակի Վեհ. Կայսեր կողմէ կանաւանուի:

Յօդ. 61. — Երեւանի Նախագահն անդամ անուանուելու համար պէտք է որ մեծ գործերով հանրութեան վստահութեան արժանի և Պետական գործոց մէջ բարեւոք ծա-

և այլութիւններով հանրաժանօթ անձերէ ըլլայ և 40 տարեկանէ վար ըլլայ :

Յօդ. 62. — Երեւակոյտի անդամակցութիւնը ցկեանս է : Այս պաշտօններուն կ'որոշուին յարմարագոյններն անոնց օրոք նախարարութեան, կուսակալութեան, բանակի հրամանատարութեան, գաղափարութեան, դեսպանութեան, պատրիարքութեան և բարձրագոյնութեան պաշտօններէ ելած անձինք են, ու նաև ծովային և ցամաքային ֆէրմաներն և պէտք եղած հանգամանքները կրող անձեր : Իրենց կամքով պետութեան ուրիշ պաշտօններու ընտրութեանէ չեն կրնար անդամակցիլ :

Յօդ. 63. — Երեւակոյտին անդամակցութեան ամսակաւոր 40,000 զրշ. է, ուրիշ անուամբ գանձէն թողակաւորուած անդամին ամսական և քառօրէն եթէ 40,000 զրշ. է վարէ, նոյն չափին կը վերածուի և եթէ 40,000 զրշ. և կամ աւելի է, կը հաստատուի :

Յօդ. 64. — Երեւակոյտը՝ Երեսփ. Ժողովէն տրուած օրէնքներն և ելմտացոյցի օրինագիծներն կը քննէ, և եթէ ասոնց մէջ սկզբունքով կրօնական գործօց և վէհ. Սուլթանին կայս. իրաւունքներուն և ազատութեան և Սահմանադրութեան տրամադրութեանց և Պետութեան երկրին ներքին ապահովութեան և հայրենիքին պահպանութեան և պաշտպանութեան միջոցներուն և հանրային բարոյականին փնտրելու և մը տեսնէ, իր տեսութիւններն աւելցնելով կամ վերջնականապէս բարեփոխելով և սրբազրեւել իր Երեսփ. Ժողովին կը վերադարձնէ և ընդունած օրինագիծերը վաւերացնելով Մեծ-Եպարքոսութեան կը մատուցանէ և ժողովին ներկայացուած աղերսագիրները քննելով, երբ պէտք տեսնէ իր տեսութիւններով միասին Մեծ Եպարքոսութեան կը ներկայացնէ :

ԵՐԵՄՓՈՒԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Յօդ. 65. — Երեսփ. Ժողովին անդամոց թիւն Օսմանեան հպատակ ամէն 50,000 էրիկ՝ մարդու վրայ մէկ անձ հաշուելով կը կազմուի :

Յօդ. 66. — Ընտրական գործը գաղտնի քուէարկութեան վրայ կը հիմնուի : Գործարարութեան եղանակն յատուկ օրէնքով պիտի որոշուի :

Յօդ. 67. — Երեսփ. Ժողովին անդամ ըլլալու համար կառավարական պաշտօնայ ըլլալու չէ. սակայն նախարարներէն ընտրութեան կրնան անդամակցիլ և երբ ուրիշ պաշտօններէն մէկն երեսփոխան ընտրուի, ընդունելով կամ ոչ իր ձեռքն է. բայց երբ կ'ընդունի, պաշտօնէն կը հրաժարի :

Յօդ. 68. — Երեսփ. Ժողովին անդամ չեն կրնար ընտրուիլ 1. Օսմ. հպատակ չեղողներ. 2. — Մասնաւոր կանոնին համաձայն օտար ծառայութեան մէջ գտնուելու առանձնաշնորհում ունեցողներ. 3. — Թուրքերէն չգիտցողներ. 4. — 30 տարին չըրացողներ. 5. — Ընտրութեան պահուն սպասուոր եղողներ. 6. — Մասնակցութեամբ դատաւարտուելով պատուոյ վերահաստատում չընեցողներ : 7. — Ձեռք ընթացք ունեցողներ : 8. — Արգելուած վճռութեամբ, սակայն արգելքը չվերցուածներ. 9. — Քաղաքային իրաւունքներէ զրկուածներ. 10. — Իրենց օտար հպատակ ըլլալը անհրաժեշտ 2 օր տարին ետքը տեղի ունենալիք ընտրութեանց մէջ երեսփոխան ըլլալու համար Թուրքերէն կարգաւ և ըստ կարելւոյն գրել զիտնալ պայման է :

Յօդ. 69. — Երեսփոխանական ընդհանուր ընտրութիւնները 4 տարին մէկ անգամ տեղի կ'ունենան, և իւրաքանչիւր երեսփոխանին պաշտօնավարութեան շրջանը թէև չորս տարի է, սակայն կրնայ վերջնորոշուիլ :

Յօդ. 70. — Երեսփոխաններու ընդ. ընտրութիւնը Ժողովին առաջին գումարումէն՝ Նոյ.էն առնուալն 4 ամիս աւրա առաջ կ'սկսի :

Յօդ. 71. — Երեսփ. Ժողովին իւրաքանչիւր անգամը զինք ընտրող շրջանակին առանձին փոխանորդը չէ, այլ բոլոր Օսմանցիներուն փոխանորդը կը նկատուի :

Յօդ. 72. — Ընտրողներն ընտրելի երեսփոխաններուն իւրենց պատկանած շրջանակին նահանգին բնակիչներէն պարտաւոր են ընտրել :

Յօդ. 73. — Եթէ կայս. իրատեղով Երեսփ. Ժողովը լուծուի և ցրուի, մինչև վեց ամիսէն գումարուելու պայմանաւ, ընդհանուր երեսփոխաններուն ի նորոյ ընտրութեան պիտի սկսուի :

Յօդ. 74. — Երեսփ. Ժողովը անդամներէն մէկն եթէ մեռնի, կամ օրինաւոր հարկեցուցիչ պատճառ մը ունենայ, կամ երկար ատեն ժողովներու չյաճախէ, կամ հրաժարի կամ դատաւարտուելով և կամ պաշտօն մը ստանձնելով չկրնար ժողովը անդամակցիլ, անոր տեղն ուրիշ մը կ'որոշուի : Այս ընտրութիւնը պէտք է հասնի մինչև յաջորդ նիստը :

Յօդ. 75. — Երեսփոխաններու բաց մնացած տեղերուն համար ընտրելի անդամներուն պաշտօնը պիտի տեւէ մինչև յաջորդ ընդհանուր ընտրութեան ատենը :

Յօդ. 76. — Իւրաքանչիւր երեսփոխանի 20,000 զրշ. տարեկան և 5,000 զրշ. ամսական թոշակ պիտի վճարուի պետական գանձէն, նաև քաղաքային օրինաց համաձայն, երթու դարձի համար ճամբու ծախք պիտի վճարուի :

Յօդ. 77. — Երեսփ. Ժողովը նախագահութեան՝ Ժողովին կողմէ մեծամասնութեամբ երեք, երկրորդ և երրորդ նախագահներու ալ՝ երեքական անձ, այն է ինն անձ կ'ընտրուին և կայսեր ներկայացուելով, անոնցմէ մին նախագահութեան, և երկուքը նախագահի փոխանորդութեան կայս. իրատեղով կ'ընդունուին, և անոնք պաշտօն կը վարեն :

Յօդ. 78. — Երեսփ. Ժողովը խորհրդակցութիւնները տեղի պիտի ունենան հրապարակաւ : Սակայն կարեւոր պատճառով մը խորհրդակցութիւնները գաղտնի կատարելու համար եթէ նախարարներու և կամ Երեսփ. Ժողովը անդամներէն տասնըհինգ անձերու կողմէ առաջարկ մը ըլլայ, Ժողովին գումարուած տեղը կը պարպուի, ուր երեսփոխանները միայն կը մնան, և այդ առաջարկն ընդունելու և կամ մերժելու համար ձայներու մեծամասնութեան դիմում կ'ըլլայ :

Յօդ. 79. — Երեսփ. Ժողովին գումարամանք միջոցին, անդամներէն մին ձեռքաւարուելով չի դատուիր, ցորչափ ամբաստանուելու համար բաւական պատճառ մը գտնուիլ Ժողովին կողմէ մեծամասնութեամբ որոշուած չէ և կամ այդ անդամը յանցանք մը և կամ ոճիւր մը գործելու միջոցին և կամ ետքը բռնուած չէ :

Յօդ. 80. — Երեսփ. Ժողովը կը խորհրդակցի իրեն յանձնուած օրէնքի ծրագիրներուն վրայ. ասոնց մէջ ելմտական գործերու և Սահմանադրութեան վերաբերեալ տրամադրութիւնները կը մերժէ, կ'ընդունի և կամ կը բարեփոխէ, և ինչպէս որ ընդհանուր ծախքերու ելմտացոյցի կանոնագրին մէջ ցոյց տրուած է, Երեսփ. Ժողովին մէջ մտնող անդամներէն յանուելէ ետքը, անոր քանակութեան մասին նախարարներու հետ որոշում կը տրուի, և ասոր դէմ ցոյց տրուած հատըմներուն որակն ու քանակը բաշխելն ու հայթայթելն ալ նախարարներուն հետ միասին կ'որոշեն :

ԴԱՏԱՐԱՆՔ

Յօդ. 81. — Մասնաւոր օրինաց համաձայն կառավարու

Թեան կողմէ կարգուած և Պէրսիէ Եփրէֆ տրուած հաքիմ-ները չեն հրաժարեցուցուիր, բայց անոնց կողմէ մատուցուած հրաժարականը կ'ընդունուի. մասնաւոր օրէնքի մը համա-ձայն հաքիմներուն յառաջդիմութիւնները, անոնց պաշտոն-ներուն փոփոխութիւնները տեղի կ'ունենան, հանգստեան կը կոչուին, և իրենց գործած մէկ յանգանքին համար դա-տապարտութիւն կրելով պաշտօնանկ կ'ըլլան: Հաքիմներէն, ինչպէս նաև դատական պաշտօնեաներէն պահանջուած հան-գամաքը վերոյիշեալ կանոնը ցոյց կու տայ:

Յօդ. 82. — Դատարաններու մէջ ամէն տեսակ դատա-վարութիւն հրապարակաւ տեղի պիտի ունենայ և արտօն-ուած է վճռագիւններ հրատարակել: Բայց և այնպէս օրինա-գիրքին մէջ ցոյց տրուած պատճառներով դատարանները կրնան դատաւարութիւնները դռնփակ ընել:

Յօդ. 83. — Իւրաքանչիւր անհատ կրնայ իր իրաւունքը պաշտպանել հարկ տեսած օրինաւոր ուէ միջոցով:

Յօդ. 84. — Դատարան մը իր պարտաւորութիւնն եղած մէկ դատը տեսնելէ չի կրնար ետ կենալ: Նաև մէյ մը դատ տեսնելէ և կամ անոր համար պէտք եղած նախնական քնն-նութիւն մը սկսելէ ետքը չեն կրնար դադրեցնել և կամ դատը տեսնելէ ետ կենալ. ի բաց առեալ այն պարագան երբ դատախազը դատաւարութենէ քաշուի: Այսու հան-դերձ պատժոյ վերաբերեալ դատերու մէջ կառավարութեան վերաբերեալ օրինական իրաւանց գործադրութեան համար դատաւարութիւնը կրկին տեղի կ'ունենայ:

Յօդ. 85. — Ուէ դատ մը իր պատկանած դատարանին մէջ կը տեսնուի. անհատներու և կառավարութեան մէջ տեղի ունեցած դատերը տեսնել ընդհանուր դատարաններու անկ է:

Յօդ. 86. — Դատարաններն ուէ միջամտութենէ ազատ են:

Յօդ. 87. — Եփրէի դատերը՝ Եփրէի դատարաններու առ-ջև, իսկ Նիզաֆէի դատերը՝ Նիզաֆէի դատարաններու առջև կը տեսնուին:

Յօդ. 88. — Դատարաններու աստիճանները, անոնց պարտաւորութիւններուն բաժանումներն և դատաւորներուն յատկացուելիք Թոշակն օրինաց համաձայն պիտի ըլլայ:

Յօդ. 89. — Ինչ տնտէճով որ ալ ըլլայ, ուէ մասնաւոր գործեր տեսնելու համար որոշեալ դատարաններէն զատ, բացարձակապէս ներքի չէ արտասովոր դատարան մը և կամ վճիռ տալու ձեռնհասութիւն ունեցող յանձնաժողով մը կազմել: Սակայն որոշուած օրէնքին համաձայն, կարելի է ինամակալ և իրաւարար կարգել:

Յօդ. 90. — Ուէ դատաւոր մը թէ՛ դատաւորի պաշտօն և թէ՛ Պետութեան ուրիշ մէկ Թոշակաւոր պաշտօն մը մի-անգամայն չի կրնար ստանձնել:

Յօդ. 91. — Պատժական դատերու մէջ հանրային իրա-ւունքը պաշտպանելու համար ընդհանուր դատախազներ պի-տի գտնուին և ասոնց պաշտօնն ու աստիճաններն ըստ օրինի պիտի որոշուին:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆ

Յօդ. 92. — Բարձրագոյն ատեանը կը բաղկանայ 30 ան-դամներէ. 10ը Երբակոյտէն, 10 Պետական Խորհրդէն և 10ը Վճռարեկ և Վերաքննիչ ատեաններու նախագահներէն և անդամներէն կ'ընտրուին քուէով: Բարձր. Ատեանը Կայսր. Իրատեով Երբակոյտի պաշտօնատան մէջ կը գումարուի ա-մէն անգամ, երբ հարկ ըլլայ: Այս ատեանին պաշտօնն է՝ տեսնել դատերն այն անձերուն որոնք համարձակած են վրճա-ւարեկ ատեանի նախագահներուն, անդամներուն, ինչպէս նաև Կայսերական անձին և իրաւանց դէմ գործել, և Պե-

տութիւնը վտանգաւոր վիճակի մը ենթարկել:

Յօդ. 93. — Բարձր. ատեանը կը բաժնուի՝ ամբաստանիչ և վճռատու ճիւղերու: Ամբաստանիչ Ատեանը կը բաղկա-նայ 9 անդամներէ, որոնց 3ը Երբակոյտէն, 3ը վերաքննիչ և վճռարեկ դատարաններու, և 3ը Պետական Խորհրդոյ ան-դամներէն քուէարկութեամբ պիտի առնուին:

Յօդ. 94. — Այս ատեանն երկու երրորդի մեծամասնու-թեամբ կ'որոշէ ամբաստանուած անձին յանցապարտ ըլլալը կամ ոչ: Ամբաստանիչ ատեաններու մէջ գտնուող անգամ ներք վճռատու գիւտին չեն կրնար անգամակցիլ:

Յօդ. 95. — Վճռատու գիւտը կը բաղկանայ 21 ան-դամներէ, որոնց 7ը Երբակոյտէն, 7ը վերաքննիչ և վճռա-րեկ ատեաններէն և 7ը Պետական Խորհրդոյ նախագահնե-րէն ու անդամներէն կ'ընտրուի և պաշտօն ունի ամբաստա-նիչ ատեանի կողմէ դատաւարութիւնն հարկ տեսնուած դա-տերն երկու երրորդի մեծամասնութեամբ վերջնականապէս և օրինաց համաձայն տեսնել: Տրուած վճիռներն ո'չ կը վերաքննուին և ո'չ կը բեկանին:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Յօդ. 96. — Տուրք չի տրուիր, չի բաշխուիր և չի գան-ձուիր մինչև որ Պետութեան կողմէ օրէնքով չորոշուի:

Յօդ. 97. — Պետութեան պիւտճէն վեր ի վերոյ եղած հասոյթներն ու ծախքերը ցոյց կու տայ, և որուն յենով կը տրուին, կը բաշխուին և կը գանձուին տուրքերը:

Յօդ. 98. — Պիւտճէն տարիքն ընդհանուր հաւասարա-կշռութեան օրէնքն խորհրդարանին մէջ կը քննուի, յօդ-ուած առ յօդուած և ենթադրական նկատուած հասոյթ-ներուն ու ծախքերուն մանրամասնութիւնը պարունակող ցուցակներ ըստ օրինի ցոյց տրուած նմոյշներուն համաձայն զանազան մասերու կը բաժնուին, և ասոնց խորհրդակցու-թիւնը կը ըլլայ հատուած առ հատուած:

Յօդ. 99. — Որպէս զի ելմտացոյցն որոշեալ տարւոյն մէջ գործադրուի, օրինագիծն խորհրդարանին բացուելէն անմիջապէս ետքը կը ներկայացուի Երեսի. Ժողովին:

Յօդ. 100. — Ելմտացոյցէն դուրս պետական ստացուած-քէն ծախք ընել ներքի չէ, առանց մասնաւոր օրէնքի:

Յօդ. 101. — Խորհրդարանի պահուն, արտասովոր ստի-պողական պատճառներու համար, եթէ հաշուեկշիռէն դուրս անհրաժեշտ պէտք մը տեսնուի, պատասխանա-տուութիւնը նախարարաց Խորհուրդին պատկանելուն և Խորհրդարանին բացուելէն անմիջապէս ետքը ծախքերու համար օրինական ծրագրին Խորհրդարանին տրուելու պա-մանաւ, այդ ծախքերուն վճարմանը համար պէտք եղած դուռներն կը Վ. Ե. ԿԱՅՍԵՐ հրամանով և Կայս. Իրատեով կը հայթաղութուին ու կը վճարուին:

Յօդ. 102. — Ելմտացոյցի օրէնքի գործադրութիւնը մէկ տարուան համար է: Մէկ տարին աւելի այդ օրէնքը չի կիրարկուիր: Սակայն ինչ ինչ արտասովոր պարագանե-րու մէջ, եթէ Երեսիփոխանական Ժողովը լուծուի, առանց Ելմտացոյցի մասին որոշում տալու, նախարարաց Խոր-հուրդը Կայս. Իրատեով կրնայ նախորդ տարուան ելմտա-ցոյցը գործադրելու որոշում տալ և մինչև Երեսիփոխանա-կան Ժողովին յաջորդ գումարումը կ'երկարաձգուի:

Յօդ. 103. — Վերջնական հաշիւներն իրենց որոշուած տարւոյն հասոյթով և տնոր ծախքէն առաջ եկած գու-մարումներուն բուն քանակութիւնը կը յայտնէ, և ասոր ձևն ալ ընդհանուր ելմտացոյցի օրինաց պիտի համաձայնի:

Յօդ. 104. — Վերջնական հաշիւներն օրինագիծով որոշ-

ուած տարւոյն լրանալէն մինչև 4 տարի պիտի ներկայացուի խորհրդարանին :

Յօդ. 405. — Հաշիւներու դիւան մը պիտի կազմուի, որուն պաշտօնն է Պետութեան հասցիին ստանալու և ծախսելու պաշտօն ունեցողներու հաշիւները տեսնել և պաշտօնատուներու կողմէ ներկայացուած տարեկան հաշիւները քննելով, քննութեանց և դիտողութեանց ամփոփումն ամէն տարի յատուկ պաշտօնագրով մը երեսփ. Ժողովոյ ներկայացնել : Այս դիւանն ամէն երեք ամիսն անգամ մը ելմտական վիճակը նախարարաց նախագահին միջոցաւ պաշտօնագրով մը պիտի ներկայացնէ Վեշ. ԿԱՅՍԵՐԻ :

Յօդ. 406. — Հաշիւներու դիւանին անդամները 12 հոգիներէ պիտի բաղկանան և Կայս. Իրատեով ցկեանս պաշտօնի վրայ պիտի մնան, ցորչափ երեսփ. Ժողովէն մեծամասնութեամբ անոնց պաշտօնանկ ըլլալը չհաստատուի :

Յօդ. 407. — Հաշուակալութեան դիւանին անդամներու պարտաւորութիւններն անոնց հրաժարելու, փոփոխելու, պաշտօնի բարձրացումի եղանակներն և հանգստեան կոչուելու պայմաններն և դիւաններ կազմելու պայմանները մասնաւոր օրէնքով մը պիտի որոշուին :

ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Յօդ. 408. — Նահանգներուն վարչութեան եղանակն արտօնութեանց իրաւասութեան ընդարձակման և պարտաւորութեանց վրայ հիմնուած ըլլալով, անոնց աստիճանները մասնաւոր օրէնքով մը պիտի որոշուին :

Յօդ. 409. — Նահանգներու գաւառներու և գաւառակներու մէջ վարչական ժողովները ինչպէս նաև տարին անգամ մը նահանգներու կեդրոնին մէջ գումարուած ընդ. ժողովի անդամներուն ընտրութեան եղանակը մասնաւոր կանոնով մը պիտի ընդարձակուի :

Յօդ. 410. — Նահանգներու ընդ. Ժողովներու պաշտօնը պիտի ըլլայ, ինչպէս որ մասնաւոր կանոնով մը պիտի բացատրուի, ճամբաներու շինութեան, վարկի անտուկներու հաստատութեան, արուեստից, վաճառականութեան և երկրագործութեան դիւրութիւններ տալու նման հանրօգուտ գործերու վերաբերեալ խնդիրներու համար, և հանրային կրթութիւնը տարածելու նման խորհրդակցութիւններ ընել : Նաև տուրքեր բաշխելու, դանձելու և անոնց գործադրութեանց մասին տրուած կանոններու հակառակ տեղի ունեցած արարքն հաղորդելու պատկանեալ իշխանութեան և գանձը բարեփոխելու համար բողոքելու իրաւասութիւնը պիտի ունենայ :

Յօդ. 411. — Ամէն գաւառի մէջ ամէն ազգ. թաղային ժողով մը պիտի ունենայ որ բարեգործական նպատակներու յատկացուած շէնքերու, կալուածներու, դրամներու հասցիները վագֆի յատուկ պայմաններով և սովորութեան համաձայն ծախսուին որոշեալ բարեկատու գործերուն : Կտակուած գոյքերու կտակաւորութեան մէջ գրուածին համաձայն, կտակընկալին տրուելու և որբերու կանոնադրութեան համաձայն գործածութեան համար ամէն գաւառակի մէջ, ամէն ազգի հասարակութիւն իր ժողովը պիտի ունենայ, որ այս ժողովներուն տրուած մասնաւոր օրէնքներու համաձայն, իւրաքանչիւր ազգերէ ընտրուած անհատներէ պիտի բաղկանայ : Եւ այդ ժողովական իշխանութիւնն և նահանգներու ընդհանուր ժողովներն իրենց պատկանեալ պաշտօնատուները պիտի ճանչնան :

Յօդ. 412. — Թաղապետական գործերը Պոլսոյ և գաւառներու մէջ ընտրութեամբ կատարուած թաղապետական

ժողովներով պիտի կարգադրուին : Եւ այս ժողովներու կազմութիւնը, պաշտօնն ու անդամներուն ընտրութեան եղանակը մասնաւոր օրէնքով մը պիտի որոշուին :

ՁԱՆԱԶԱՆ ՅՕՂՈՒԱԾՆԵՐ

Յօդ. 413. — Երբ երկրին մէկ կողմը խռովութիւն մը տեղի ունեցած ըլլալն հաստատող ապացոյցները տեսնուին, Կայս. կառավարութիւնն իրաւասութիւն ունի այդ տեղն առժամեալ կերպով պաշարման վիճակի մէջ դնելու : Պաշարման վիճակն (Խաբէէ Էօֆէէ) երկրին օրինաց և կանոնաց առժամեալ դադարումը կը նշանակէ և պաշարման վիճակին ներքե գտնուող տեղին վարչութիւնը մասնաւոր հրահանգով մը պիտի որոշուի : Այն անձերը որոնց կառավարութեան ապահովութիւնն խանգարած ըլլալն ոստիկանական քննութեամբ հաստատուի, անոնց Կայս. երկիրներէն արտաքսուիլը միմիայն Վեշ. Կայսեր կը պատկանի :

Յօդ. 414. — Օսմ. անհատներու ընդհանուր կրթութեան նախարկութիւնը պարտաւորիչ ըլլալով, ասոնց աստիճաններն և մանրամասնութիւններն յատուկ օրէնքով մը պիտի որոշուին :

Յօդ. 415. — Սահմանադրութեան նոյն իսկ մէկ յօդուածն և ոչ մէկ պատճառով մը ու պատրուակով մը գործադրութենէ չպիտի դադարի :

Յօդ. 416. — Եթէ Սահմանադրութեան յօդուածներուն ինչ ինչ տրամադրութիւնները ժամանակին և վիճակին համաձայն բարեփոխելու ստիպողական պէտք տեսնուի, հետեւեալ պայմաններով կրնայ ըլլալ, ինչպէս՝ կամ՝ Նախարարաց Խորհուրդին կամ Ժեմադարին և կամ երեսփ. Ժողովին այդ բարեփոխութեան համար եթէ առաջարկ մը ըլլայ, նախ երեսփ. Ժողովը կազմող անդամներուն երկու երրորդին որոշումով պէտք է ընդունին : Եւ այս ընդունելութիւնը գարձեալ Ներակոյտին երկու երրորդին մեծամասնութեամբ հաստատուելէ վերջ, եթէ անոր մասին Կայս. Իրատե մը չնորոշուի, օրինական փոփոխութիւնը գործադրելի կ'ըլլայ : Եւ Սահման. օրէնքին բարեփոխուիլն առաջարկած մէկ յօդուածը կը գործադրուի անփոփոխ, ցորչափ հարկ եղած օրինական խորհրդակցութիւններն եղած եւ Կայս. Իրատեն չնորոշուած չէ :

Յօդ. 417. — Երբ օրինական տրամադրութիւն մեկնել հարկ ըլլայ, եթէ դատական գործերու յատուկ է, անոր իմաստը սահմանել Վճառելի Ատենին կը վերաբերի : Եւ եթէ քաղաքային վարչութեան կը վերաբերի՝ Պետական Խորհրդոյ, իսկ եթէ Սահմանադրութեան յատուկ է, Ներակոյտին կ'ըլլայ մեկնել :

Յօդ. 418. — Այժմ գործադրուած կանոններն և սովորութիւնները մինչև որ յաւանջիկային գրուելիք օրէնքներով ու կանոններով չբարեփոխուին կամ չջնջուին՝ պիտի կիրարկուին :

Յօդ. 419. — Խորհրդարանի վերաբերեալ 1293 տարւոյ Շէվվալ 40. Թուով առժամեալ հրահանգներ պիտի գործադրուին միայն առաջին անգամ մինչև որ աւարտի կազմուելիք Խորհրդարանին նստաշրջանը, իսկ անկէ վերջ չպիտի գործադրուի :

7 ՁԻՆԻՃՏԷ 4293.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՆՅԱՆ

Ֆինանսըլար եղուշու Ամբիգան խան

ԱՓՈՍԹՈԼԻԲ ԻՆՍՔԻԹԻԹ, ԳՕՆԵԱ

(ՃԵՆԱՆՆԱՆ ԳՕԼԷՃ)

Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով գոլէճական ծրագրով մը բարձր և միանգամայն գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ մասնագէտ դաստառներու միջոցաւ կ'աւանդէ Անգլիերէն, Հայերէն, Օսմաներէն, Ֆրանսերէն և Յունարէն (Յոյն աշակերտներու համար) լեզուները, ինչպէս նաև բնական, բնապատմական, փիլիսոփայական, իրաւագիտական, վաճառականական, և այլն գիտութիւնները:

Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներու բարոյական մաքրութեան և ֆիզիքական առողջութեան: Ունի համալսարանական բժիշկ մը որ կը դասախօսէ առողջապահական և բնական գիտութիւններ, և ձրիապէս կը դարձնէ հիւանդացող ուսանողները: Երկաթուղիի բնկերութիւնը աշակերտներուն երթևեկութեան համար կ'առնէ սովորական վարձքին հետ, միայն թէ այս առիթէն օգտուելու համար հարկ է գործցին վերաբացումէն առաջ մը առջ յաջող տալ վարժանարիս անօրէնութեան: Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 12 Օսմ. ոսկի՝ որուն 7 ոսկին վճարելի է հետէ, և մնացեալը Ս. Մանուկին: Առաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 1/14ին: Մանրամասն տեղեկութեանց համար գիմել առ անօրէն Վեր. Տօքթ. Ա. Յ. Հակոբեան, Գօնեա:

3—5

ՏՕԹԹ. ՅՈՎՍ. Տ. ՄՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ

Կարճ ժամանակի մէջ արդէն իսկ ջերմ ընդունելութիւն գտած է Տօքթ. Յովս. Տ. Մեխանեանի այս նորագոյն հրատարակութիւնը, որ իբրեւ Դասագիրք մարդակազմութեան և առողջապահութեան վաւերացում է կեդր. Ուսումնական Խորհուրդէն: Մարդկային մարմնի ջերմապէս գնահատումը է նաև Մամուլին կողմէ առհասարակ, ինչպէս նաև հեղինակաւոր բժիշկներէ և ուսուցիչներէ:

Առաջիկայ դպրոցական տարեշրջանին համար մեր վարժարաններուն կրնայ ջերմօրէն յանձնարարուիլ որ, մարդակազմութեան և առողջապահութեան դասերն աւանդուին այս գիրքով, որուն հեղինակին անունը, ընտիր պարունակութիւնը և փառաւոր կազմը դալն գերադանցապէս օգտակար և անհրաժեշտ կ'ընեն ամէն տան գրադարանի: Դին 10 զրուշ: Կեդրոնատեղի՝ Պալենց Գրատուն, Զաքարիաճըլար, Կ. Պօլիս:

4—10

S. B. COULLOGLOU, Samsoun.

Fournitures Générales pour la Photographie.
AGENT-DEPOSITAIRE pour toute la Mer Noire
Turquie de la Société des PLAQUES
& PAPIERS PHOTO.

GUILLEMINOT & C° PARIS.

24—26

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊՐՈԻՍՍ. (ՍԵՏ-ՊԱՇԻ)

ՅԻՆԵՐԷԷ Ե ԳԵՆԵՐԷԷ

Վարժարանիս նպատակն է միջնակարգ առողջ դաստիարակութիւն մը տալ Հայ պատանիներու: Կը գտնուի մասնաւոր խնամակալութեան մը անմիջական հսկողութեան տակ: Ունի ուսուցչական կարող խումբ մը: Եօթնամեայ շրջանով կ'աւանդուին Հայ, Թուրք, Ֆրանս. և Անգլ. լեզուներու գիտութիւններ: Բարձրագոյն երեք կարգերու դասախօսութիւնները կ'ըլլան Ֆրանս. լեզուով: Գիշերօթիկ աշակերտները կը վճարեն տասնըջորս (14) Օսմ. ոսկի տարեթոշակ: Յառաջիկայ տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 1 (Ն. Տ.):

Տեղեկութիւններու համար գիմել Տնօրէն՝ Ս. Սրենց էֆ. Կամ խնամակալութեան դանձապետ Սարգիս էֆ. Զարիֆեանի (Պրուսա):

1—6

ՀԱՅՈՒՇԵԱՑ ՎԱՐժԱՐԱՆ, ԱՏԱԲԱԶԱՐ

Վարժարանիս նպատակն է Հայ աղջիկներուն տալ միջնակարգ դաստիարակութիւն մը՝ բարոյական առողջ սկզբունքներու վրայ հիմնուած և ֆիզիքական, իմացական և բարոյական խնամքով կրթութեամբ մը՝ դարգացած և քարեկիրթ Հայ տանտիկիներ և դաստիարակութեան գործին օժանդակներ պատրաստել: Գիշերօթիկներու տարեթոշակն է 14 Օսմ. ոսկի, որուն կէսը պէտք է վճարել Սեպ. սկիզբը, և կէսն Յունուարի վերջերը: Դաշնակի դասի համար 5 կամ 3 Օսմ. ոսկի կը պահանջուի, դասառութեան թիւին համեմատ, և երգեհոնի դասի համար՝ 2½ Օսմ. ոսկի: Վարժարանին Ի. Գ. տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 9ին (Ն. Տ.): Դ. իրիկուն: Կը խնդրուի նոր աշակերտուհի չըրկել՝ առանց նախապէս իմաց տալու անօրէնութեան: Վարժարանին նոր յայտագիրն ուղղորդներուն ձրի կը ըրկուի: Աւելի տեղեկութեանց համար գիմել Մ. Բիթի, Պայպըլ-Հաուս, Կ. պօլիս, կամ Տօքթ. Ս. Գալաճեանի, Ատենապետ Խնամակալութեան, Ատաբաղար:

1—4

Մեզի յիշատակ էր. ՆՈՐ ԲԱՌԳԻՐԲ ՖՐԱՆՍԱԶԱՅ, ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ: 1900ին տպուած ի Փարիզ: Գուլտուն Լուսինեանի սոյն հոյակապ երկաթրութիւնը երկու հատորէ կը բաղկանայ, առաջինը 1,060, երկրորդը 817 եօթեան մեծագիր երեմներով: Երկու հատորը մէկտեղ կը վաճառուի 25 ֆրանքի: Դիմել առ մատենագիրն 108, Avenue de Neuilly, à Neuilly sur-Seine, կամ ի Բիւզանդեան Գրատուն, Սեղբոս խան, թիւ 5, Ղալաթիա, Կ. պօլիս:

ԿՈՒԶՈՒԻ

(Այս խորագրին որով պիտի ծանուցանեն առին պետակ պետեր, վճարման անշուշտ, ինչպէս գործ և գործաւոր, պաշտօն և պաշտօնեայ, վաճառք և վաճառարեղի, ևն.)

ԱՂԶԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԳԻՇԵՐՈԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿԵԱՑ

ԻՋՄԻՐ

(American Collegiate Institute, Smyrna)

Մանկավարժի, նախակրթարանի, նախապատրաստական և դուէճի ճիւղերով: Ամէն հոգ կը տարուի աշակերտներու առողջութեան, ուսման և նկարագրին: Թոշակ գիշերօթիկներու 22½ Օամ. ոսկի, ցերեկեաններու 2է մինչև 5 Օամ. ոսկի: Կատարելապէս կ'ուսուցուին Յունարէն, Հայերէն, Պրանսերէն և Անգլիերէն: Յայտագրի համար դիմել առ Մր. Մաքլախլըն, նախագահ միջազգային գուէճին:

Վարժարանը կը բացուի Հոկ. 1ին:

2-10

ԵՄԻԼԻ ՄԵՔԱԼԸՄ, Տնօրէն

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՄՍԱՂԵՒՍԱ

Վարժարանիս ուսուցիչները Մարտուանու Ա. նախնի Գուէճին լաւագոյն չըջանաւարտներէն առնուած են, և բոլոր պաշտօնեաները ծանրաբաշխ և օրինակելի մարդիկ են: Վարժարանը ճշմարիտ առն մ'է, ամէն կերպով նպատակաւոր մար, օգտաւուն և ընդարձակ, ուսուցչաց և փորձառու հօր մը և մօր մը գգուալից և անմիջական հսկողութեան տակ:

Կ'ուսուցուին Թրքերէն, Անգլիերէն, Հայերէն և Գաղիերէն լեզուները: Զայնական երաժշտութիւնը պարտաւորիչ է, իսկ գործիքովը պայմանաւոր: Վարժարանիս տարեշրջանը կը սկսի Սեպ. 1/14ին, և կ'աւարտի Յուլիս 1/14ին: Տարեթուշակն է ցորեկօթիկներու համար 2 Օամ. ոսկի, մէկը կանխիկ վճարելի, միւսը երկրորդ չըջանին սկիզբը, իսկ գիշերօթիկներու տարեթուշակն է 14 Օամ. ոսկի, կէսը կանխիկ և միւս կէսը երկրորդ չըջանին սկիզբը վճարելի: Բոլոր վճարումները կանխիկ են, միայն բացառութիւն է անոնց որ տնօրէնին հետ մասնաւոր կարգադրութիւն մը ըրած են: Աւելի ծանօթութեանց և կարգադրութեանց համար պէտք է դիմել վարժարանիս տնօրէնին:

Մր. Տ. Բ. ՄԱԳԱՍԹԸ Հիմարէր և Դնօրէն

Sailors' Home. SMYRNA.

2

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐՏԻԶԱԿ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպ. 7ին (Ն. Տ.): Ամերիկացի ուսուցիչներուն վրայ պիտի աւելնայ ուրիշ մ'ալ, որուն Տիկինն ևս Տիկ. Զէյմպըրսի հետ մայրական հոգածութիւն պիտի ունենայ աշակերտաց վրայ:

Տր. Րոպէրթ Զէյմպըրս որ Գերմանիոյ մէջ մասնաւոր գովեստով արժանացաւ Վարդապետ Փիլիսոփայութեան տիտղոսին, իր հօրը պիտի աջակցի իբր Փոխ-Տնօրէն: Վարժարանս ունի իր մասնաւոր բժիշկը, որ մօտէն կը հսկէ տղայոց առողջական վիճակին վրայ: Պրանսերէնն պարտաւորիչ ընել որոշուած է: Վարժարանիս ընթացքը 7 տարի է: Աշակերտ մը առնուածն 11 տարու ըլլալու է, Ա. Նախապատրաստական կարգը մտնելու համար և գոհացուցիչ քննութիւն մը անցընելու է Հայերէն պարզ և վարժ ընթերցանութեան և ուղղագրութեան և թուաբանութեան չորս գործողութիւններու մէջ:

Գիշերօթիկներու համար տարեթուշակն է 16 Օամ. ոսկի, կէսը մուտքի ատեն և կէսը Միւսուղին վճարելի անհրաժեշտ, հակառակ պարագային՝ աշակերտը կը զրկուի դասերէն և վարժարանին մէջ չի պահուիր: Գործիական երաժշտութեան դաս առնողներ տարեկան 1½ ոսկի վճարելու են, նաև իւրաքանչիւր աշակերտ վարժարան զացած օրը, Գանձապետին յանձնելու է 1 Օամ. ոսկի գիրքի և այլ դպրոցական պիտոյից համար, աւելցածն աշակերտին կը վերադարձուի տարւոյն վախճանին:

Ջանքեր կ'ըլլան հաստատութեանս կցել Արհեստանոց մը և իբր սկզբնաւորութիւն ատաղձագործութեան ճիւղ մը հաստատուած է. ով որ ուզէ իր ժամանակին մէկ մասը տալ, այս արհեստը սորվելու, ամսական մէկ մէճիտի յաւելուածական վճարում մը պիտի ընէ:

Յարակից Boys' Homeի մէջ սահմանափակ թուով աշակերտներ կ'ընդունուին, տարեկան 12 Օամ. ոսկիով և հոս իրենց ընթացքն աւարտողներ, կը մտնեն վարժարանիս կրտսերագոյն կարգը: Մնողները՝ նամակատան միջոցաւ, իրենց զաւակաց զրամ կամ ծրար զրկել եթէ ուզեն, պէտք է զրկեն Իզմիտ, Կարապետ էֆ. Գոնտայեանի հասցէին:

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մր. Ռ. Ռ. Բիթի կամ վարժարանիս գործակատար Գրիգոր էֆ. Շահպաղեանի, Կ. պոլիս Պաշայ Հառու, կամ Տնօրէնութեան, ի Պարտիզակ: Անոնք որ երկաթուղիի կէս գնով կ'ուզեն երթալ, իրենց առնուններն արձանագրել տալու են Գ. էֆ. Շահպաղեանի մինչև Սեպ. 2 (Ն. Տ.), բաց ի ուրաթի և կիրակի օրերէն ժամ 7-9 (Ը. Թ.):

2

Ե. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամ 6 (Ը. Թ.), ի Բէսթ, Գումգափու, Իւսկիւտար, ժամ 7: Նիւթ Դուկ. ԺԱ. 23-24: